

รายงานการศึกษา

เรื่อง

การศึกษาคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน
โครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืน (Corn A'Maze 2017)

ระหว่างวันที่ 18 - 26 พฤศจิกายน 2560

โดย

วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี

วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

2560

บทคัดย่อ

การศึกษาศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบห้องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืน (Corn A' Maze 2017) มีจุดประสงค์คือ 1) เพื่อประเมินความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน 2) เพื่อประเมินความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ศึกษาดูงาน และ 3) เพื่อประเมินความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ดำเนินการจัดงาน ดำเนินการศึกษาศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบห้องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้เข้าร่วมงาน ผู้ศึกษาดูงาน และผู้ดำเนินการจัดงาน รวมจำนวนทั้งสิ้น 596 คน โดยใช้แบบสอบถามความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานดังกล่าว ตลอดระยะเวลาการจัดงาน คือ ระหว่างวันที่ 18 – 26 พฤศจิกายน 2560

ผลการศึกษา พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมงานส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่จองบัตรผ่านทางเว็บไซต์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) โดยจะมาร่วมงานแบบครอบครัว เป็นเพศหญิง อายุอยู่ระหว่าง 26 – 40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป เนื่องจากการจัดงานในครั้งนี้มุ่งเน้นการทำกิจกรรมแบบครอบครัวที่มี บิดา มารดา และบุตรหลาน หรือ สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมกัน เพื่อให้ผู้ร่วมงานได้สัมผัสกิจกรรมในด้านเกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้น และเศรษฐกิจของประเทศไทยที่มีรากฐานมาจากเกษตรกรรม และเป็นการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตรซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ประเทศไทยมุ่งสู่การเป็น Thailand 4.0 ต่อไป ความคาดหวังของผู้ร่วมงานมีความคาดหวังในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุด โดยคาดหวังภาพรวมของการจัดงานอยู่ในระดับคุณภาพ ดี ส่วนด้านความพึงพอใจผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีและไม่เลือกปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจมากกว่าความคาดหวังที่ตั้งไว้ก่อนเข้าร่วมงาน

ผู้ที่มาศึกษาดูงานเป็นนักเรียน / นักศึกษามากที่สุด มีเพศชายเป็นส่วนใหญ่ มีอายุอยู่ระหว่าง 12 – 18 ปี และส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากวิทยาลัยฯ ได้ประชาสัมพันธ์ให้โรงเรียนต่างๆ ในบริเวณใกล้เคียงได้มีโอกาสเข้ามาร่วมงานในกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น รวมทั้งวิทยาลัยฯ จึงใช้โอกาสในการจัดงานนี้ให้นักเรียน / นักศึกษากลุ่มเป้าหมายที่สามารถเรียนต่อในระดับ ปวช. หรือ ปวส. ของวิทยาลัยฯ เข้ามาศึกษาดูงานการเรียนการสอนได้อีกด้วย ความคาดหวังผู้ศึกษาดูงานมีความคาดหวังด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุด โดย

คาดหวังในการที่เจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ ตอนรับ/ลงทะเบียนเป็นอย่างดี อยู่ในระดับคุณภาพ ดี ส่วนความพึงพอใจผู้ศึกษาดูงานมีความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุดเช่นกัน โดยพึงพอใจเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี และไม่เลือกปฏิบัติ และในภาพรวมของการจัดงาน อยู่ในระดับ ดีมาก เช่นกัน ซึ่งผู้ศึกษาดูงานพึงใจการจัดงานมากกว่าความคาดหวังก่อนเข้าร่วมงาน

ผู้ดำเนินการจัดงานส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี มีเพศหญิงเป็นส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 12 – 18 ปี มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. เนื่องจากวิทยาลัยได้ให้นักศึกษาของวิทยาลัยฯ เป็นผู้รับจ้างในการจัดงาน เพื่อให้ นักศึกษามีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีประสบการณ์ในการทำงาน เป็นการสร้างประสบการณ์การทำงานให้กับนักศึกษา และนักศึกษาได้นำความรู้จากการเรียนมาปฏิบัติจริงสำหรับการจัดเตรียมงานได้อีกด้วย

ความคาดหวังผู้ดำเนินการจัดงานมีความคาดหวังเกี่ยวกับความพร้อมของบุคลากรมากที่สุด โดยคาดหวังเกี่ยวกับบุคลากรอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นอย่างดี อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก ส่วนความพอใจผู้ดำเนินการจัดงานมีความพึงพอใจเกี่ยวกับความพร้อมของบุคลากรมากที่สุด โดยคาดหวังเกี่ยวกับบุคลากรอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นอย่างดี อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก เช่นกัน ซึ่งผู้ดำเนินการจัดงานมีความพึงพอใจมากกว่าความคาดหวัง

จากผลการศึกษาเกิดขึ้นได้นั้นจากที่วิทยาลัยฯ ได้มีการวางแผน ร่วมกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานกาญจนบุรี อยู่เป็นระยะ และร่วมกันช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สามารถผ่านพ้นไปได้ด้วยดี จึงมีเวลาที่จะให้บุคคลที่เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับบุคคลต่างๆ ที่เข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่จัดงานอย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้ประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีนั้น ได้รับคำแนะนำแนวทางการปฏิบัติ และความช่วยเหลือจากบุคคลที่มีรายนามดังต่อไปนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ว่าที่ร้อยตรี อมรินทร์ รูปสวย ผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี ที่ได้ให้คำแนะนำ คำปรึกษา แนวทางการศึกษาในครั้งนี้

นายจงสวัสดิ์ หุนตระกูล รองผู้อำนวยการ ที่ได้คำปรึกษาการดำเนินงานเก็บข้อมูลต่างๆ และรูปแบบข้อซักถามของแบบสอบถาม จนการศึกษาในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

นางชนิษฐา พลอยประดับ ครูแผนกวิชาสามัญสัมพันธ์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี ที่ได้ชี้แนะแนวทางในการเขียนรายงานผลการศึกษาให้เป็นไปได้ด้วยดี ขอขอบคุณ

นายณรงค์ฤทธิ์ โพธิ์งาม และนางสาวกชกร สนธิกุล ที่ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้ตามแผนงานที่กำหนดไว้

นายศิริชัย ผ่องศิริ ที่ได้วิเคราะห์ข้อมูล และเขียนรายงานผลการศึกษาจนสำเร็จไปได้ด้วยดี

และนางสาวพีระพรรณ ชิงชัย นักศึกษาฝึกสอนแผนกวิชาอุตสาหกรรมเกษตร จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่ได้ช่วยรวบรวมผลการศึกษา จนทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว และสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คุณความดีและคุณประโยชน์อันเกิดจากงานวิจัยนี้ ขอมอบแต่ บิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ผู้จัดทำใคร่ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี

ผู้จัดทำ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 จุดประสงค์	1
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	2
1.4 บทนิยามศัพท์เฉพาะ	2
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	4
2.1 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	4
2.2 การเกษตรกรรมแบบยั่งยืน	17
2.3 ความคาดหวัง	28
2.4 ทักษะและความพึงพอใจ	31
2.5 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี	41
2.6 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	45
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	50
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการ	60
บทที่ 4 ผลการศึกษา	63
4.1 ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยว เพื่อเกษตรยั่งยืนของผู้ร่วมงาน	63
4.2 ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยว เพื่อเกษตรยั่งยืนของผู้ศึกษาดูงาน	69

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
4.3 ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยว เพื่อเกษตรยั่งยืนของผู้ดำเนินการจัดงาน	75
บทที่ 5 วิจัยรณัผล สรุปลผล และข้อเสนอแนะ	79
5.1 วิจัยรณัผล	79
5.2 สรุปลผล	81
5.3 ข้อเสนอแนะ	82
บรรณานุกรม	83
ภาคผนวก	85

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 จำนวนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาคต่างๆ	7
2.2 องค์ประกอบของทัศนคติ	34
4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้ร่วมงาน	63
4.2 ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืนของผู้ร่วมงาน	66
4.3 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้ศึกษาดูงาน	69
4.4 ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืนของผู้ศึกษาดูงาน	72
4.5 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้ดำเนินการจัดงาน	75
4.6 ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืนของผู้ดำเนินการจัดงาน	77

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นฟันเฟืองสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไม่เพียงแต่จะมุ่งเน้นจำนวนนักท่องเที่ยว และรายได้ทางการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่ยังคำนึงถึงความยั่งยืนในทุกมิติ การท่องเที่ยวควรมี Creative Solution ที่สามารถช่วยแก้ปัญหาของท้องถิ่นและชุมชนได้อย่างยั่งยืน ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีรากฐานมาจากเกษตรกรรม การพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตรเป็นส่วนหนึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยมุ่งสู่การเป็น Thailand 4.0 ในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวก็สามารถช่วยแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรได้ เช่น ในสภาวะที่ประเทศไทยประสบปัญหาราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ การท่องเที่ยวสามารถช่วยสร้าง Demand ให้ผู้บริโภคต้องการบริโภคสินค้าทางการเกษตรเพิ่มขึ้นและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังพื้นที่เพาะปลูก เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้กับชุมชนทางการเกษตรได้อีกทางหนึ่ง

จากสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจของประเทศที่ถูกขับเคลื่อนจากเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเป็นหลัก และยังสามารถเป็นแรงหนุนให้เกิดการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อมในภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น รวมถึงอุตสาหกรรมเกษตรต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานหลักของประเทศไทย และสร้างชื่อเสียงให้นักท่องเที่ยวทั่วโลกรู้จักอาหารไทยอันมีที่มาจากรากเหง้าจากภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม เป็นสำคัญนั้น การสืบทอดคลังความรู้ด้านเกษตรกรรม และเล็งเห็นคุณค่าของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรจากหยาดเหงื่อแรงงานของคนรุ่นก่อนน้อยลงอีกทั้งขาดการนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ในภาพเกษตรกรรมให้มีความน่าสนใจจนกระทั่งกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้ทางการเกษตรที่เหมาะสม และตอบโจทย์ความต้องการแก่กลุ่มคนรุ่นใหม่ให้ดียิ่งขึ้น

ดังนั้นวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี เป็นสถานศึกษาที่มีพื้นที่ที่สวยงามกว้างขวาง เป็นแหล่งปลูกพืชพรรณและเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร ที่มีบุคลากรและนักศึกษาที่มีความรู้ ความชำนาญ ดังนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นเจ้าของโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืน (Corn A' Maze 2017) ได้ร่วมกันจัดงานโครงการดังกล่าวขึ้น เพื่อให้

ทราบถึงความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน คณะดำเนินงานจึงได้จัดทำแบบสอบถามดังกล่าวขึ้นในการสอบถามบุคคลต่างๆ ประกอบด้วย ผู้เข้าร่วมงาน ผู้ศึกษาดูงาน และผู้ดำเนินการจัดงาน จะได้นำไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดงานในอนาคตต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อประเมินความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน
- 1.2.2 เพื่อประเมินความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ศึกษาดูงาน
- 1.2.3 เพื่อประเมินความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ดำเนินการจัดงาน

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ดำเนินการศึกษาคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืน (Corn A' Maze 2017) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้เข้าร่วมงาน ผู้ศึกษาดูงาน และผู้ดำเนินการจัดงาน โดยใช้แบบสอบถามความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานดังกล่าว ตลอดระยะเวลาการจัดงาน คือ ระหว่างวันที่ 18 – 26 พฤศจิกายน 2560

สถานที่ดำเนินการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี

ระยะเวลาดำเนินการ 1 พฤศจิกายน 2560 ถึง 31 มกราคม 2561

1.4 บทนิยามศัพท์เฉพาะ

1.4.1 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางด้านการเรียนรู้วิถีเกษตร กรรมของชาวชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้มาทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม (การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, 2561)

1.4.2 ความคาดหวัง หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น การรับรู้ การตีความ หรือการคาดการณ์ต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่ยังไม่เกิดขึ้นของบุคคลอื่น ที่คาดหวังในบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน โดย

คาดหวังหรือต้องการให้บุคคลนั้นประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตนต้องการ หรือคาดหวังเอาไว้ (ศิษณุกร พรภานุวิชัย, 2561)

1.4.3 ความพึงพอใจ หมายถึง เป็นความรู้สึกของบุคคลในทางบวก ความชอบ ความสบายใจ ความสุขใจต่อสภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ หรือเป็นความรู้สึกที่พอใจต่อสิ่งทำให้เกิดความชอบ ความสบายใจ และเป็นความรู้สึกที่บรรลุถึงความต้องการ (ไมตรี ผ่องสะพาน, 2560)

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืนได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ คือ

- 2.1 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 2.2 การเกษตรกรรมแบบยั่งยืน
- 2.3 ความคาดหวัง
- 2.4 ทศนคติและความพึงพอใจ
- 2.5 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี
- 2.6 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีมูลค่าการส่งออกอาหารและสินค้าเกษตรเป็นอันดับที่ 8 ของโลกและส่งออกข้าว กุ้ง และไก่เป็นอันดับที่ 1 ของโลก (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) ประเทศไทยมีพื้นที่ทางการเกษตรทั้งหมดประมาณ 208,448 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 40.62 ของพื้นที่ทั้งประเทศ และเป็นพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 152,000 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 29 ของพื้นที่ทั้งประเทศ โดยสินค้าส่งออกของไทย ได้แก่ ข้าว ผัก และผลไม้ต่างๆ เนื้อหมู และสินค้าอาหารส่งออก เช่น สับปะรด กุ้ง แซ่แซ็ง

ช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เกษตรกรไทยทั่วทุกภาคประสบปัญหาความแปรปรวนของธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง โรคระบาด เป็นต้น และปัญหาราคาสินค้าเกษตรและคุณภาพผลผลิตตกต่ำ แต่ปัจจัยการผลิตภาคเกษตรก็มีแนวทางที่ตรงกันข้ามครอบครัวเกษตรกรส่วนใหญ่ มีความรู้ต่ำ มีภาวะหนี้สินมาก รายได้น้อย แต่มีค่าใช้จ่ายสูงทุกรัฐบาลได้กำหนดนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนภาคการเกษตร โดยผ่านกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงพาณิชย์ได้รับการส่งเสริมให้เป็นเกษตรอุตสาหกรรม การนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูป และพัฒนาการทางการตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งเชื่อมโยงกับการ

ท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวไร้ธง ชมการผลิตไวน์ การนำชมสวนทุเรียน มังคุด มะม่วง เป็นต้น

รูปแบบการทำเกษตรของประเทศไทย แบ่งเป็นหลักๆ ได้แก่ การทำนา การทำสวน การเลี้ยงสัตว์ การประมง และการเกษตรผสมผสานในการทำนา แต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันไปตามสภาพของดินฟ้าอากาศ และสังคมของท้องถิ่นนั้นๆ ส่วนใหญ่มีมากในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคอีสาน ส่วนการเกษตรผสมผสาน คือการปลูกพืชมากกว่า 1 อย่าง ผสมผสานกันเป็นระบบไร่นาสวนผสม (Mixed / Diversified / Polyculture Farming System) และระบบเกษตรผสมผสาน (Integrated Farming System) เป็นระบบการเกษตรที่มีกิจกรรมการผลิตหลายๆ กิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อการบริโภคหรือลดความเสี่ยงจากราคา ผลผลิตที่ไม่แน่นอนในแต่ละฤดูกาลผลิต

2.1.1 ปัญหาผลิตภาพการผลิตต่ำ (Low Productivity) ปัญหาหลักๆ ที่ทำให้ผลิตภาพการผลิตต่ำ ประกอบด้วย (ประสาท เกศพิทักษ์, 2555)

2.1.1.1 ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม การใช้ที่ดินต่อเนื่องเป็นเวลานานโดยขาดการบำรุงรักษาอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ทำให้ผืนดินเสื่อมโทรมลง นอกจากนี้การนำผลผลิตออกไปและเศษเหลือไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมพลังงานชีวมวล (เศษเหลือ biomass) ในด้านพลังงานก็ทำให้ดินเสื่อมโทรมอีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะปริมาณอินทรีย์วัตถุลดลงอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอินทรีย์ต่ำกว่าร้อยละ 0.6 ทำให้การใช้ธาตุอาหารและปุ๋ยในดินขาดประสิทธิภาพ

2.1.1.2 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก ผลกระทบต่อการเป็นอยู่ของมนุษยชาติที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรเพื่อมุ่งพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและอ้อม คือความแปรปรวนของสภาพดินฟ้าอากาศเพิ่มขึ้น ทั่วโลกประสบปัญหาน้ำท่วมฉับพลันและฝนแล้งในเวลาเดียวกัน ที่ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและสินค้าเกษตร

2.1.1.3 ขาดการใช้เทคโนโลยี ขาดการบูรณาการทางเทคโนโลยีให้อยู่ในภาพรวมที่ง่าย สดวก กับการใช้ ประกอบกับการส่งเสริมและเผยแพร่องค์ความรู้ไม่ทั่วถึง ไม่ต่อเนื่องปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับสูง เทคโนโลยีหลายชนิดดีแต่ไม่ประสบความสำเร็จ เช่น มาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรตามระบบ GAP (Good Agricultural

Practices, Good Aquatic Practices และ Good Practices) ที่เป็นมาตรฐานสมัครใจ แม้ว่าควรเป็นมาตรฐานบังคับเพราะเกิดประโยชน์ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค เพราะมาตรฐาน GAP ครอบคลุมถึงการเลือกพื้นที่ปลูกที่เหมาะสม การจัดการดิน การดูแล (ใช้ปุ๋ย การควบคุมแมลงศัตรูพืช) อย่างถูกต้อง เก็บเกี่ยวผลผลิตตามอายุ มีระบบขนส่งที่ไม่ปนเปื้อน สุดท้ายมีการเก็บสินค้าคลังอย่างถูกต้อง เพื่อให้ทรงคุณภาพนานที่สุด อาจกล่าวได้ว่า GAP ผู้ผลิตปลอดภัย ผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริโภคก็ปลอดภัยด้วย

2.1.1.4 ปัญหาการถือครองที่ดิน เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาผลผลิตภาพการผลิต เนื่องจากเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินของตนเอง ไม่มั่นใจกับการลงทุนในผืนดินที่ได้เช่าทำการเกษตร ในปี 2553 พบว่า พื้นที่ถือครองทางการเกษตร 151.9 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 47.37 เป็นการใช้อำนาจที่ดินเพื่อการทำไร่และทำสวนประมาณ 35 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 21.37 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2555)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยว ที่ทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นโดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวชุมชนภาคเกษตรกรรม จากความหลากหลายของผลิตผลทางการเกษตรและความสวยงามตามธรรมชาติของเรือกสวนไร่นา จึงเป็นจุดแข็งในการที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยรวมถึงวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีที่น่าสนใจซึ่งช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2552) ปัจจุบันสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งประเทศมีกว่า 776 แห่ง

ตารางที่ 2.1 จำนวนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาคต่างๆ

ภาค	จำนวนจังหวัด	จำนวนสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร	คิดเป็นอัตราส่วน
เหนือ	9	158	1 : 17.56
ตะวันออกเฉียงเหนือ	20	131	1 : 6.55
กลาง	22	203	1 : 9.23
ตะวันออก	7	136	1 : 19.43
ตะวันตก	5	62	1 : 12.4
ใต้	14	86	1 : 6.15
รวม	77	776	1 : 10.08

ที่มา : ดัดแปลงจากกลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สำนักพัฒนาเกษตรกรรมส่งเสริมการเกษตร (2555)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นทางเลือกหนึ่งของเกษตรกรในการประกอบอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการรวมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวผสมผสานกับการเกษตร ที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวควบคู่ความรู้ด้านการเกษตร” และเป็น การรวมเอาความรู้ ภูมิปัญญา ทรัพยากร และวัฒนธรรมท้องถิ่นมาผนวกเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้วย

2.1.2 ความหมายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (2561) หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้ทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม ()

กรมการท่องเที่ยว (2552) ได้ให้คำจำกัดความว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน

และตัวเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2544) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินในการสวนเกษตร ได้ความรู้ได้ประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่ แห่งนั้น

กรมส่งเสริมการเกษตร (2548) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่างๆ สถานที่ราชการ ตลอดจนสถาบันการศึกษาที่มีงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตการเกษตรที่ทันสมัย ฯลฯ เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและความเพลิดเพลินในกิจกรรมทางการเกษตรในลักษณะต่างๆ ทำให้ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ๆ บนพื้นฐานความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น

โดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวชนบท โดยการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินในกิจกรรมทางการเกษตร และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม

2.1.3 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กรมการท่องเที่ยว (2552) ได้แบ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ออกตามลักษณะและขนาดของแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

2.1.3.1 แบ่งตามลักษณะกิจกรรมการเกษตรหลัก สามารถแบ่งได้ 5 ประเภท คือ การเพาะปลูกการเลี้ยงสัตว์ การประมง การเกษตรและป่าไม้ และการเกษตรแบบผสมผสาน

2.1.3.2 แบ่งตามลักษณะเจ้าของกิจการ และการบริหารจัดการ สามารถแบ่งได้เป็น 7 ประเภท คือ โครงการตามพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ บริหารจัดการโดยภาครัฐ (หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจ) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน บริษัทเอกชน วิสาหกิจชุมชนและบุคคลทั่วไป

2.1.3.3 แบ่งตามขนาดของแหล่งท่องเที่ยว กำหนดตามขนาดพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว แบ่งได้ 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ (51 ไร่ขึ้นไป) ขนาดกลาง (21 – 50 ไร่) และขนาดเล็ก (ไม่เกิน 20 ไร่)

ส่วนงานวิจัยของเทพกร ณ สงขลา (2554) ได้นำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่า แต่ละแหล่งท่องเที่ยวจะเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใด ขึ้นอยู่กับประเภทของนักท่องเที่ยว และลักษณะกิจกรรมการเกษตรของแหล่งเที่ยวนั้นๆ ดังนี้

1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบการสาธิตแหล่งท่องเที่ยวที่เน้นกิจกรรมการสาธิต ได้แก่ ฟาร์มเพาะเห็ด ฟาร์มเลี้ยงผึ้ง และแปรรูปอาหาร แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้จะเตรียมขั้นตอนต่างๆ ของการผลิตทั้งวัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์ เพื่อสาธิตต่อนักท่องเที่ยวที่เยี่ยมชม กิจกรรมท่องเที่ยวประเภทนี้ ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาที่มาศึกษาดูงาน หรือนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ประเภทอาชีพเกษตรกรรม และต้องการประสบการณ์ไปพัฒนาอาชีพเกษตรของตนเอง

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบการให้ความรู้แหล่งท่องเที่ยวบางประเภทเท่านั้นที่เน้นกิจกรรมการใช้ความรู้ทางการเกษตร ได้แก่ ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ มีการเตรียมสถานที่ การบรรยายและวิทยากร ให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ กิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทแบบนี้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการหาความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร

3) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบจำหน่ายสินค้าชุมชน แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการจำหน่ายและผลิตภัณฑ์การเกษตร แต่โดยภาพรวมแล้วการจำหน่ายสินค้าให้นักท่องเที่ยว มีใช้กิจกรรมหลักของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรข้างกลาง มีเพียงแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ที่รวบรวมสินค้าชุมชนเพื่อการจำหน่าย โดยมีการสาธิตการแปรรูปขนมชนิดต่างๆ ร่วมด้วย

4) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบแนะนำธุรกิจเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบนี้ เป็นจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวที่ฟาร์มเลี้ยงผึ้ง และฟาร์มเพาะเห็ดเกษตรกรจากพื้นที่ต่างๆ เดินทางมาท่องเที่ยวในรูปแบบการศึกษาดูงาน แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้นอกจากจะให้ข้อมูลด้านการผลิตและการลงทุน แล้วยังผลิตวัสดุอุปกรณ์การเลี้ยงผึ้งและการเพาะเห็ดเพื่อจำหน่ายให้ผู้สนใจลงทุนธุรกิจดังกล่าว

นอกจากนี้งานวิจัยจากต่างประเทศได้แบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบ่งตามลักษณะของกิจกรรม ดังนี้

1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แบบจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรที่แหล่งท่องเที่ยวโดยตรง เช่น การเก็บผลไม้ที่สวนผลไม้ การตัดกิ่งต้นคริสต์มาส เป็นต้น

2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แบบให้ความรู้ เช่น ทัศนศึกษาของนักเรียน และกลุ่มเกษตรกรที่ต้องการศึกษาหาความรู้ด้านการเกษตร

3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แบบให้ความบันเทิง เช่น ไร่ข้าวโพด ฟาร์มแกะ ฟาร์มเลี้ยงม้า บ่อตกปลา ที่ล่าสัตว์ เป็นต้น

4) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แบบมีที่พัก ซึ่งจะมีการจัดที่พัก พร้อมอาหารเช้า บริการท่องเที่ยวที่เดินทางเที่ยวชม เช่น ที่พักพร้อมอาหารเช้า ค่ายพักแรม ปิคนิค การจัดงานวันเกิด วันแต่งงาน เป็นต้น

2.1.4 หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Katherine L. Adam, 2004), (Pandurang Taware, 2000) ได้แบ่งหลักพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ออกเป็น 3 ประการ ดังนี้.

2.1.4.1 มีบางสิ่งให้นักท่องเที่ยวชม เช่น สัตว์เลี้ยง นก แปลงเพาะปลูกพืชผักสวนครัว อุปกรณ์การเกษตรสมัยก่อน โรงนา แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งเล็กน้อยที่นำเสนอให้แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ก็มีวัฒนธรรมประเพณี การแต่งกาย การละเล่นพื้นเมืองซึ่งสามารถนำมาแสดงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความสนใจแก่นักท่องเที่ยวในการมาเยี่ยมชมได้

2.1.4.2 มีบางอย่างให้นักท่องเที่ยวทำ ในการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การเก็บผลไม้ตามฤดูกาล การตอนกิ่งพันธุ์ไม้ ชิมชา ชิมวุ้นวุ้น การประกอบอาหาร และการเล่นเกม และกิจกรรมพิเศษต่างๆ เพื่อเพิ่มความสนุกสนานของนักท่องเที่ยว

2.1.4.3 มีบางสิ่งให้นักท่องเที่ยวซื้อ สินค้าที่นำมาจำหน่ายนั้น ผู้ประกอบการสามารถนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง เช่น น้ำดื่มสมุนไพรต่างๆ หรือน้ำดื่มเย็นๆ และรวมถึงการจำหน่ายอาหารและขนม ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน สินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล (OTOP) สินค้าที่ระลึก เพื่อให้นักท่องเที่ยวจดจำประสบการณ์การท่องเที่ยวครั้งนี้ตลอดไป

2.1.5 ของเขตของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

Pandurang Taware, (2000) ได้กำหนดขอบเขตการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปัจจุบัน โดยมีขอบเขตบริบทตามรายละเอียด ดังนี้

2.1.5.1 เป็นช่องทางที่มีค่าใช้จ่ายต่ำ ต้นทุนด้านอาหาร ที่พักแรม นันทนาการ และการท่องเที่ยวมีต้นทุนต่ำบนพื้นฐานของนักท่องเที่ยว ปัจจุบันแนวคิดการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต้องตอบสนองต่อประชากรส่วนใหญ่ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับประสิทธิผลของต้นทุน

2.1.5.2 ความน่าสนใจของอุตสาหกรรมเกษตรและวิถีชีวิตชนบท ดึงดูดให้ประชากรในเมืองใหญ่ให้ความสนใจในวิถีชีวิตชนบท ได้แก่ อาหารพื้นเมือง พืชพันธุ์ สัตว์ ผลิตภัณฑ์จากไม้ ภาษา วัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกี่ยวข้องกับเกษตรกร การเกษตร หมู่บ้าน เป็นสิ่งเหล่านี้ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากเมืองใหญ่เดินทางมาเยี่ยมเยือน

2.1.5.3 มีความต้องการอย่างมากของนักท่องเที่ยวในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ที่จัดโดยชาวชนบทหรือหมู่บ้านการเกษตรโดยประชากรทุกวัยสามารถเข้าร่วมได้ ได้แก่ พวกเด็กๆ วัยรุ่น วัยกลางคน ผู้สูงอายุ ซึ่งการท่องเที่ยวแบบนี้มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่าแบบอื่นๆ

2.1.5.4 การใส่ใจสุขภาพของประชากรในเมืองใหญ่ การดำเนินชีวิตแบบสมัยใหม่ ก่อให้เกิดความเครียดจากการทำงาน การเดินทาง ดังนั้นพวกเขาจึงแสวงหาวิถีชีวิตที่สงบสุข อายุเวท คือ การแพทย์ทางเลือก การดูแลรักษาและจิตใจพร้อมกัน ทุกกิจกรรมและทุกช่วงเวลาของชีวิต การใช้สมุนไพร อาหารปราศจากสารพิษ การพักผ่อน เป็นวิถีทางที่พวกเขาเหล่านั้นมองหาเพื่อแก้ไขปัญหาคความเครียดจากเมืองใหญ่

2.1.5.5 ความสนใจในสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ได้แก่ นก สัตว์ต่างๆ พืชพันธุ์ ภูเขา น้ำตก สภาพแวดล้อมแบบนี้มีความแตกต่างจากสภาพแวดล้อมในเมืองใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวแสวงหาเพื่อความสุข ที่หาไม่ได้ในเมืองใหญ่

2.1.5.6 ที่พักแรมแบบรีสอร์ท และเมืองที่ห่างไกลจากความพลุกพล่านของผู้คน เป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยว

2.1.5.7 การท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ความรู้เรื่องราวชีวิตชาวชนบท และความรู้เรื่องกิจกรรมแก่เด็กนักเรียนในเมือง ซึ่งการท่องเที่ยวเช่นนี้เป็นตัวเลือกที่ดีแก่พวกเขาที่จะได้ประสบการณ์โดยตรงจากการสัมผัสชีวิตชาวชนบท

2.1.5.8 การต้องการความสงบ สันติ ชีวิตสมัยใหญ่ซึ่งมีความหลากหลายทางความคิดและมีกิจกรรมที่หลายหลายด้วยนั้น ปัจเจกชนพยายามที่จะจำนวนหลายๆ อย่างเพื่อหา รายได้มาจุนเจือ ดำรงชีวิต และแสวงหาความสะดวกสบายต่างๆ ที่จะหาได้ การท่องเที่ยวเป็น วิธีการค้นหาสถานที่สงบสันติ สิ่งเหล่านี้สามารถพบได้ในการท่องเที่ยว

2.1.6 ประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร Wofle and Bullen (2009) ได้กล่าวไว้ว่า

2.1.6.1 โอกาสจากการมีรายได้มากขึ้น จากหลายหลายทางที่ไม่ใช่จากผลผลิตทางการเกษตรเท่านั้น แต่ผู้ประกอบการยังสามารถมีรายได้เพิ่มจากการแปรรูปสินค้าเกษตร การเก็บค่าเข้าชม การจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

2.1.6.2 รายได้เพิ่ม แต่ไม่ต้องเพิ่มที่ดินทำกิน โดยการนำทฤษฎีเกษตรผสมผสาน มาปรับใช้ในพื้นที่ทำกินที่ไม่อยู่จำกัดหรือมีขนาดเล็ก ให้มีประสิทธิภาพ มีรายได้เพิ่ม มีผลผลิตที่หลากหลาย

2.1.6.3 เมื่อเทียบกับตลาดสินค้าแบบดั้งเดิม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนำเสนอวิธีการใหม่ของการตลาดผลิตภัณฑ์และบริการที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถเพิ่มมูลค่าของสินค้า การเกษตร ได้แก่ การแปรรูปผลผลิตให้มีมูลค่าเพิ่ม

2.1.6.4 โอกาสในการสร้างธุรกิจใหม่ๆ จากทรัพยากรที่เกษตรกรมีอยู่แล้ว

2.1.6.5 เป็นการสร้างกิจการ เพื่อครอบครัวและลูกหลานในอนาคต เป็นวิธีหนึ่งในการดึงดูดให้คนหนุ่มสาวเดินทางกลับมาประกอบอาชีพในท้องถิ่น

2.1.6.6 เป็นธุรกิจหนึ่งของผู้เกษียณอายุสามารถดำเนินการได้เอง

2.1.6.7 เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับทุกคนที่สนใจเรื่องการเพาะปลูก การเกษตร ทั้งตัวเกษตรกรเอง นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปที่อยากศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านการเกษตร หรือ ความรู้การเลือกซื้อสินค้าการเกษตร การจัดเก็บ เป็นต้น

2.1.6.8 แสดงวิธีการดูแลและป้องกันผืนดินและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นหนึ่งในวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และพื้นที่สีเขียว โดยการจัดทำแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อลดปัญหาการขายที่ดิน และปัญหาสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรมที่จะเข้ามาในท้องถิ่น

2.1.6.9 เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราววิถีทางทำเกษตรกรรมทั้งสมัยโบราณ และสมัยใหม่ด้วย เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การปลูกข้าว เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนา เป็นต้น

2.1.7 สิ่งที่นักท่องเที่ยวนักคาดหวังจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร Wolfe and Bullen (2009) ได้กล่าวไว้ตามข้อต่างๆ ดังนี้

2.1.7.1 นักท่องเที่ยวคาดหวังประสบการณ์ทุกอย่างที่จะได้รับจากการเดินทางมาท่องเที่ยวที่นี่ ความเป็นมิตร บรรยากาศแบบชนบท การต้อนรับเครื่องใช้ในการทำนา เป็นต้น

2.1.7.2 ได้รับประสบการณ์จริงๆ และมีที่นี่ที่เดียว เป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวังจากการท่องเที่ยวว่าจะได้พบกับสิ่งแปลกใหม่หรือสิ่งที่ไม่สามารถพบได้ในที่อื่น เช่น พันธุ์พืชเฉพาะถิ่น อาหารเฉพาะถิ่น เช่น แกงขามหูใบชะมวง เป็นต้น

2.1.7.3 ออกจากสภาพแวดล้อมเดิมๆ ที่มีแต่ความเครียด ด้วยวิถีชีวิตคนในเมืองและการดำเนินชีวิตสมัยใหม่ที่เร่งรีบ ทำให้นักท่องเที่ยวแสวงหาสภาพแวดล้อมเดิมๆ เพื่อลดความเครียดจากการทำงาน และปัญหาต่างๆ ในการดำรงชีวิต

2.1.7.4 ทราบวิถีชีวิต การดำรงชีพของเกษตรกร ซึ่งบางรายมีการสืบทอดการทำเกษตรกรรมมา 3 – 5 รุ่น แล้ว เป็นการเรียนรู้ถึงประวัติชีวิต และการสืบทอดดำรงอาชีพทางการเกษตรที่มีมายาวนาน

2.1.7.5 มีส่วนร่วมและได้เห็นการปลูกพืชว่าเติบโตมาด้วยวิธีการใด เป็นกิจกรรมหนึ่งในการเรียนรู้ทางการเกษตร คือ นักท่องเที่ยวสามารถร่วมปลูกพืชหรือได้รับความรู้ใหม่จากพืชพันธุ์ต่างๆ ในประเทศหรือเฉพาะถิ่น และกระบวนการดูแลรักษาต้นไม้ การเก็บเกี่ยว

2.1.7.6 ได้รับประสบการณ์จากวัฒนธรรมและมรดกท้องถิ่น ซึ่งวิถีคนในเมืองและการดำเนินชีวิตสมัยใหม่ที่เร่งรีบ ทำให้นักท่องเที่ยวแสวงหาสิ่งดั้งเดิมที่ไม่อาจพบได้ในเมือง

2.1.8 ประโยชน์ที่เกษตรกรคาดว่าจะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดย Wolfe and Bullen (2009) ได้กล่าวไว้ดังนี้

2.1.8.1 การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น นอกจากเกษตรกรรมหลัก การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งซึ่งช่วยส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเกษตรกรสามารถกำหนดราคาขายได้เองและยังสามารถจำหน่ายสินค้าได้ทั้งสิ้นโดยตรง

2.1.8.2 ความท้าทายและความพึงพอใจในการดำรงชีพแบบนี้ เป็นสิ่งสร้างความภาคภูมิใจให้กับเกษตรกรและลูกหลานในอนาคตในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเป็นการสร้างงานภายในท้องถิ่น ป้องกันแรงงานหนุ่มสาวไปทำงานนอกพื้นที่

2.1.8.3 การพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และการสื่อสาร เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวยังจะช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรเรียนรู้และพัฒนาสื่อสาร และมนุษยสัมพันธ์ให้ดีขึ้นกับนักท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

2.1.8.4 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่หลากหลาย เกิดขึ้นจากจุดเล็กๆ ก่อนแล้วค่อยขยายสู่กว้างในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ซึ่งการเริ่มดำเนินการนั้น ส่วนใหญ่เกิดจากบุคคลรายเดียวหรือการรวมกลุ่มเล็กๆ เพื่อดำเนินการในระยะแรก

2.1.8.5 แหล่งท่องเที่ยวมีปริมาณน้อย แต่จำนวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพมีจำนวนมาก การท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังเป็นตลาดที่น่าสนใจในปัจจุบัน ภาวะตลาดอึดตัวและการแข่งขันยังมีน้อย อัตราการเติบโตยังคงต่อเนื่องและมีช่องทางที่สดใส สำหรับเกษตรกรที่คิดอยากลงทุนด้านนี้

2.1.8.6 ราคาจำหน่ายสมเหตุสมผล ไม่แพงเกินไป ในส่วนนี้เกษตรกรสามารถกำหนดราคาขายได้เอง และจำหน่ายได้ทั้งปลีกและส่ง ซึ่งสามารถจำหน่ายสินค้าที่สวนโดยตรงได้ลดปัญหาราคาสินค้าทางการเกษตรตกต่ำและผลผลิตล้นตลาดในช่วงฤดูการผลิต

2.1.9 กระบวนการเข้าสู่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรายใหม่

จากการศึกษาค้นคว้าของ Diane Kuehn, Duncan Hilchey, Douglas Ververs, Kara Lynn Dunn, Paul Lehman (2004) ได้กล่าวไว้ว่า ได้แนะนำกระบวนการเป็นผู้ประกอบการใหม่ในการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งการเริ่มต้นสู่ผู้ประกอบการรายใหม่นั้น เกษตรกรต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านการเงินและความคิดเห็นที่หลากหลาย ดังนั้นก่อนที่จะลงทุนทำแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผู้ประกอบการรายใหม่ควรที่จะมีการประเมินในด้านต่างๆ ได้แก่ บุคลากรที่มีการดำเนินงานด้านการตลาด การเงิน ทรัพยากรที่มีการประเมินความเป็นไปได้ และการดำเนินการตามมาตรฐานด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม ภาษี เป็นต้น โดยมีแนวปฏิบัติ ดังนี้

2.1.9.1 การประเมินตนเอง การประเมินนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ประกอบการต้องประเมินในรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องว่า ทำไม่ถึงควรทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน มีทักษะและมีทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวได้การจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะนักท่องเที่ยวแต่ละคนอาจจะมีคาดหวังไม่เหมือนกันผู้ประกอบการอาจจะกำหนดเป้าหมายอันดับแรกคือ รายได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของกิจการ/สวนผลไม้

แรงงาน การบริหารสินค้าคงคลังและทักษะ สิ่งเหล่านี้สมาชิกในครอบครัวสามารถเป็นแรงงานที่สำคัญและมีประสิทธิภาพที่จะนำมาช่วยในการดำเนินงาน และความเหมาะสมกับขนาดของพื้นที่ว่าเป็นสวนขนาดเล็กหรือขนาดกลาง ซึ่งแรงงานภายในครอบครัวจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายและลดต้นทุนได้อย่างมากในการแข่งขัน

2.1.9.2 การประเมินตลาด ผู้ประกอบการที่มีศักยภาพต้องระบุกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีศักยภาพ ซึ่งการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่มีศักยภาพนั้น เป็นสิ่งที่ทำได้ยากในตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่สนใจและเดินทางมาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยเฉพาะนั้น มีจำนวนน้อย ดังนั้นเมื่อกำหนดกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายแล้ว เป็นไปได้ว่ากลุ่มเป้าหมายเหล่านั้นอาจจะไปทับซ้อนกับกลุ่มเป้าหมายของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ด้วยเหตุนี้การหาข้อมูลนักท่องเที่ยวจึงเป็นเรื่องยากมาก เพราะนักท่องเที่ยวไม่ได้เดินทางมาเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเท่านั้น อาจเดินทางมาท่องเที่ยวที่อื่นๆ ด้วย เช่น ทะเล แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน อุทยานแห่งชาติ เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากเกษตรกรรมที่สามารถทราบข้อมูลผู้ซื้อและจำนวนได้แน่นอน ทำให้คาดการณ์ล่วงหน้าได้ดีกว่า

ส่วนผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นรวมถึงการให้บริการหรือประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ รวมทั้งสินค้าของที่ระลึก อย่างไรก็ตาม คำถามที่จะต้องตอบอันดับแรก คือตลาดรวมที่จะซื้อผลิตภัณฑ์จะซื้อได้ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร โดยเฉพาะสินค้าชนิดพิเศษชนิดพิเศษที่มีจำหน่ายเฉพาะที่นี้เท่านั้น

การส่งเสริมการตลาด โดยใช้จดหมายข่าวนิตยสารหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น สมาคมการค้าหรือการโฆษณาผ่านสื่อเฉพาะกลุ่ม

หลังจากระบุตลาดกลุ่มเป้าหมายแล้ว ผู้ประกอบการจะเห็นภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยวของตนเองได้ชัดเจนขึ้นซึ่งมีรายละเอียดอีกส่วนหนึ่งที่ต้องพิจารณา ได้แก่ ข้อกำหนดของผู้เข้าชมตัวผลิตภัณฑ์ รวมถึงปริมาณและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ รวมถึงลักษณะของผลิตภัณฑ์ (ขนาด สี ราคา น้ำหนัก ฯลฯ) บรรจุภัณฑ์และการขนส่ง ปริมาณความต้องการซื้อผลิตภัณฑ์จำนวนมากก็เป็นสิ่งสำคัญ การประสานงาน ระยะเวลาของการเก็บเกี่ยวเกี่ยวกับช่วงเวลาที่ต้องการของผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผลิตภัณฑ์มีอายุการเก็บจำกัด เช่น ผลไม้ตามฤดูกาลหรือดอกไม้ตัดดอก นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงสินค้าหรือแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง หากมีธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตรอื่นๆ อยู่แล้วในพื้นที่นั้น สิ่งที่เกษตรกรสามารถเพิ่มเติมได้ เพื่อการแข่งขันกับธุรกิจอื่นๆ ในการแข่งขันเชิง

ธุรกิจ คือ คุณภาพบริการและคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่มีเฉพาะแต่แหล่งท่องเที่ยวนี้เท่านั้น เช่น “ฟาร์มโชคชัย” “สวนสุภัทราแลนด์ สวนป่าชื่น ยายดา จังหวัดระยอง” เป็นตัวอย่างที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยไม่มีการแข่งขันกันเอง

2.1.9.3 การประเมินความเป็นไปได้ของโครงการ การศึกษาประเมินความเป็นไปได้ (Feasibility Study) ก่อนเริ่มโครงการใดๆ ควรทำการศึกษาถึงความเหมาะสมของกระบวนการที่คาดว่าจะนำมาใช้ในการบริหารจัดการโครงการ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทั้งก่อนดำเนินการ เช่น ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม เป็นต้น ระหว่างดำเนินการ เช่น การทบทวนแผน การประเมินผลดำเนินงาน เป็นต้น และเริ่มดำเนินการธุรกิจแล้ว เช่น การดูจากเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นต้น ความเสี่ยงของโครงการ รวมทั้งผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ เน้นการใช้เทคนิคและลดความกังวลเรื่อง การเงินขององค์กร การคำนึงถึงผลิตภัณฑ์ที่นำมาปลูกหรือต้องซื้อเพิ่ม การเก็บเกี่ยว บรรจุภัณฑ์และการจัดจำหน่ายสินค้าหรือบริการแก่นักท่องเที่ยว รูปแบบเว็บไซต์ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของตนเอง ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์จากที่อื่นๆ ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ จะมีผลิตภัณฑ์พิเศษของตนเองและเป็นผู้ผลิตสินค้านั้นเองด้วย

การประเมินโครงการมีประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการ เพื่อศึกษาว่าก่อนดำเนินการในโครงการใดๆ นั้น ก่อให้เกิดความคุ้มค่าแก่การลงทุน (Cost effectiveness) หรือก่อให้เกิดผลกระทบอย่างไรบ้าง

2.1.9.4 การประเมินด้านการเงิน งบประมาณดำเนินการทั้งระยะสั้นและระยะยาว จะต้องมีการกำกับดูแลอย่างระมัดระวัง งบประมาณควรลงรายละเอียดให้ครบถ้วนตามมาตรฐานบัญชี เช่น ต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปร (รวมดอกเบี้ย) และคาดการณ์ผลกำไรสุทธิ รายได้จากสินค้าคงคลัง การเก็บรักษาและระยะเวลาที่เหมาะสมในการจำหน่ายต้องสอดคล้องกับฤดูกาลและปริมาณนักท่องเที่ยว เพื่อลดความเสียหายและทำกำไรได้มากที่สุด เช่น ปริมาณเท่าใดที่เหมาะสมและเพียงพอ เวลาใดที่ควรจำหน่ายเป็นสิ่งสำคัญหลักของเกษตรกรโดยผู้ประกอบการต้องถามตัวเองต่อไปว่า “ผมสามารถทำเงินได้มากกว่าที่อื่นๆ หรืองานที่มีอยู่หรือองค์กรอื่นๆ” และ “การเป็นเจ้าของกิจการของตัวเอง หรือการทำงานอยู่ที่บ้าน เพื่อแลกกับค่าจ้างที่ต่ำกว่า”

2.1.10 การเข้าสู่ผู้ประกอบการอย่างแท้จริง

ในขั้นตอนนี้เกษตรกรต้อง ตรวจสอบองค์ประกอบต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้ว่าครบถ้วนหรือไม่ และทำการตรวจซ้ำในรายละเอียดต่างๆ อีกครั้ง โดยมีแบบตรวจสอบ ดังนี้

2.1.10.1 โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ประปา มีความพร้อมและสมบูรณ์ที่จะรองรับการเดินทางสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเราแล้วหรือไม่ หากเส้นทางที่จะเข้าแหล่งท่องเที่ยวมีสะพาน ควรมีป้ายระบุน้ำหนักยานพาหนะที่สามารถรองรับได้ เพื่อป้องกันการบรรทุกน้ำมันเกิน

2.1.10.2 มีป้ายบอกเส้นทางที่ชัดเจน ตลอดเส้นทาง และกำจัดสิ่งกีดขวางเส้นทาง การบดบังป้ายบอกเส้นทาง และไม่ควรติดตั้งป้ายบดบังการมองเห็น โดยเฉพาะทางเข้า – ออก สวนแหล่งท่องเที่ยว ป้ายเตือนต่างๆ ที่ระบุถึงสิ่งทีนักท่องเที่ยวควรปฏิบัติตาม หรืออาจได้รับอันตราย หากฝ่าฝืน เช่น

2.1.10.3 ทางเข้า – ออก ควรมีความกว้างที่พอเหมาะ สามารถรองรับรถยนต์และรถโดยสารไม่ประจำทางได้ และควรมีที่จอดรถที่เพียงพอและปลอดภัย และอยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวเกินไป

2.1.10.4 ควรมีแผนรองรับการจราจร อุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้น สถานีน้ำมันที่ใกล้ที่สุด ที่เติมลมรถยนต์ โรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด สถานีตำรวจ หากเกิดเหตุฉุกเฉิน

2.1.10.5 ควรประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ให้ความช่วยเหลือด้านบุคลากร เช่น อาสาสมัคร เจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการให้ความสะดวก กรณีช่วงมีเทศกาลหรือนักท่องเที่ยวเดินทางมาจำนวนมาก ความปลอดภัยในทรัพย์สินและชีวิตจากผู้ร้าย สัตว์มีพิษ การฉ้อโกง นักท่องเที่ยว

2.1.10.6 มีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับ สะอาดและปลอดภัย ได้แก่ ห้องสุขา ห้องอาหาร

2.2 การเกษตรกรรมแบบยั่งยืน

ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน (Sustainable Agriculture) หรือ ระบบเกษตรกรรมทางเลือก (Alternative Agriculture) หรือ ระบบเกษตรกรรมถาวร (Permanent Agriculture หรือ Permacutlure) ล้วนเป็นระบบเกษตรกรรมที่มีหลักการใหญ่ๆ คล้ายคลึงกัน มีผู้ให้คำจำกัดความและความหมายของแนวทางเกษตรกรรมทางเลือก-เกษตรกรรมยั่งยืนไว้มากมาย แต่ส่วนใหญ่จะใกล้เคียงกัน โดยให้ความสำคัญกับสมดุลของระบบนิเวศ ผลผลิต คุณภาพที่ดี และเพียงพอต่อเกษตรกรและผู้บริโภค การพึ่งพาตนเอง รวมทั้งการให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่น หลักการสำคัญที่สุดที่มีร่วมกันของเกษตรกรรมทางเลือก-เกษตรกรรมยั่งยืน คือ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการผลิตอาหารและปัจจัยที่จำเป็น

ต่อการดำรงชีวิตมากกว่าผลิตเพื่อการส่งออก (เกษตรกรจึงไม่ต้องวิ่งไปตามกระแสของตลาด) มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยไม่เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ระบบการผลิต การบริโภค และการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมีความสมดุล อาหารที่ผลิตได้เป็นอาหารที่มีคุณภาพปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง และเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน ทำให้ระบบเกษตรกรรมเหล่านี้ดำเนินต่อเนื่องไปได้นานที่สุด โดยไม่มีผลกระทบด้านลบต่อระบบนิเวศวิทยา และไม่เกิดปัญหาทั้งด้านสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจ

2.2.1 ความหมายของเกษตรกรรมยั่งยืน

องค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายของเกษตรกรรมยั่งยืนว่า เป็นระบบเกษตรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผสมผสานและเชื่อมโยงระหว่างดิน การเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์ การเลิกหรือลดการใช้ทรัพยากรจากภายนอกระบบที่อาจเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและ/หรือสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค ตลอดจนเน้นการใช้เทคนิคที่เป็นหรือปรับให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการธรรมชาติของท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งมีหลักการพื้นฐาน 3 ประการคือ:

2.2.1.1 ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ด้วยการพัฒนาการจัดการดินและการหมุนเวียนการปลูกพืชที่ช่วยเพิ่มผลผลิต ลดการพึ่งพาเครื่องจักรและสารเคมีเพื่อการเกษตร ทั้งปุ๋ยและสารป้องกันกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช

2.2.1.2 ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และหาสิ่งทดแทนทดจนนำทรัพยากรธรรมชาติกลับมาเวียนใช้ใหม่ เช่น ที่ดิน (ดิน) น้ำ และสิ่งมีชีวิตในป่า หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม โครงสร้างของดิน และความหลากหลายทางชีวภาพ

2.2.1.3 ความยั่งยืนด้านสังคม ด้วยการใช้แรงงานที่มีอยู่ให้มากขึ้น อย่างน้อยสำหรับเทคนิคการเกษตรบางประเภท เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและความเป็นปึกแผ่นในสังคม

สำหรับในประเทศไทย ขบวนการเกษตรกรรมทางเลือก-เกษตรกรรมยั่งยืนได้เกิดขึ้นมาเกือบ 3 ทศวรรษ โดยเริ่มต้นจากการรวมตัวกันของภาคประชาชนครั้งแรกเมื่อปลายทศวรรษ 2520 มีผู้เกี่ยวข้องทั้งนักพัฒนาจากองค์กรภาคเอกชน นักวิชาการ นักวางแผน และข้าราชการที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้ให้คำจำกัดความและความหมายของแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืนไว้มากมาย ซึ่งคณะทำงานวิชาการ สมัชชาเกษตรกรรมทางเลือกครั้งที่ 1 ปี 2535 ได้นำมาประมวลเป็นนิยามของเกษตรกรรมยั่งยืนไว้ว่า ?เป็นวิถีเกษตรกรรมที่ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและดำรงรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของระบบนิเวศ สามารถผลิตอาหารที่มีคุณภาพและพอเพียงตามความจำเป็นพื้นฐานเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกรและผู้บริโภค พึ่งพาตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ รวมทั้งเอื้ออำนวยให้เกษตรกรและชุมชนท้องถิ่นสามารถพัฒนาได้อย่างเป็นอิสระ ทั้งนี้เพื่อความผาสุกและความอยู่รอด

ของมวลมนุษยชาติโดยรวม ท่ามกลางกระแสการผลักดันของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่ต้องการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อตอบสนองการส่งออก รวมทั้งการเข้ามาควบคุมนโยบายการเกษตร โดยไม่ให้ความสำคัญกับเกษตรกรและชุมชนท้องถิ่นที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน ตามที่ควรจะเป็น คณะทำงานวิชาการ สมัชชาเกษตรกรรมทางเลือกครั้งที่ 3 ปี 2547 จึงได้เพิ่มเติม หมายเหตุที่ให้ความสำคัญมากขึ้นกับเป้าหมายการผลิตอาหารให้พอเพียงต่อครอบครัว และชุมชนเป็นเบื้องต้น และได้ขยายความเพื่อให้เข้าใจความหมายและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับเกษตรกรรมยั่งยืนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยกำหนดเป็นหลักการ 10 ประการของเกษตรกรรมยั่งยืนไว้ อันได้แก่

- 1) ใช้ประโยชน์และพัฒนาภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อใช้ในระบบเกษตรกรรม
- 2) ส่งเสริมให้เกษตรกรมีบทบาทหลักในการพัฒนาความรู้และการวิจัยทางการเกษตร
- 3) ใช้ทรัพยากรจากภายใน(พื้นที่/ระบบ)และลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก(พื้นที่/ระบบ)
- 4) หลีกเลี่ยงและปฏิเสธการใช้สารเคมีเพื่อการเกษตร และผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเชื้อเพลิงฟอสซิล
- 5) ให้ความสำคัญสูงสุดในการปรับปรุงบำรุงดินให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน
- 6) ใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ สร้างความหลากหลายของกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรในไร่นา และผสมผสานกิจกรรมการผลิตให้เกื้อกูลประโยชน์ต่อกันอย่างสูงสุดควบคุมศัตรูพืชโดยวิถีธรรมชาติ และวิธีการซึ่งไม่ใช่สารเคมีรูปแบบต่างๆ
- 7) ควบคุมศัตรูพืชโดยวิถีธรรมชาติ และวิธีการซึ่งไม่ใช่สารเคมีรูปแบบต่างๆ
- 8) ปฏิบัติต่อธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตอื่นด้วยความเคารพ
- 9) ผลิตอาหารที่มีคุณภาพทางโภชนาการ มีธาตุอาหารครบถ้วนในปริมาณที่เพียงพอแก่ความต้องการที่จำเป็นในการดำรงชีวิต โดยตอบสนองต่อความต้องการอาหารและปัจจัยในการดำเนินชีวิตภายในครอบครัวและชุมชนก่อนเป็นเบื้องต้น
- 10) เอื้ออำนวยให้เกษตรกรและชุมชนสามารถพัฒนานตนเองได้โดยปราศจากการครอบงำจากภายนอก

2.2.2 รูปแบบการทำเกษตรกรรมยั่งยืน

ระบบการทำเกษตรกรรมยั่งยืนที่สำคัญๆ และเป็นที่ยึดมั่นกันไป รวมถึง

2.2.2.1 ระบบไร่หมุนเวียน

ระบบไร่หมุนเวียนเป็นระบบเกษตรกรรมพื้นบ้านที่ทำกันในหลายวัฒนธรรมในอดีต แต่ปัจจุบันพอจะหลงเหลือให้เห็นได้ในหมู่ชาวปะเกอญอ บนพื้นที่สูงทางภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศไทย เป็นวิธีการเพาะปลูกพืชในพื้นที่หนึ่งในช่วงเวลาหนึ่ง โดยจะปลูกพืชแบบผสมผสาน ทั้งข้าว ผัก และพืชใช้สอยต่างๆ รวมกันในบริเวณพื้นที่เดียวกัน เมื่อทำการเพาะปลูกไประยะหนึ่งจนดินลดความอุดมสมบูรณ์ลง ก็จะย้ายไปทำการเพาะปลูกในพื้นที่ใหม่ และปล่อยให้ดินในพื้นที่เดิมได้ฟื้นความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ แล้วจึงหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ในพื้นที่เดิมนั้นอีกครั้ง จึงเป็นรูปแบบเกษตรกรรมยั่งยืนที่สามารถรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและความอุดมสมบูรณ์ของดินไว้ได้มากที่สุดระบบหนึ่ง แต่ในปัจจุบัน มีการทำไร่หมุนเวียนกันอย่างผิดวิธีจนทำให้ระบบเกษตรกรรมวิธีนี้ถูกเข้าใจผิดว่าเป็นการทำเกษตรกรรมแบบ ไร่เลื่อนลอย ที่ไปตัดไม้ทำลายป่าต้นน้ำบนที่สูงถึงแม้ระบบไร่หมุนเวียนจะต้องมีพื้นที่เพื่อทำการเกษตรหลายแห่งให้หมุนเวียนไปใช้ก็ตาม แต่ถ้าเกษตรกรที่ทำการเกษตรด้วยระบบนี้มีเกณฑ์คุณค่าและวิถีวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่เคารพและนอบน้อมต่อธรรมชาติแล้ว ระบบไร่หมุนเวียนจะเป็นระบบการฟื้นฟูดินเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการผลิตอาหาร พร้อมไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเวลาเดียวกัน ระบบไร่หมุนเวียนที่ถูกหลักการจึงจัดเป็นวิธีทำการเกษตรที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และเคารพธรรมชาติอย่างมากวิธีหนึ่ง และไร่หมุนเวียนที่ทำกันอยู่โดยชุมชนชาวไทยบนภูเขาทางภาคเหนือ ก็ได้พิสูจน์ตัวเองได้ระดับหนึ่ง ว่าสามารถเป็นระบบการเกษตรแบบยั่งยืนได้” ถ้าดำเนินไปตามภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดกันมา”

2.2.2.2. ระบบเกษตรผสมผสาน (Integrated farming)

ระบบเกษตรผสมผสานหมายถึงระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมการผลิตแต่ละชนิดเอื้อประโยชน์กันและกัน และเกื้อกูลกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักการอยู่ร่วมกันระหว่างพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันอาจจะอยู่ในรูปความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช พืชกับสัตว์ หรือสัตว์กับสัตว์ก็ได้ ระบบเกษตรผสมผสานจะประสบผลสำเร็จได้ จะต้องมีการวางรูปแบบ และดำเนินการ โดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรมแต่ละชนิดอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม มีการใช้แรงงานเงินทุน ที่ดิน ปัจจัย การผลิตและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรู้จักนำวัสดุเหลือใช้จากการผลิตชนิดหนึ่งมาหมุนเวียนใช้ประโยชน์กับการผลิตอีกชนิดหนึ่ง หรือหลายชนิดภายในไร่นาแบบครบวงจร เน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างเหมาะสมและให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของ

ทรัพยากรธรรมชาติ มีการประสานเกื้อกูลกันระหว่างพืชและสัตว์ เศษซากและผลพลอยได้จากทั้งพืชและสัตว์สามารถเป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมของอีกฝ่ายหนึ่งได้ เช่น การเลี้ยงปลาในนาข้าวที่ได้ผลผลิตทั้งข้าวและปลาโดยไม่ต้องใช้สารเคมี การเลี้ยงไก่หรือสุกรบนบ่อปลาทำให้ได้อาหารปลาจากเล้าไก่หรือสุกร หรือการเลี้ยงผึ้งในสวนผลไม้ที่ได้ทั้งน้ำผึ้งและมีผึ้งช่วยผสมเกสรดอกไม้ เป็นต้น นอกจากนี้การผสมผสานการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์อย่างหลากหลายแล้ว ยังมีการจัดการผลผลิตการเกษตรที่คำนึงถึงการตลาดด้วย

2.2.2.3 ระบบไร่นาสวนผสม (Mixed/Diversefied/Polyculture Farming)

ระบบไร่นาสวนผสมเป็นระบบเกษตรกรรมที่มีกิจกรรมการผลิตหลายๆ ชนิดเพื่อตอบสนองการบริโภคหรือลดความเสี่ยงจากราคาตลาดของผลผลิตที่มีความไม่แน่นอน โดยไม่มีการจัดการให้กิจกรรมการผลิตเหล่านั้นมีการผสมผสานเกื้อกูลกันเพื่อลดต้นทุนการผลิต ตลอดจนไม่ได้คำนึงถึงสภาพแวดล้อมเหมือนเกษตรผสมผสาน การทำไร่นาสวนผสมในระยะแรกๆ อาจมีการเกื้อกูลกันจากกิจกรรมการผลิตบ้าง แต่กลไกการเกิดขึ้นเป็นแบบ ?เป็นไปเอง? ไม่ได้เกิดจากการตั้งใจจัดการด้วย ?ความรู้ ความเข้าใจ? แต่ในระยะหลังๆ เมื่อเกษตรกรเริ่มมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ก็เริ่มมีการวางแผนการใช้พื้นที่และเลือกพืชที่จะปลูกเพื่อหวังผลทางเศรษฐกิจมากขึ้น รวมทั้งเกิดผลพลอยได้ มีจุดขายให้เป็นเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอีกด้วย

2.2.2.4 ระบบไร่ป่าผสมหรือวนเกษตร (Agro Forestry)

ระบบไร่ป่าผสมหรือวนเกษตรเป็นระบบเกษตรกรรมที่นำเอาหลักการความยั่งยืนถาวร ภาพของระบบป่าธรรมชาติมาเป็นแนวทางในการทำการเกษตร และมีการจัดองค์ประกอบการผลิตทางการเกษตรให้รวมหลากหลายชนิดของพืชและสัตว์อย่างเหมาะสมและสมดุล คำว่า ?วนเกษตร? มาจากคำว่า??วน? ที่หมายถึง ป่าที่มีความหลากหลายของทรัพยากรที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต และคำว่า ?เกษตร? ที่หมายถึง การใช้ที่ดินในการผลิตพืชหรือสัตว์ เช่นการเพาะปลูกพืช การทำป่าไม้ ประมง ปศุสัตว์ต่างๆ ดังนั้น วนเกษตร จึงหมายถึงการใช้ที่ดินในการผลิตพืช และสัตว์ให้มากชนิดหรือมีความซับซ้อนและหลากหลายทางชีวภาพใกล้เคียงธรรมชาติมากที่สุด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการทำเกษตรร่วมกับการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยมีรากฐานหรือปัจจัยการผลิตที่มาจากท้องถิ่นเอง ทั้งนี้การทำวนเกษตรจะมีลักษณะแตกต่างหรือผันแปรไปตามสภาพพื้นที่ รวมถึงทัศนคติ ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และความรู้ ความสามารถในการจัดการของแต่ละท้องถิ่นเอง

ระบบวนเกษตรที่ดีควรสามารถเพิ่มการซึมซับน้ำ รักษาไนโตรเจนลดการสูญเสียดิน โดยให้ความสำคัญอย่างสูงกับการปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล และไม้ใช้สอยต่างๆ ให้เป็นองค์ประกอบหลักของพื้นที่ปลูก และผสมผสานกับการปลูกพืชที่ไม่ต้องการแสงแดดมากในชั้นถัดลงมา ซึ่งจะได้อาศัยร่มเงาและความชื้นจากการที่มีพืชชั้นบนขึ้นปกคลุม ลักษณะพันธุ์พืชที่ใช้ควรเป็นทรงพุ่มเพื่อลดความรุนแรงของเม็ดฝนที่ตกกระทบผิวดิน สามารถรักษาสภาพสมดุลของสภาวะแวดล้อมให้เหมาะสมกับพืชที่

ปลูกร่วม เช่น บังร่มเงา พายุ ฝน รวมทั้งควบคุมสภาพความชุ่มชื้นและอุณหภูมิ เป็นต้น พันธุ์ไม้ที่ปลูกควรมีรากลึกพอที่สามารถหมุนเวียนธาตุอาหารในระดับที่ลึกขึ้นมาสู่บริเวณผิวดิน เป็นประโยชน์ต่อพืชรากตื้นที่ปลูกร่วม โดยรวมทั้งระบบควรให้ผลตอบแทนแก่เกษตรกรหลายด้าน เช่น ผลผลิตในรูปแบบอาหาร ยารักษา โรค ไม้ฟืน ไม้สร้างบ้านและรายได้ สิ่งสำคัญที่สุดควรเป็นระบบที่อนุรักษ์ดินและน้ำได้ดี ปลูกได้หลายสภาพแวดล้อม และง่ายต่อการปฏิบัติในสภาพของเกษตรกร วนเกษตรที่พอประยุกต์ใช้ในประเทศไทยมีอยู่ 3 ระบบใหญ่ คือ ระบบป่าไม้-ไร่นา ระบบป่าไม้-เลี้ยงสัตว์ และระบบเลี้ยงสัตว์-ไร่นา-ป่าไม้ ซึ่งวิธีการนำแต่ละระบบไปประยุกต์ใช้ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่เป็นเกณฑ์

ในอดีต นักวิชาการและหน่วยงานด้านป่าไม้เคยใช้คำว่า ?วนเกษตร? ในความหมายของการทำป่าไม้ผสมผสานร่วมกับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เป็นการจัดการป่าไม้เป็นหลักร่วมกับการเกษตรทุกแขนง อาจเป็นการปลูกพืชเกษตรในสวนป่า หรือการปลูกพืชเกษตรร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ในสวนป่า และถือเป็นทางออกที่ประณีประนอมสำหรับความขัดแย้งระหว่างความต้องการที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม และความต้องการป่าไม้เพื่อควบคุมสิ่งแวดล้อม ทำให้วิถีของคน และป่าสามารถดำเนินควบคู่กันไปโดยคำนึงถึงสภาพทางสังคมเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งช่วยพัฒนาความเป็นอยู่ของราษฎรที่เกี่ยวข้อง แต่แนวคิดและการดำเนินการตามรูปแบบดังกล่าวไม่เป็นที่นิยมและแพร่หลายนัก เพราะข้อจำกัดของระบบราชการและกรอบคิดที่พ่วงกับการจัดการป่าไม้แบบตะวันตกมาภายหลังระบบวนเกษตรตามที่เข้าใจกันในปัจจุบันได้เป็นที่รู้จักกว้างขวางในสังคมไทยจากการริเริ่มบุกเบิกแนวคิด โดยผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม เมื่อปลายทศวรรษ 2520 ซึ่งตัดสินใจขายที่ดินส่วนใหญ่เพื่อปลดแอกหนี้สินที่ท่วมตัวจากการทำเกษตรกรรมเชิงเดี่ยวเพื่อการขาย แล้วแปรสภาพที่ดินที่เหลือไม่ถึง 10 ไร่ ซึ่งเป็นไร่มันสำปะหลังให้เป็นระบบวนเกษตร ปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล และพืชสมุนไพรผสมผสานกัน โดยดำเนินชีวิตตามวิถีที่พึ่งพาตัวเองจากผลผลิตในที่ดิน

2.2.2.5 เกษตรธรรมชาติ (Natural farming)

เกษตรธรรมชาติเป็นระบบเกษตรกรรมที่คำนึงถึงระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ และพยายามเข้าใจกระบวนการทำงานของธรรมชาติอย่างแท้จริง โดยมองว่าธรรมชาติได้จัดทุกสิ่งทุกอย่างไว้อย่างสมดุลดีแล้ว เราจึงควรให้ความสำคัญกับธรรมชาติและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติอย่างเต็มที่โดยรบกวนธรรมชาติให้น้อยที่สุด พร้อมไปกับหาทางอนุรักษ์ธรรมชาตินั้นไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

แนวคิดการทำเกษตรธรรมชาติที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย รวมถึงแนวคิดของมาซาโนบุ ฟูกุโอกะ ที่เป็นผู้เขียนหนังสือ ปกวีตีด้วยพวงเส้นเดียว หรือแนวคิดเกษตรธรรมชาติของโมกิจิ โอคาตะ ผู้ให้กำเนิดกลุ่มเกษตรธรรมชาติเอ็มโอเอ (MOA) และแนวคิดเกษตรธรรมชาติคิวเซ ที่แยกออกมาจากกลุ่มเอ็มโอเอ ตลอดจนแนวคิดเกษตรธรรมชาติเกาหลีของ ฮาน คิว โซ เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่

แนวคิดของเกษตรธรรมชาติจะมีหลักการสำคัญที่คล้ายคลึงกัน คือ การเลียนแบบธรรมชาติของป่าที่สมบูรณ์ และใช้พลังจากสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติตามที่เป็น โดยจะรบกวนหรือแทรกแซงการทำงานของธรรมชาติให้น้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น มีการให้ความสำคัญกับดินเป็นอันดับแรก และเน้นการปรับปรุงดินให้มีสำหรับการเพาะปลูก เหมือนดินในป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ เป็นการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นวิธีการที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อม ไม่เป็นอันตรายต่อเกษตรกรและผู้บริโภค สามารถให้ผลผลิตที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพ หรือเป็นระบบเกษตรกรรมที่มีความยั่งยืนมั่นคงในระยะยาว

ในการทำเกษตรกรรมธรรมชาติ จะมีการจัดระบบการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่สอดคล้องประสานกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูลซึ่งกันและกัน งดเว้นกิจกรรมที่ไม่จำเป็นหลักๆ ได้แก่ ไม่มีการพรวนดิน ไม่กำจัดวัชพืช ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เป็นปฏิบัติการทางการเกษตรที่คำนึงถึง ดิน พืช และแมลง ไปพร้อมๆ กัน คือ มีการปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ ปลูกพืชตระกูลถั่วหรือใช้เศษซากพืชคลุมดิน ปลูกพืชหลากหลายชนิด และอาศัยการควบคุมโรคแมลงศัตรูพืชด้วยกลไกการควบคุมกันเองของสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ ทำให้มีการอนุรักษ์แมลงที่มีประโยชน์พร้อมไปด้วยกัน จึงเป็นการปลูกพืชในสภาพแวดล้อมที่มีความสมดุลทางนิเวศวิทยา

ปรัชญาและมุมมองของเกษตรธรรมชาติได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับวิธีการทำการเกษตรในปัจจุบันว่า ได้ไปไกลเกินขอบเขตธรรมชาติมากน้อยเพียงใด ระบบการทำเกษตรกรรมของมนุษย์ที่มุ่งเน้นการผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองต่อระบบตลาด ได้เข้าไปแทรกแซงธรรมชาติมากจนเกินควร เช่น การใช้จุลินทรีย์ต่างถิ่นมาปรับปรุงบำรุงดินเพื่อเพิ่มผลผลิต การนำแมลงต่างถิ่นมาควบคุมแมลงศัตรูพืช และการใส่ปุ๋ยหมักอย่างเกินความจำเป็น เป็นต้น ซึ่งวิธีการเหล่านี้ได้ไปทำลายสมดุลของระบบธรรมชาติ ทั้งที่วิธีการทำการเกษตรที่เป็นมิตรและใกล้ชิดกับธรรมชาติมากกว่า แต่ไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า ในยุคสมัยที่เกษตรกรรมเป็นเพียงเครื่องมือของระบบตลาดที่ไม่คำนึงถึงผลพวงที่ตามมา ไม่ใช่วิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ

2.2.2.6 เกษตรทฤษฎีใหม่

ระบบเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางการทำการเกษตรแบบพึ่งตนเองที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ ได้พระราชทานให้เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทยกำลังได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากวิกฤตเศรษฐกิจฟองสบู่แตก

แนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นวิธีทำการเกษตรที่ทำได้ง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อน สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และระบบนิเวศโดยรวมของธรรมชาติ มีการหมุนเวียนการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน ปัจจัยการผลิต หรือเศษเหลือใช้จากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง เพื่อให้เกษตรกรมีอาหารที่ผลิตเองไว้บริโภคอย่างพอเพียงตามอัตภาพ พอมีพอกิน ไม่อดอยาก เหมาะสำหรับพื้นที่ขนาดเล็กประมาณ 10-20 ไร่ เน้นให้เกษตรกร

สามารถทำการเกษตรเพื่อเลี้ยงตนเองได้แบบค่อยเป็นค่อยไปตามกำลัง ทำกิจกรรมการเกษตรหลายอย่างเพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างเต็มที่ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน และสร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศ สามารถปรับใช้กับพื้นที่ขนาดใหญ่ได้ โดยจะเน้นการจัดการแหล่งน้ำ และจัดสรรแบ่งส่วนพื้นที่ทำการเกษตรอย่างเหมาะสม มีการแบ่งพื้นที่ระหว่าง แหล่งน้ำ/นาข้าว/พืช ผสมผสาน/โครงสร้างพื้นฐานและที่พักอาศัย ในสัดส่วน 30/30/30/10

วิธีการของเกษตรทฤษฎีใหม่นี้เป็นวิธีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และเป็นฐานรากของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่าน การปลูกป่า 3 อย่างเพื่อประโยชน์ 4 อย่าง คือ ป่าไม้ใช้สอยที่เป็นไม้โตเร็วสำหรับใช้ในครัวเรือนเพื่อสร้างสิ่งต่างๆ และเป็นพลังงานหรือไม้ฟืน ป่าไม้กินได้พวกไม้ผลและพืชผักต่างๆ ที่เป็นอาหารและสมุนไพรรักษาโรค ป่าไม้เศรษฐกิจหรือไม้ใหญ่ที่ปลูกไว้เพื่อขายเมื่อโต ซึ่งให้ประโยชน์ พออยู่ พอกิน พอใช้ และพอร่มเย็น หรือเป็นประโยชน์ต่อระบบนิเวศ และช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ? การปลูกพืชที่หลากหลายอย่างเป็นระบบจะช่วยสร้างสมดุลของระบบนิเวศในบริเวณพื้นที่เพาะปลูก? ช่วยปกป้องผิวดินให้ชุ่มชื้น ดูดซับน้ำฝน และค่อยๆ ปลดปล่อยความชื้นให้กับพืชและบริเวณโดยรอบ สร้างความสมบูรณ์และก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพภายในบริเวณพื้นที่ป่าปลูก และหากทำทั้งหมดนี้จะสามารถช่วยแก้ปัญหาความเป็นอยู่ที่ยากจนของเกษตรกร ที่จะส่งผลเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม หากสามารถสร้างระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเองได้แม้เพียงหนึ่งในสี่ของระบบเศรษฐกิจทั้งหมด ก็จะสามารถทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคงมากกว่าระบบเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพาภาคอุตสาหกรรมและการส่งออกอย่างเป็นอยู่ในปัจจุบัน

ทั้งนี้ ต้องเข้าใจว่าแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ให้ความสำคัญกับการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการอาหารในครัวเรือน และทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งปัจจัยการผลิตจากภายนอก ดังนั้น การส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ดำเนินพร้อมไปกับการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีการเกษตร หรือนำทฤษฎีใหม่ไปใช้แค่เพียงรูปแบบโดยไม่เข้าใจเนื้อหาและปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังเกษตรทฤษฎีใหม่นี้ จะนำไปสู่แนวทางการดำเนินงานที่ไม่จัดเป็นเกษตรกรรมยั่งยืนตามความหมายและหลักการที่วางไว้

2.2.2.7 เกษตรกรรมประณีต

เกษตรกรรมประณีตเป็นรูปแบบเกษตรกรรมทางรอด ที่เกิดจากการการระดมความคิดของปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน 12 ท่านร่วมกับนักวิจัยระดับชาวบ้านท่านอื่นๆ เพื่อตอบคำถามว่าต้องมีพื้นที่เท่าไรจึงจะทำเกษตรกรรมเลี้ยงชีวิตได้อย่างพออยู่พอกิน สามารถเลี้ยงตนเองและคนในครอบครัวได้??และต้องจัดการพื้นที่อย่างไรให้สามารถเลี้ยงตัวเองและปลดภาระหนี้ที่มีอยู่ได้คำตอบที่ได้จากการระดมสมอง คือ มีพื้นที่ 1 ไร่ก็สามารถจะอยู่ได้อย่างพอเพียง? การทำเกษตรประณีตจึงเป็นการใช้ประโยชน์จากที่ดิน 1 ไร่ให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหา

ให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นพอมีพอกินปลอดภัยนี้สิน ปลุกไม้ยืนต้นเพื่อเป็นบ้านอยู่อาศัย โดยมีหลักการสำคัญได้แก่ การอมน้ำ ออมดิน ออมต้นไม้ ออมสัตว์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการทำเกษตรในพื้นที่ 1 ไร่อย่างมีความยั่งยืนและเกิดการเชื่อมโยงเป็นระบบนิเวศที่เกื้อกูล นอกจากนี้ ยังต้องมีอิทธิบาท 4 เป็นปัจจัยพื้นฐานด้านจิตใจที่สำคัญยิ่งอีกด้วย คือ ต้องมีฉันทะ หรือความพอใจรักในการทำการเกษตรกรรม ต้องมีวิริยะ หรือความพากเพียรในการทำงานตามแผน ซึ่งรวมถึงแรงงาน การลงทุนแหล่งน้ำ การปรับปรุงดิน การจัดหาพันธุ์พืชเพื่อปลูก การจัดหาพันธุ์สัตว์เพื่อเลี้ยง และการใช้คืนทุนที่เป็นเงินยืมมาช่วยเสริม ต้องมีจิตตะ หรือความตั้งใจใส่ใจในงานที่ทำด้วยศรัทธา ใฝ่ศึกษาสังเกตเรียนรู้เพื่อพัฒนาปรับปรุงสิ่งที่ทำอยู่ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลเพิ่มขึ้น และสุดท้าย ต้องมีวิมังสา หรือรู้จักตรวจสอบประเมินผลโดยใช้ปัญญา สำหรับการพิจารณาว่าจะปลูกอะไรหรือเลี้ยงอะไรในพื้นที่ 1 ไร่ นั้น ความแตกต่างของพื้นที่จะเป็นตัวกำหนดพืชและสัตว์ที่มีความเหมาะสม รวมทั้งความชอบของผู้ปลูกด้วย

การทำเกษตรประณีตเพื่อการพึ่งพาตนเองและปลอดภัย จะแบ่งออกเป็นส่วนที่ทำการเพื่อบริโภคเอง และส่วนที่ทำการเพื่อจำหน่ายทั้งระยะสั้นและระยะยาว พื้นที่เกษตรประณีตจะมีการปลูกผักไว้กินเองและเพื่อขาย โดยมาราคาผักจะไม่สูง จำหน่ายเป็นช่วงๆ ตามฤดูกาล ใช้ระยะเวลาสั้น ส่วนการเลี้ยงสัตว์มีทั้งในส่วนบริโภคเองและจำหน่ายเช่นกัน เช่น ไก่เนื้อ ไก่ไข่ หมู วัว ซึ่งจะช่วยให้ออมเงินได้มากกว่าการขายผักเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังมีไม้ยืนต้นที่ให้ผลผลิตต่อเนื่องและในระยะยาวและสามารถนำมาแปรรูปได้ สิ่งเหล่านี้จะสร้างรายได้ ช่วยลดหนี้ได้อย่างค่อยเป็นค่อยไป และลดหรือเลิกจ่ายที่ไม่จำเป็น สิ่งที่สำคัญคือ ต้องทำหลายอย่างในพื้นที่ 1 ไร่ ไม่ทำเชิงเดี่ยว ทำปุ๋ยใช้เอง ไม่ใช่ปุ๋ยเคมีหรือสารเคมี ใช้วิถีธรรมชาติในการไล่แมลง เก็บเมล็ดพันธุ์เอง ไม่ซื้อ ฯลฯ ผสมผสานความรู้ในการทำเกษตรกรรม 1 ไร่ ออกแบบผังการวางกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องและมีการเกื้อกูลกันในระบบ ซึ่งรูปแบบจะไม่ตายตัว แต่จะอิงหลักการออมข้างต้น และพัฒนาเทคนิคความรู้กิจกรรมการเกษตรในพื้นที่อยู่ตลอด ต้องมีหลักคิดในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ลดรายจ่าย สร้างปัจจัยการดำรงชีวิตในพื้นที่ของตนเองให้ได้ เพื่อลดการพึ่งพิงจากปัจจัยภายนอกที่ทำให้มีค่าใช้จ่ายหรือส่งผลให้กลับไปสร้างหนี้

2.2.2.8 เกษตรอินทรีย์ (Organic farming)

เกษตรอินทรีย์เป็นระบบการเกษตรที่ผลิตอาหารด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นหลักการปรับปรุงบำรุงดิน เคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืช สัตว์ และระบบนิเวศ ลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก และไม่ใช้สารเคมีเพื่อการเกษตร ทั้งปุ๋ยเคมี ยากำจัดวัชพืชและศัตรูพืช รวมทั้งฮอร์โมนสังเคราะห์ที่กระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ ตลอดจนสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ในขณะที่เดียวกันก็พยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติเพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตและพัฒนาความต้านทานศัตรูพืช เกษตรอินทรีย์ให้ความสำคัญสูงสุดในการปรับปรุงดิน โดยเชื่อว่าดินที่

สมบูรณ์ย่อมทำให้พืชและสัตว์ที่เจริญเติบโตจากผืนดินนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ตามไปด้วย ผู้บริโภค ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ก็จะได้รับอาหารที่มีคุณภาพดีและปลอดภัย วิธีการปรับปรุงบำรุงดินจะมีทั้งการใช้ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอกปุ๋ยหมักปุ๋ยหมักปุ๋ยชีวภาพ ใช้ประโยชน์จากเศษซากพืชและมูลสัตว์ทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพ ตลอดจนใช้ธาตุอาหารเสริมจากหินแร่ต่างๆ มีการควบคุมศัตรูพืชโดยวิธีชีวภาพหรือใช้สารสกัดจากพืชที่ไม่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ หรือไม่มีผลกระทบต่อตัวทำตัวเบียนที่เป็นประโยชน์ ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ไม่มีการตัดแต่งพันธุกรรม และมีการป้องกันการปนเปื้อนจากสารเคมี

เมื่อปี 2551 เจ้าหน้าที่ขององค์การอาหารโลกแห่งองค์การสหประชาชาติ (FAO) ได้กล่าวไว้ว่า เกษตรอินทรีย์แบบยั่งยืนเป็นระบบการบริหารจัดการการผลิตแบบองค์รวม ที่หลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืช สิ่งมีชีวิตที่มีการตัดแต่งพันธุกรรม (จีเอ็มโอ) ลดการสร้างมลพิษในอากาศ ดิน และแหล่งน้ำ ตลอดจนเพิ่มความแข็งแรงของสุขภาพให้กับพืช สัตว์ และมนุษย์ ประโยชน์ของการทำเกษตรกรรมวิธีนี้อย่างเต็มรูป คือ การลดการพึ่งพาพลังงานที่ใช้เชื้อเพลิงจากฟอสซิล ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยและมีต้นทุนต่ำ เกษตรอินทรีย์เต็มรูปจึงถือเป็นก้าวแรกของการทำเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืน

ในปัจจุบัน ระบบเกษตรอินทรีย์ได้แพร่หลายเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก และกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบผลิตทางการเกษตรที่มีการพัฒนาระบบตลาด และมาตรฐานการผลิตที่มีการรับรองเป็นการเฉพาะและหลากหลายลักษณะ สำหรับประเทศไทย การบุกเบิกพัฒนาและเผยแพร่ระบบเกษตรกรรมอินทรีย์และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เริ่มจากการผลักดันขององค์กรพัฒนาเอกชนเป็นส่วนใหญ่ โดยร่วมมือกับกลุ่มเกษตรกรในหลายจังหวัด จนสามารถพัฒนาการตลาดอินทรีย์ให้ขยายไปทั้งในและต่างประเทศ ทำให้เป็นที่สนใจของพรรคการเมืองจนถูกนำไปใช้เป็นนโยบายในการหาเสียง และในที่สุดนโยบายเกษตรกรรมอินทรีย์ได้ถูกบรรจุไว้เป็นวาระแห่งชาติในยุคของรัฐบาลทักษิณ 1 แต่หน่วยงานภาครัฐหลายแห่งยังไม่เข้าใจหลักการและเนื้อหาของระบบเกษตรอินทรีย์ อีกทั้งขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ทำให้การพัฒนาเกษตรกรรมอินทรีย์ในฐานะนโยบายระดับประเทศของไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม ความสนใจพัฒนาเกษตรกรรมอินทรีย์โดยเอาตลาดเป็นตัวนำ มุ่งเน้นการผลิตพืชเชิงเดี่ยวในพื้นที่ขนาดใหญ่เพื่อการค้าอุตสาหกรรมและ/หรือการส่งออกเป็นหลัก พึ่งพาเครื่องจักรการเกษตรแทนแรงงานคน และอยู่ภายใต้ระบบและการควบคุมของบริษัทขนาดใหญ่ แทนที่จะมุ่งเพื่อความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน ถือเป็นเกษตรอินทรีย์ที่ไม่ยั่งยืน ซึ่งให้ผลที่แตกต่างอย่างมากกับวิธีการทำเกษตรอินทรีย์แบบยั่งยืน ที่คำนึงถึงความสมดุลขององค์ประกอบทั้งหมดในกระบวนการผลิตแบบองค์รวม เพื่อความยั่งยืนทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคม สุขภาพ และเศรษฐกิจ การนำรูปแบบวิธีการเกษตรอินทรีย์ไปใช้เพียงบางส่วนเพื่อให้ได้ชื่อว่าเป็นเกษตรกรรมอินทรีย์ และผ่านระบบการรับรองมาตรฐานการผลิตเพื่อผลด้านการตลาด อาจเป็นการทำลายหลักการและเป้าหมายที่แท้จริง

ของระบบเกษตรกรรมอินทรีย์ในบั้นปลาย เพราะการทำเกษตรกรรมอินทรีย์ลักษณะดังกล่าวไม่ถือเป็นเกษตรกรรมอินทรีย์ที่แท้จริง และผิดหลักการของเกษตรกรรมยั่งยืนโดยสิ้นเชิง

2.2.2.9 เกษตรกรรมที่เป็นมากกว่าเกษตรอินทรีย์ (Beyond Organic farming)

เกษตรกรรมที่เป็นมากกว่าเกษตรอินทรีย์ มักหมายถึงการทำเกษตรอินทรีย์เต็มรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพของผลผลิตมากกว่าเกษตรอินทรีย์ทั่วไป หรือเน้นจำนวนชนิดและปริมาณของสารอาหารธรรมชาติที่เป็นประโยชน์กับร่างกายในผลผลิต

เนื่องจากระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบัน เป็นการรับรองมาตรฐานของกระบวนการผลิตเท่านั้น ไม่ได้รับรองมาตรฐานคุณภาพของผลผลิต เพราะเมื่อ 30 ปีก่อนตอนที่มีการกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ยังไม่มีวิธีการและเทคโนโลยีที่จะสามารถตรวจวัดคุณภาพของผลผลิตได้ ดังนั้นเพื่อป้องกันผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์และผู้ขายใช้การรับรองมาตรฐานผลผลิตอินทรีย์เป็นเครื่องมือการตลาด โฆษณาคุณสมบัติของสินค้าอินทรีย์เกินความเป็นจริง ทำให้ผู้บริโภคที่ไม่รู้ข้อมูลที่แท้จริงเกิดความเข้าใจที่ผิด หน่วยงานรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ทั่วโลกจึงได้ตกลงกำหนดเป็นข้อกำหนด ไม่ให้ผู้ที่ได้รับการรับรองเกษตรอินทรีย์อ้างข้อมูลด้านคุณภาพของผลผลิตเพื่อผลด้านการตลาด หรือการขายสินค้า

แต่เมื่อเวลาผ่านไป จนถึงปัจจุบันที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้พัฒนาไปไกลกว่าเมื่อ 30 ปีก่อนมาก วิทยาศาสตร์ได้หันมาสนใจเรื่องคุณภาพของผลผลิตการเกษตรที่อาหาร เพราะปัญหาด้านสุขภาพได้กลายเป็นปัญหาวิกฤตของสังคม จึงมีการคิดหาวิธีการและเทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อนในการตรวจวัดคุณภาพของผลผลิตการเกษตร ทำให้สามารถกลับไปปรับปรุงระบบ และวิธีการทำเกษตรกรรมอินทรีย์ให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและรักษาระดับคุณภาพของผลผลิตอินทรีย์ให้สม่ำเสมอต่อเนื่องได้ จึงเป็นที่มาของระบบเกษตรกรรมที่เป็นมากกว่าเกษตรอินทรีย์ ในปัจจุบันยังไม่มีระบบการรับรองมาตรฐานด้านคุณภาพผลผลิตเกษตรอินทรีย์ แต่มีหลายหน่วยงานที่กำลังพยายามริเริ่มทำมาตรฐานด้านคุณภาพสำหรับผลผลิตการเกษตรแต่ละชนิด

ถึงแม้โดยทั่วไป ผลผลิตจากระบบเกษตรอินทรีย์ที่แท้จริงจะมีปริมาณสารอาหารที่มากกว่าผลผลิตเกษตรเคมีก็ตาม แต่เมื่อคำว่า เกษตรอินทรีย์ เริ่มถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือการตลาด การทำเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะของธุรกิจการเกษตรอุตสาหกรรม จึงเริ่มเปลี่ยนวิธีการผลิตจากการใช้สารเคมีมาใช้สารสกัดจากอินทรีย์วัตถุแทน โดยไม่มีการเปลี่ยนวิธีคิดและระบบการทำเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นระบบที่ครบวงจร หรือเป็นระบบเกษตรอินทรีย์เต็มรูปแบบ ทำให้มีผลกับคุณภาพผลผลิตด้วย ในปัจจุบัน มีระบบวิธีการเกษตรอินทรีย์เต็มรูปแบบและเกษตรธรรมชาติเข้มข้นที่คำนึงถึงคุณภาพผลผลิตเป็นสำคัญ พอจัดรวมเป็นระบบเกษตรกรรมที่เป็นมากกว่าเกษตรอินทรีย์ทั่วไปได้ เช่น เกษตรชีวพลวัต (Bio-Dynamic) เกษตรชีวภาพเข้มข้น (Bio-Intensive) เกษตรอินทรีย์พลังชีวภาพ (Bio-

Energetic) เกษตรสารอาหารเข้มข้น (Nutrient Dense Farming) และเกษตรธรรมชาติแบบเอ็มโอเอ เป็นต้น

2.3 ความคาดหวัง

2.3.1 ความหมายของความคาดหวัง

ซิฆนุกร พรภาณวิษญ์ (2540) อธิบายว่า ความคาดหวังหมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น การรับรู้ การตีความ หรือการคาดการณ์ต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่ยังไม่เกิดขึ้นของบุคคลอื่น ที่คาดหวังในบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน โดยคาดหวังหรือต้องการให้บุคคลนั้นประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตนต้องการ หรือคาดหวังเอาไว้

พจนานุกรมออกซ์ฟอร์ด (Oxford Advanced Learner's Dictionary:2000) ได้ให้ความหมายของความคาดหวัง เป็นความเชื่อ เป็นความรู้สึกนึกคิด ของบุคคลที่คาดการณ์ล่วงหน้า ต่อบางสิ่งบางอย่างว่า ควรจะเป็น หรือควรเกิดขึ้น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2540:18) ได้กล่าวถึง ความคาดหวังของผู้รับบริการว่า เมื่อรับบริการมาติดต่อกับองค์กรหรือธุรกิจบริการใดๆ ก็มักจะคาดหวังว่า จะได้รับการบริการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้ให้บริการเป็นที่จะต้องรับรู้ และเรียนรู้เกี่ยวกับ ความคาดหวังพื้นฐาน และรู้จักสำรวจ ความคาดหวังเฉพาะของผู้รับบริการ เพื่อสนองบริการที่ตรงกับ ความคาดหวัง ซึ่งจะทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ หรืออาจเกิดความประทับใจขึ้นได้หากการบริการนั้นเกินความ

สิริวรรณ อัสวกุล (2528:1) อธิบายว่า ความคาดหวัง หมายถึง ความคาดหวังของมนุษย์เป็นการคิดล่วงหน้าไว้ก่อน ซึ่งอาจจะไม่เป็นไปตามที่คิดไว้ แต่มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคล

เคลย์ (Clay. 1988:252) ได้กล่าวถึง ความคาดหวังต่อการกระทำหรือสถานการณ์ว่าเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงอนาคตที่ดี เป็นความมุ่งหวังที่ดีงาม เป็นระดับหรือค่าความน่าจะเป็นของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่หวังไว้

2.3.2 ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) ของวิกเตอร์ วรูม (Vroom) มีองค์ประกอบของทฤษฎีที่สำคัญคือ (อัญชลี อานวรุฬหาวณิช. 2539)

2.3.2.1 Valence หมายถึง ความพึงพอใจของบุคคลที่มีต่อผลลัพธ์

2.3.2.2 Instrumentality หมายถึง เครื่องมือ อุปกรณ์ วิธีทางที่จะไปสู่ความพึงพอใจ

2.3.2.3 Expectancy หมายถึง ความคาดหวังในตัวบุคคลนั้นๆบุคคลมีความต้องการหลายสิ่งหลายอย่าง ดังนั้น จึงพยายามดิ้นรนแสวงหาหรือ กระทำด้วย วิธีใดวิธีหนึ่ง เพื่อตอบสนองความต้องการหรือสิ่งที่คาดหวังไว้ ซึ่งเมื่อได้รับการตอบสนองแล้วก็ตามความคาดหวังของบุคคล จะได้รับความพึงพอใจ ขณะเดียวกันก็คาดหวังในสิ่งที่สูงขึ้นเรื่อยๆ

พาราสุมาน, ไชธมอล และ แบร์รี (Parasuraman , Zeithmal and Berry. 1990) ได้ระบุถึงปัจจัยหลักที่มีผลต่อความคาดหวังของผู้บริการแบ่งออกเป็น 5 ประการ ได้แก่

- 1) การได้รับการบอกเล่า คำแนะนำจากบุคคลอื่น
- 2) ความต้องการของแต่ละบุคคล
- 3) ประสบการณ์ในอดีต
- 4) ข่าวสารจากสื่อ และ จากผู้ให้บริการ
- 5) ราคา

สรุปได้ว่า ความคาดหวัง คือความรู้สึกความต้องการที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไปจนถึงอนาคตข้างหน้า เป็นการคาดคะเนถึงสิ่งที่จะมากระทบต่อ การรับรู้ของเรา โดยใช้ประสบการณ์การเรียนรู้เป็นตัวบ่งบอก

2.3.3 ลักษณะความคาดหวัง

ความคาดหวังเป็นตัวบ่งชี้แห่งความสำเร็จ ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจของแต่ละคนในการเลือกการกระทำไว้ทั้งนี้ทั้งนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะ และความแตกต่าง ของแต่ละบุคคล และสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญ ที่จะทำให้ความคาดหวังนั้นเป็นจริงขึ้นมาได้

เกทเซนและคณะ(Getzels ;et al : 1974) ได้กล่าวไว้ว่า "ความคาดหวังของบุคคลย่อมแตกต่างกันเพราะคนเราต่างก็มีความคิดและความต้องการแตกต่างกัน"

วูม (Vroom : 1964 ได้มีมติฐานความเชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากการตัดสินใจเลือกระหว่างทางเลือกต่างๆ โดยพฤติกรรมเหล่านั้นมีระบบ มีความสัมพันธ์กับ กระบวนการทางจิตใจ ได้แก่ การรับรู้ ความเชื่อ เจตคติ โดยเกิดจากแรงจูงใจ

ศรีนิตย์ (2521 : 10) ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมทางสังคมของบุคคลจึงแตกต่างกัน ตามที่บุคคลได้กำหนดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่ง ความรู้สึกนึกคิดหรือคาดการณ์นั้นๆ ประเมินโดยมาตรฐานของตนเองเป็นเครื่องวัดความคาดการณ์ของแต่ละบุคคล

2.3.4 การกำหนดความคาดหวัง

นวลจันทร์ เพิ่มพูนรัตนกุล (2540) กล่าวถึงการกำหนดความคาดหวังตามความคิดของเดอเซ็คโค ว่าการกำหนดความคาดหวังของบุคคล นอกจาก ขึ้นอยู่กับ ระดับความยากง่ายของงานแล้วยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ผ่านมาในครั้งนั้นๆด้วยดังที่ เดอเซ็คโค ได้กล่าวไว้ว่า การที่บุคคลเคยประสบความสำเร็จในการทำงานนั้นๆมาก่อน ก็จะกำหนดความคาดหวังในการทำงาน ในคราวต่อไปสูงขึ้น และใกล้เคียงกับ ความสามารถจริงมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามระดับความคาดหวังต่ำลงมาเพื่อป้องกันมิให้ตนเกิดความรู้สึกล้มเหลว จากการที่วางระดับความคาดหวังไว้สูงกว่าความสามารถจริง

สมลักษณ์ เพชรช่วย (2540) ได้สรุปความคาดหวังไว้ว่า การที่บุคคลจะกำหนดความคาดหวังของคนนั้นจะต้องประเมินความเป็นไปได้ด้วย ทั้งนี้เพราะความคาดหวังเป็นความรู้สึกนึกคิด

และคาดการณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยสิ่งนั้นๆ อาจจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม ก็ได้ ความรู้สึกนึกคิด หรือคาดการณ์นั้นๆ จะมีลักษณะเป็นการประเมินค่าโดยมาตรฐานของตนเองเป็น เครื่องวัดการคาดการณ์ของแต่ละบุคคล แม้จะเป็นการให้ต่อสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือนามธรรมชนิด เดียวกัน ก็อาจจะแตกต่างกันออกไปได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิหลัง ประสบการณ์ ความสนใจ และการเห็นคุณค่าความสำเร็จของสิ่งนั้นๆ การที่บุคคลจะทุ่มเทความพยายามในการทำงานมากน้อยแค่ไหน จึง ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 อย่าง คือระดับความเข้มข้นของความต้องการรางวัลนั้น และความคาดหวังของ บุคคลนั่นเองที่จะมองว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดในการได้รับการตอบสนองความต้องการใน สิ่งนั้น ถ้าเห็นว่ารางวัลที่จะได้จาก ความพยายามนั้นมีคุณค่ากับตนมาก และเป็นไปได้สูง บุคคลก็จะทุ่มเทความสามารถให้มากขึ้น แต่ถ้าคิดว่าความเป็นไปได้มีน้อย หรือรางวัลที่ได้น้อย ก็จะไม่พยายาม เพราะคิดว่าเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า

2.3.5 ปัจจัยกำหนดความคาดหวัง

พัชรี มหาลาม(2538) ปัจจัยที่กำหนดความคาดหวังมี 3 ประการ ได้แก่

2.3.5.1 กับลักษณะความแตกต่างของแต่ละบุคคล และสภาพแวดล้อม ความคาดหวังและการแสดงออกจึงแตกต่างกัน เพราะความคิดความต้องการของแต่ละ บุคคลเน้นแตกต่างกัน

2.3.5.2 ขึ้นอยู่กับความยากง่ายของงาน และประสบการณ์ที่ผ่านมาในครั้งนั้นๆ กล่าวได้ว่าถ้าบุคคลเคยประสบความสำเร็จในการทำงานนั้นมาก่อน ก็จะทำให้มีการกำหนดระดับ ความคาดหวังในการทำงานในคราวต่อไปสูงขึ้น และใกล้เคียงสภาพความเป็นจริงมากขึ้น แต่ในทาง ตรงกันข้ามจะกำหนดความคาดหวังลงมา ก็เพื่อป้องกันมิให้เกิดความรู้สึกล้มเหลวจากระดับความ คาดหวังที่ตั้งไว้สูงกว่าความสามารถจริง

2.3.5.3 ขึ้นอยู่กับการประเมินความเป็นไปได้ เพราะความคาดหวังเป็นความรู้สึก นึกคิดและ การคาดการณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยสิ่งนั้นๆอาจเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ จะเป็นการประเมินค่า โดยมีมาตรฐานของตนเองเป็นเครื่องวัดของแต่ละบุคคล ซึ่ง การประเมินค่า ของแต่ละคน ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งชนิดเดียวกัน ก็อาจแตกต่างกันได้ ด้วยขึ้นอยู่กับภูมิหลัง ประสบการณ์ ความสนใจการให้คุณค่าแก่สิ่งนั้นๆ ของแต่ละบุคคล จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าความคาดหวังของมนุษย์คาดหวังเกิดจากสภาพแวดล้อมที่บุคคลได้รับกับความรู้สึกนึกคิด และ พฤติกรรม ที่แตกต่างกันออกไป ตามความรู้ ประสบการณ์และความต้องการ แล้วบุคคลจะตัดสินใจ

2.4 ทศนคติและความพึงพอใจ

ทศนคติเป็นการกำหนดของพฤติกรรมเพราะว่าเกี่ยวพันกับการรับรู้ บุคลิกภาพ และการจูงใจ ทศนคติเป็นความรู้สึกทั้งทั้งในทางบวกและในทางลบ เป็นภาวะจิตใจของการเตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้และถูกปรับตัว ให้เข้ากับองค์การ โดยประสบการณ์ที่ใช้อิทธิพล ที่มีลักษณะเฉพาะต่อการตอบสนอง ของบุคคลไปสู่บุคคล สิ่งของ และสถานการณ์ของแต่ละบุคคล หรืออาจกล่าวได้ว่าทศนคติเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อ สิ่งเร้าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา และมีอิทธิพลอย่างมากต่อสิ่งที่เราสนใจ สิ่งที่เราจดจำ และการแปลความหมายข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นบุคคล สิ่งของ การกระทำ สถานการณ์ และอื่น ๆ รวมถึงท่าทีที่แสดงออก อันมุ่งถึงสภาพจิตใจที่มีต่อสิ่งเร้าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีแนวโน้มต่อการตอบสนองทางด้านอารมณ์ โดยเป็นความรู้สึกที่ชอบหรือไม่ชอบ ถูกใจหรือไม่ถูกใจ ดีหรือไม่ดี สนใจหรือไม่สนใจ อันเป็นผลมาจากการประเมินสิ่งที่เป็นสิ่งเร้า และสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวบุคคลนั่นเอง ทศนคติมีลักษณะที่เป็นนามธรรม และเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการแสดงออกทางด้านปฏิบัติ แต่ไม่ใช่แรงจูงใจและแรงขับ หากเป็นสภาพแห่งความพร้อมที่จะโต้ตอบและแสดงให้ทราบถึง แนวทางของการตอบสนองของบุคคล ทศนคติจึงนับได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม และมีผลต่อแบบของพฤติกรรมที่แสดงออกมา ซึ่งเป็นส่วนที่เราสามารถสังเกตเห็นได้

“ทศนคติ หมายถึง สภาวะทางจิต และสภาวะทางประสาทเกี่ยวกับความพร้อม ซึ่งเกิดขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์เป็นตัวนำ หรือมีอิทธิพลเหนือการตอบสนองของแต่ละบุคคลที่มีต่อวัตถุ และสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน”

“ทศนคติ หมายถึง ระบบที่มีลักษณะมั่นคงอันหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบทางด้านแนวโน้มเชิงพฤติกรรมหรือการกระทำ”

“ทศนคติ หมายถึง ส่วนประกอบสองส่วน คือ ความรู้สึกในการที่จะชอบหรือไม่ชอบ และความรู้หรือความเชื่อซึ่งอธิบายถึงลักษณะ ตลอดจนความสัมพันธ์ของสิ่งหนึ่งที่มีต่อสิ่งอื่น ๆ”

2.4.1 โครงสร้างของทศนคติ (Attitude Structure)

โดยปกติแล้วทศนคติจะมีตำแหน่งที่ไม่คงที่ ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบ ตัวอย่างเช่น การที่เราชอบหรือไม่ชอบการบริการของร้านอาหาร หรือภัตตาคารที่เราไปรับประทานอาหาร หรือแม้แต่แนวนโยบายทางการบริหารที่เราชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์สิ่งแวดล้อมในขณะนั้น ๆ ในมุมมองของทศนคติมีโครงสร้างที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

ความพอใจของบุคคล (Person' Affect) เกิดจากความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ได้พบเห็นหรือได้รับโดยตรง ความพอใจมีความคล้ายคลึงกับอารมณ์ เช่นคนส่วนใหญ่จะมีปฏิกิริยาต่อคำว่า “รัก” “เกลียด” หรือ “สงคราม” เช่นเดียวกับการที่นักศึกษาไม่ชอบวิชาบางวิชา ซึ่งถ้าวิชานั้นเป็นวิชาเลือก เขาอาจจะไม่เลือกเรียนในรายวิชานั้น แต่ถ้าเป็นวิชาเอกหรือวิชาบังคับอาจจะทำให้เขามีความว่าวุ่นใจ

ความตระหนัก (Cognition) คือ ความรู้สึกที่บุคคลยอมรับเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ เช่น คุณอาจเชื่อว่า คุณจะชอบวิชาที่เรียน ทั้งนี้เพราะเป็นวิชาที่มีตำราเรียนดีมาก และเวลาเรียนเป็นเวลาที่เหมาะสม ผู้สอนเก่ง การรับรู้ในสิ่งดังกล่าวอาจจะถูกทั้งหมดหรือบางส่วนหรืออาจจะผิดทั้งหมดก็ได้ ความตระหนักจะอยู่บนพื้นฐานของการรับรู้ (perception) ในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นจริง

ความตั้งใจ (Intention) คือ องค์ประกอบของทัศนคติที่นำไปสู่พฤติกรรม เช่น ถ้าคุณชอบอาจารย์ผู้สอน คุณอาจจะตั้งใจเรียนในวิชาที่เขาสอน ความตั้งใจไม่สามารถจะแปลงออกมาเป็นพฤติกรรม ปกติคุณอาจจะตั้งใจทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ในเวลาต่อมาความตั้งใจนั้นอาจเปลี่ยนไปได้

ทัศนคติมีแหล่งที่มาหลายทาง เป็นต้นว่า ครอบครัว กลุ่มที่เท่าเทียมกัน ประสบการณ์ของงาน วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และภาษามีอิทธิพลต่อทัศนคติ ประสบการณ์เริ่มต้นจากครอบครัว ด้วยการส่งเสริมการสร้างทัศนคติของแต่ละบุคคล ทัศนคติของเด็กปกติจะมีลักษณะเช่นเดียวกับของพ่อแม่ แต่เมื่อเติบโตเป็นวัยรุ่นจะเริ่มถูกอิทธิพลของกลุ่มครอบงำมากขึ้น กลุ่มที่เท่าเทียมกันจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติ เพราะแต่ละบุคคลต้องการถูกยอมรับโดยบุคคลอื่น วัยรุ่นจึงต้องการการยอมรับ โดยการเข้ามามีส่วนร่วมกับ ทัศนคติที่คล้ายคลึงกัน หรือโดยการปรับปรุงทัศนคติเพื่อเข้ากันกับกลุ่มให้ได้

2.4.2 องค์ประกอบของทัศนคติ

2.4.2.1 องค์ประกอบด้านความรู้สึกและอารมณ์ (Affective or Emotional component) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์หรือความรู้สึก เป็นความรู้สึกที่ค่อนข้างละเอียดอ่อน ภาวะทางด้านอารมณ์และความรู้สึกที่เกี่ยวกับคนบางคน ทั้งความคิด เหตุการณ์ หรือจุดประสงค์ ที่มีต่อสิ่งเร้าอันใดอันหนึ่ง อันเป็นผลมาจากการประเมินสิ่งเร้าอันนั้น ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดี ชอบหรือไม่ชอบ ถูกใจหรือไม่ถูกใจ สนใจหรือไม่สนใจ องค์ประกอบด้านนี้เกิดจากการเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข (Conditioned Learning) ของคนเราในอดีต ซึ่งมีผลต่อความรู้สึกในด้านบวกหรือลบที่มีต่อสิ่งที่ได้รับรู้มา ตัวอย่างเช่น ถ้าเด็กได้รับประสบการณ์ที่เลียดูที่ตีมา มีความรัก ความอบอุ่นใน

ครอบครัว เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็มักจะมีทัศนคติที่ดีต่อการมีครอบครัว อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ของการแสดงความรักของพ่อแม่ที่มีต่อเด็ก ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กได้รับประสบการณ์ในครอบครัวมาแบบที่ไม่ดี มีความคับข้องใจขาดความอบอุ่นในการเลี้ยงดู ก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการมีครอบครัว ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่พอใจ หรือเกลียดชังการมีครอบครัวได้ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากที่ประสบการณ์ที่ไม่ดีเกี่ยวกับสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้นนั่นเอง

2.4.2.2 องค์ประกอบด้านการรับรู้หรือความเชื่อ (Cognitive or Belief Component) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้หรือความเชื่อ ความคิดเห็น ความเข้าใจหรือความรู้ที่แต่ละบุคคลยึดมั่นไว้ในใจที่มีต่อสิ่งเร้า หรือต่อสิ่งของหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะเป็นข้อมูลที่ได้เก็บสะสมมาจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมา ความเชื่อที่ได้มานี้จะเป็นความเชื่อที่ได้มาจากการประเมิน ซึ่งมักจะออกผลเป็นแนวโน้มทางใดทางหนึ่งว่าดีหรือไม่ดี ชอบหรือไม่ชอบ มีคุณค่าหรือไม่มีคุณค่า ทัศนคติของบุคคลที่แสดงออกมาแบบนี้จะทำให้ผู้อื่นทราบว่าบุคคลนั้นมีความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในทางใดทางหนึ่ง ความเชื่อเช่นนั้นส่งผลต่อการแสดงออกของบุคคล เช่น ความเชื่อในลัทธิ และอุดมการณ์ในทางการเมือง ความเชื่อในเรื่องจิตวิญญาณ หรือความเชื่อในโหราศาสตร์ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการประเมินและที่ได้สร้างเป็นความเชื่อขึ้นมาในสังคมนั่นเอง

2.4.2.3 องค์ประกอบความพร้อมที่จะกระทำหรือด้านพฤติกรรม (Action Tendency or Behavioral Component) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับส่วนของความรู้สึก เป็นความพร้อมหรือแนวโน้มของบุคคลที่จะแสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หลังจากประเมินค่าของสิ่งนั้นแล้ว และการทำต่อสิ่งเร้าตามความเชื่อหรือความรู้สึกของตน พฤติกรรมจึงเป็นสิ่งสะท้อนของทัศนคติที่แสดงออกมาให้ปรากฏเห็นยังภายนอก จึงอาจกล่าวได้ว่าทัศนคติเป็นตัวจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา อาจจะไปในทางเดียวกับทัศนคติหรือในทางที่ไม่สอดคล้องกับทัศนคตินั้นก็ได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งเป็นตัวแปรของพฤติกรรม เป็นต้นว่า สถานภาพ สถานการณ์ และเหตุการณ์สิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ในขณะนั้น พฤติกรรมหรือทางโน้มเอียงในการที่จะปฏิบัติตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าหากเขามีทัศนคติในทางที่ไม่ดีความพร้อมเพรียงในการปฏิบัติต่อทางพฤติกรรมก็จะเป็นไปในทางที่ทำลาย โจมตี ไล่ไฟ หรือกลั่นแกล้งต่าง ๆ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากมีทัศนคติต่อสิ่งนั้น ๆ ในทางที่ดี ความพร้อมเพรียงในการปฏิบัติตามแนวทางพฤติกรรมก็จะไปเป็นไปทางสร้างสรรค์ ชมเชย สนับสนุน ให้ความช่วยเหลืออุดหนุน

องค์ประกอบของทัศนคติ 3 ประการ

ตัวกระตุ้น -----> ทัศนคติ -----> ผลลัพธ์

ตารางที่ 2.2 องค์ประกอบของทัศนคติ

องค์ประกอบของงาน	ทัศนคติ	การตอบสนอง
<ul style="list-style-type: none"> - การออกแบบงาน - รูปแบบการจัดองค์การ - นโยบายบริษัท - เทคโนโลยี - เงินเดือน - ผลประโยชน์พิเศษที่ให้ลูกจ้าง 	<ul style="list-style-type: none"> - ความรู้สึก - ความเข้าใจ - พฤติกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> อารมณ์ การกำหนดเกี่ยวกับความผูกพัน การรับรู้ การกำหนดเกี่ยวกับความเชื่อ การกระทำ การกำหนดเกี่ยวกับพฤติกรรม

2.4.3 คุณลักษณะของทัศนคติ (Characteristics of Attitudes)

ทัศนคติเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล มีลักษณะเฉพาะของตัวมันเอง เป็นการจัดระเบียบของแนวความคิด ความเชื่อ อุปนิสัย และสิ่งสูงใจที่เกี่ยวข้อง กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเสมอ การจัดระเบียบแนวความคิดและความเชื่อจะมีลักษณะที่รวมตัวขึ้นหลังจากที่ได้มีการประเมินเป็นแนวโน้มไปในทางใดทางหนึ่งเสมอ คือ ดีและไม่ดี ชอบและไม่ชอบ พอใจและไม่พอใจ สนใจและไม่สนใจ ในตัวบุคคลจะไม่มีใครเลยที่มีจิตใจเป็นกลาง เพราะจะมีสิ่งสูงใจและอารมณ์ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งคุณลักษณะของทัศนคติอาจจะสรุปได้ ดังนี้

2.4.3.1 ทัศนคติเป็นสิ่งที่มิได้อยู่ภายใน ทัศนคติเป็นเรื่องของการจัดระเบียบของแนวความคิด ความเชื่อที่เกิดขึ้นมาจากภายในของแต่ละบุคคล

2.4.3.2 ทัศนคติเป็นสิ่งที่มิได้มีมาแต่กำเนิด ทัศนคติเป็นสิ่งที่บุคคลได้เรียนรู้ และเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมภายนอก และจะก่อตัวหลังจากที่ได้ประเมินสิ่งแวดล้อมภายนอก ก็จะสร้าง

ทัศนคติให้เกิดขึ้นในตัวเองและจะติดอยู่กับตัวบุคคลนั้น จนกว่าจะเกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ขึ้นมาแทนที่ ก็อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปได้

2.4.3.3 ทัศนคติจะมีลักษณะมั่นคงถาวร หลังจากที่ทัศนคติได้ก่อตัวขึ้นมาในบุคคลนั้นแล้ว ก็ยากที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลนั้นได้ แม้จะได้รับตัวกระตุ้นที่ต่างกันไป ทั้งนี้เพราะทัศนคติที่ได้ก่อตัวขึ้นมา นั้น จะมีกระบวนการวิเคราะห์ ประเมิน และสรุปจัดระเบียบเป็นความเชื่อ การเปลี่ยนแปลงก็ย่อมต้องใช้เวลาเพื่อปรับตามกระบวนการดังกล่าวด้วย ทัศนคติจะคงฝังติดแน่นตัวบุคคลนั้น และยากที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติของเขาได้ในทันทีทันใด ต้องอาศัยระยะเวลาค่อนข้างนาน ตามกระบวนการจัดระเบียบ ความเชื่อ กว่าที่จะเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลนั้นได้

2.4.3.4 ทัศนคติจะอ้างถึงสิ่งเร้าและสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวของบุคคลที่เป็นตัวกระตุ้น ทัศนคติไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาได้เองจากภายใน เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสและเรียนรู้จากสิ่งภายนอก มีการก่อผลขึ้นเป็นทัศนคติโดยอ้างตัวบุคคลและสิ่งของ การกระทำ สถานการณ์ และอื่น ๆ รอบตัว สิ่งที่ใช้อ้างถึงเพื่อการสร้างทัศนคติอาจจะเป็นตัวบุคคล กลุ่มคน สถาบัน สิ่งของ ค่านิยม เรื่องราวของสังคม หรือแม้แต่ความนึกคิดต่าง ๆ

2.4.4 การก่อตัวของทัศนคติ (The Formation of Attitudes)

ทัศนคติเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลที่เกิดขึ้นมาจากภายในตัวบุคคล เป็นลักษณะของการจัดระเบียบแนวความคิด ความเชื่อ อุดมคติ และสิ่งจูงใจที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเสมอ แล้วมีการประเมินทุกสิ่งทุกอย่างที่เข้ามาสัมผัสอยู่ตลอดเวลา เป็นโครงสร้างที่สลับซับซ้อนกว่าจะพัฒนาก่อตัวขึ้นมาเป็นทัศนคติได้ ก็ต้องได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายประการหลายทางด้วยกัน มีดังต่อไปนี้

2.4.4.1 การจูงใจทางร่างกาย (Biological motivations) บุคคลจะสร้างทัศนคติต่อสิ่งที่มีกระทบไม่ว่าจะเป็นตัวบุคคล หรือสิ่งของที่เข้ามาเกี่ยวข้อง และได้รับการตอบสนองตามความต้องการ หรือแรงขับทางร่างกาย หากบุคคลหรือสิ่งของช่วยให้เขาได้มีโอกาสตอบสนองตามความต้องการของตนได้ ก็จะทำให้สร้างทัศนคติที่ดีต่อบุคคลหรือสิ่งของนั้น และในทางตรงกันข้ามจะสร้างทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งของหรือบุคคลที่ขัดขวางมิให้เขาตอบสนองความต้องการได้

2.4.4.2 ข่าวสารข้อมูล (Information) บุคคลจะสร้างทัศนคติจากประสบการณ์ ข่าวสารและข้อมูลที่แต่ละคนได้รับมา ก็จะถูกกลไกของการเลือกเฟ้นในการมองเห็นและเข้าใจปัญหาต่าง ๆ (Selective perception) แล้วถูกเก็บและสร้างเป็นทัศนคติขึ้นมา

2.4.4.3 การเกี่ยวข้องกับกลุ่ม (Group Affiliation) กลุ่มต่าง ๆ นับว่ามีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติให้กับตัวบุคคลได้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกับกลุ่มที่บุคคลจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ด้วยเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการเกี่ยวข้องกับกลุ่มโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ตาม กลุ่มเหล่านี้ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อนเรียน กลุ่มเพื่อนร่วมงาน กลุ่มอ้างอิง กลุ่มกีฬา และกลุ่มสังคมต่าง ๆ

2.4.4.4 ประสบการณ์ (Experience) ประสบการณ์ที่ผ่านมามีอิทธิพลต่อทัศนคติหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้บุคคลประเมินสิ่งที่เขาได้มีประสบการณ์มาจนกลายเป็นทัศนคติขึ้นได้ อยู่ที่เขาจะมีประสบการณ์ต่อสิ่งเหล่านั้นอย่างไร ถ้าเขามีประสบการณ์ที่ดีต่อบุคคลหรือสิ่งของที่มาสัมผัสด้วยก็จะทำให้เขามีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งเหล่านั้น ในทางตรงกันข้ามถ้าเขามีประสบการณ์ที่ไม่ดีต่อบุคคลหรือสิ่งของที่มาสัมผัสด้วย ก็จะทำให้เขามีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเหล่านั้น

2.4.4.5 บุคลิกภาพ (Personality) บุคคลอาจมีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติของบุคคลด้วยลักษณะท่าทางอากัปกิริยา และความประพฤติของบุคคลจะมีส่วนทางอ้อมที่สำคัญในการสร้าง ทัศนคติให้กับบุคคลได้

2.4.5 ประเภทของทัศนคติ (Types of Attitudes)

คน ๆ หนึ่งสามารถมีทัศนคติได้เป็นหลาย ๆ อย่าง ในแต่การศึกษาพฤติกรรมองค์การจะมุ่งให้ความสนใจไปที่ทัศนคติจำนวนไม่มากนัก ที่มีส่วนสัมพันธ์กันกับงาน ทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับงานนี้มีทั้งในทางบวกหรือทางลบ ในการประเมินผลของพนักงานผู้นั้นที่มีต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานนั้น นักวิจัยส่วนมากจะมีความคิดในเรื่องพฤติกรรมองค์การที่มีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติอยู่ 3 อย่างคือ

2.4.5.1 ความพอใจในงาน (Job Satisfaction) ความเกี่ยวข้องกับงาน (Job involvement) และความผูกพันกับองค์กร (Organization Commitment)

2.4.5.2 ความพอใจในงาน (Job Satisfaction)

ความพึงพอใจในงาน หมายถึง ทัศนคติโดยทั่วไปของบุคคลที่มีต่องานของตน คนที่มีความพอใจในงานสูงจะมีทัศนคติที่เป็นบวกต่องาน ขณะที่อีกคนหนึ่งไม่มีความพอใจในงานก็จะมีทัศนคติที่เป็นลบต่องาน เมื่อเราพูดถึงทัศนคติของพนักงานเราก็จะหมายถึงความพอใจในงานเป็นส่วนใหญ่ ถ้าพวกเขาได้รับการปฏิบัติที่ดีจากองค์กร ตอบสนองความต้องการของพวกเขา เช่น มีสภาพการทำงานที่มั่นคง มีบรรยากาศที่ดีในการทำงานมีความปลอดภัยสูง ได้รับเงินเดือนค่าจ้างผลตอบแทนพอแก่การยังชีพ การบริหารที่มีประสิทธิภาพ และให้ความยุติธรรม ได้รับผลประโยชน์

เกือบทุก และสวัสดิการที่ดี ฯลฯ ซึ่งจะทำให้พนักงานได้รับความพอใจ และมีความรู้สึกที่ทัศนคติที่ดีต่อองค์กร

2.4.5.3 ความเกี่ยวข้องกับงาน (Job involvement)

ความเกี่ยวข้องกับการงาน คือ ระดับที่คนเราได้รับการระบุว่ามีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับงาน และพิจารณาว่าเขามีผลงานสำคัญเท่าไรต่อคุณค่าของตัวเอง ความเกี่ยวข้องกับงานที่มีระดับความเกี่ยวข้องในงานสูง จะแสดงให้เห็นชัดเจนถึงความกังวลต่องานที่เขาทำ โดยพบว่าเมื่อความเกี่ยวข้องกับงานมีระดับสูงจะมีความสัมพันธ์ต่อการขาดงานในปริมาณน้อย และมีการลาออกหรือย้ายงานน้อย นักพฤติกรรมศาสตร์เชื่อว่า ถ้าพนักงานให้ความสำคัญ และมีความเต็มใจเข้าไปเกี่ยวข้องกับงานจะทำให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น จำนวนคนที่ลาออกจากงาน และมาทำงานสายจะน้อยลง

2.4.5.4 ความผูกพันกับองค์กร (Organization Commitment)

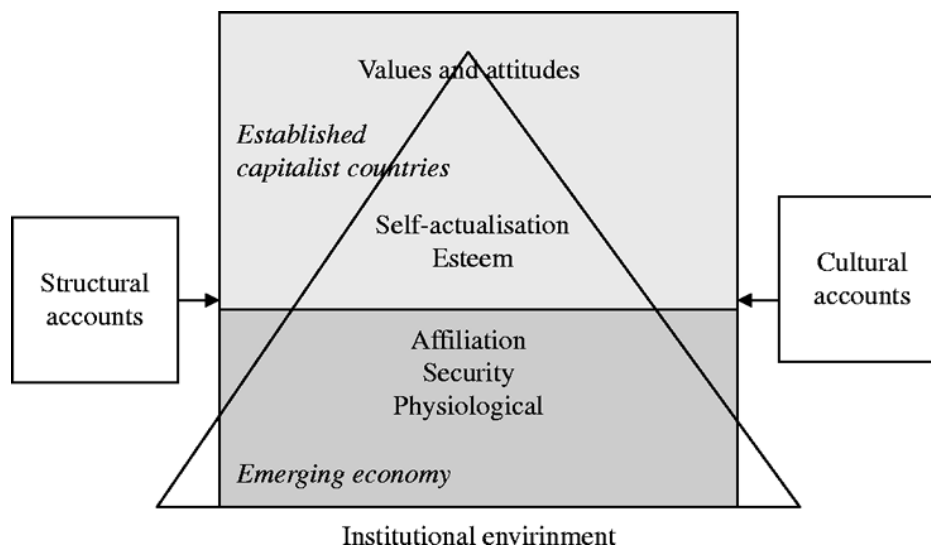
ทัศนคติต่องานแบบที่สาม คือ ความผูกพันกับองค์กร ซึ่งให้คำจำกัดความว่า คือสถานะซึ่งพนักงานต้องการที่จะเห็นองค์กรบรรลุเป้าหมายในฐานะที่เขาเป็น สมาชิกคนหนึ่งขององค์กร พนักงานจะเกิดทัศนคติที่ดีต่อองค์กร ถึงขนาดมีความผูกพัน (Commitment) และจงรักภักดี (Loyalty) ต่อองค์กรใครที่จะเห็น ความก้าวหน้าขององค์กร トラบเท่าที่องค์กรยังสร้างความพอใจให้กับพนักงานอยู่ แต่เมื่อไรความไม่พอใจแผ่ขยายไปทั่วทั้งองค์กร พนักงานก็มีแนวโน้มที่จะลาออกจากองค์กรได้มาก

2.4.6 ทัศนคติและค่านิยม (Attitude and Values)

ทัศนคติและค่านิยมต่างเป็นความรู้สึกของบุคคล ที่มีแนวโน้มของพฤติกรรมที่จะปฏิบัติตามตามความรู้สึกนั้น จะแตกต่างกันตรงที่ทัศนคติเป็น แนวโน้มที่เราจะมีการตอบสนองต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ส่วนค่านิยมจะใช้เป็นมาตรฐานซึ่งใช้เป็นกรอบกำหนดทางเลือกของคนจากทางเลือกต่าง ๆ ทัศนคติเป็นความรู้สึกที่เป็นส่วนตัวของบุคคล ส่วนค่านิยมเป็นสิ่งที่กลุ่มคนมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน แต่ทั้งทัศนคติและค่านิยม จะมีความเหมือนกันตรง ที่เกิดมาจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม การเรียนรู้จากประสบการณ์และต่างก็มีแนวโน้มของทัศนคติในการแสดงออกของบุคคลเหมือน ๆ กัน

ค่านิยมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับองค์ประกอบด้านทัศนคติ และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแสดงออก ค่านิยมเป็นกระบวนการทางความคิดของบุคคลที่เป็นตัวกำหนดตัวตัดสิน ซึ่งนำไปสู่บุคคลปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง บทบาทของค่านิยมจะนำหน้าที่เป็นมาตรฐานที่จะนำทางหรือเป็นแนวทางให้บุคคลประพฤติปฏิบัติ และทำหน้าที่กระตุ้นเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติ ตลอดจนเสริมสร้าง

ทัศนคติความสนใจและความตั้งใจ ซึ่งนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยม ดังภาพต่อไปนี

2.4.7 ทัศนคติและความพึงพอใจ (Attitude and Job Satisfaction)

ความพึงพอใจในงาน หมายถึง ทัศนคติที่แต่ละบุคคลมีต่องานของตน ความพึงพอใจในงาน เป็นผลที่ได้จากการรับรู้งาน ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมในการทำงาน เช่น รูปแบบของผู้บังคับบัญชาหรือลักษณะของหัวหน้างาน นโยบายและกระบวนการปฏิบัติงาน การรวมกลุ่มทำงาน สภาพการทำงาน และผลประโยชน์พิเศษที่ให้ลูกจ้าง ลักษณะที่สำคัญ 5 ประการ ที่เกี่ยวข้องกับ ความพึงพอใจในงานมีดังนี้

2.4.7.1 ผลตอบแทน (Pay) จำนวนเงินที่ได้รับเท่ากับที่คาดว่าจะได้รับ และความเท่าเทียมกันที่เข้าใจได้ของผลตอบแทน

2.4.7.2 งาน (Job) ลักษณะของงานมีความน่าสนใจ มีโอกาสในการเรียนรู้ และการได้รับหน้าที่ความรับผิดชอบ

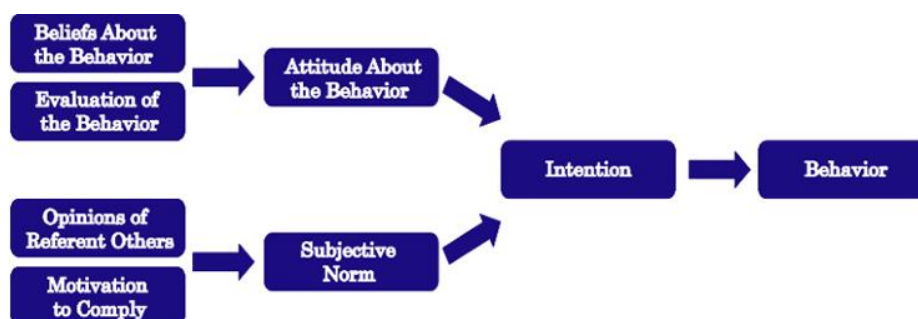
2.4.7.3 โอกาสในการเลื่อนตำแหน่ง (Promotion Opportunity) ความเป็นไปได้ของโอกาสสำหรับความก้าวหน้า

2.4.7.4 ผู้บังคับบัญชา (Supervisor) ความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการแสดงความสนใจและธรระเกี่ยวกับผู้ใต้บังคับบัญชา

2.4.7.5 ผู้ร่วมปฏิบัติงาน (Co – worker) ผู้ร่วมปฏิบัติงานมีความเป็นมิตร มีความสามารถ และให้การสนับสนุนกัน

2.4.8 ทศนคติและพฤติกรรม (Attitudes and Behavior)

ในความสัมพันธ์ของทัศนคติ และพฤติกรรมนั้น แอจเซน (Ajzen) และฟิชเบิน (Fishbein) แนะนำว่าให้มุ่งประเด็นไปที่เจตนาที่จะแสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ มากกว่าที่จะคาดเดา และเข้าใจเอาว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมที่ตั้งใจ

Fishbein-Ajzen Theory of Reasoned Action

ดังรูปภาพแสดงถึงตัวอย่างและแสดงถึงเจตนาที่ขึ้นอยู่กับทั้งทัศนคติ และรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมแบบอย่างของกลุ่มและสังคม ก็คือสภาพของพฤติกรรม ที่เป็นปกติหรือการกระทำที่เหมาะสมตามแบบอย่างในการแสดงออกที่สังคมเป็นผู้กำหนดให้ประพฤติหรือไม่ให้ประพฤติกี่ได้ ถ้าทั้งทัศนคติและแบบอย่าง การแสดงออก เป็นไปในทางบวกหรือสร้างสรรค์ ก็สามารถมองเห็นถึงพฤติกรรมและเจตนาของบุคคลที่แสดงออกมาได้อย่างชัดเจน ถ้าทัศนคติกับการแสดงออกมีความขัดแย้งไม่ตรงกัน ก็อาจจะคาดหมายถึงเจตนาของแต่ละบุคคลและพฤติกรรมที่ตามมาได้

พฤติกรรมที่ตั้งใจจึงเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นไปได้ในการอธิบายถึงพฤติกรรม หรือสถานการณ์ของการรับรู้ หรือข้อขัดข้องภายใน หรือการไม่เต็มใจก็อาจเป็นอุปสรรคไม่ให้คุณแสดงพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4.9 ผลกระทบของทัศนคติ (The Impact of Attitudes)

ทัศนคติเป็นสิ่งที่มั่นคง มีความโน้มเอียงที่จะตอบสนองต่อลักษณะหลากหลายของสถานการณ์หรือวัตถุประสงค์ เราอาจจะลงความเห็นถึง ท่าทางของบุคคลโดยดูจากคำพูดวาจาที่แสดงถึงความเชื่อ ความรู้สึก หรือความมุ่งหมายของพฤติกรรมที่มุ่งต่อวัตถุประสงค์หรือสถานการณ์ จากปฏิกิริยาการรับรู้และสรีระวิทยาหรือจากพฤติกรรมที่แสดงออกมา ยังมีอำนาจของงานที่มีความหลากหลาย บุคคลที่ยิ่งน่าจะมีการจัดระเบียบของทัศนคติที่มากขึ้น ความเชื่อของเขาก่อตัวขึ้นอย่างมากมาจากพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และประสบการณ์อื่น ๆ ควรจะมีความสำคัญที่ไม่เหมือนกัน

และดังนั้นเป็นเหตุผลทำให้ทัศนคติแตกต่างกัน การค้นคว้าเร็ว ๆ นี้ แนะนำว่าการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในทัศนคติขึ้นอยู่กับประชาชาติต่าง ๆ และกลุ่มเชื้อชาติ และบทบาทต่าง ๆ ของประเภทเพศ ทัศนคติที่แตกต่างเหล่านี้ น่าจะให้ผลลัพธ์ที่สำคัญสำหรับการจัดการที่มีประสิทธิภาพของความแตกต่างในองค์การ

2.4.10 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude Change)

ทัศนคติเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ลักษณะถาวรของบุคลิกภาพ และก็ไม่ใช่เป็นสิ่งที่แน่นอนตายตัว บางคนอาจมีประสบการณ์ที่ได้รับไม่ว่าจะเป็นความเครียด หรือความไม่สบายจากสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจส่งผลให้คนเหล่านั้นเปลี่ยนความรู้สึกไป โดยการเปลี่ยนทัศนคติหรือพฤติกรรม เช่น การได้รับข้อมูลข่าวสารใหม่ อาจจะทำให้ทัศนคติเปลี่ยนแปลงได้ ผู้บริหารอาจจะมีทัศนคติที่ไม่ดีเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงานใหม่ เพราะว่าเขาไม่มีประสบการณ์มาก่อน แต่หลังจากที่ได้ทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานใหม่ ผู้บริหารพบว่าเขาก็มีความสามารถในเชิงพัฒนา สิ่งดังกล่าวอาจกระทำให้ผู้บริหารกลับมามีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานใหม่ได้

ทัศนคติของบุคคลจะเปลี่ยนแปลงได้ไม่ถนัดนัก มักจะมีการเปลี่ยนแปลงไปก็ต่อเมื่อมีสิ่งเร้า หรือมีสิ่งมากระตุ้นให้เกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลง เช่น ถ้าสิ่งของทำให้ทัศนคติเปลี่ยน ทัศนคติของคนที่มีต่อสิ่งของก็จะเปลี่ยนไปด้วย เช่นเดียวกับคนงานที่มีทัศนคติเกี่ยวกับค่าจ้างว่าไม่เป็นธรรม แต่ถ้านายจ้างเพิ่มค่าจ้างขึ้นจนทำให้ลูกจ้างเกิดความพอใจ ทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวก็จะเปลี่ยนไปในทางที่ดี

2.4.11 อารมณ์ ทัศนคติ และพฤติกรรม (Emotions, Attitudes, and Behavior)

อารมณ์มีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ทัศนคติเป็นความเชื่อ การประเมินความรู้สึก และความมุ่งหมายของพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เราใช้อารมณ์ตัดสินความรู้สึกต่อสิ่งต่าง ๆ ความรู้สึกที่ดีใจที่เราได้รับเมื่อเราได้เลื่อนตำแหน่ง ทัศนคติของเราที่มีต่อการเลื่อนตำแหน่งนั้นลึกซึ้งและตรงจริง มันรวมถึงความเข้าใจเกี่ยวกับเลื่อนตำแหน่ง การประเมินความรู้สึกของคุณ และความตั้งใจที่จะได้รับการเลื่อนขั้น ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าทัศนคติจะพัฒนาจากปัจจัย 2 ปัจจัย คือ

2.4.11.1 ประสบการณ์ทางอารมณ์

2.4.11.2 กระบวนการรับความรู้สึก

2.4.12 ธรรมชาติของอารมณ์ในการทำงาน (The Nature of work Moods)

อารมณ์ในการทำงาน (Work moods) คือ คนมีความรู้สึกอย่างไรในเวลาปกติที่เขาทำกิจกรรมในงานของเขา พนักงานจะมีความรู้สึกตื่นเต้น และกระตือรือร้นในการทำงาน พนักงานคนอื่นอาจมีความรู้สึกกังวลใจและหงุดหงิด และพนักงานคนอื่นอาจมีความรู้สึกง่วงนอนและขี้เกียจ มากไปกว่านั้น คือ ค่านิยมและทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ อารมณ์ในการทำงานสามารถที่เปลี่ยนจากชั่วโมงต่อชั่วโมง วันต่อวัน และบางครั้งก็นาทีต่อนาที ความคิดเกี่ยวกับอารมณ์ของคุณนั้นมีความหลากหลายตั้งแต่คุณทำงานครั้งแรกจนถึงวันนี้ หรือเกี่ยวเนื่องถึงอารมณ์ของคุณที่มีความที่มีความแตกต่างจากเมื่อวานนี้ เมื่อคุณมีความคิดบางอย่างที่แตกต่างจากธรรมชาติของอารมณ์ในการทำงาน ถึงแม้ว่าคนสามารถมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันมากมายในอารมณ์ในการทำงาน อารมณ์สามารถจัดประเภทได้ทั้งทางบวกและทางลบ เมื่อพนักงานมีอารมณ์ในทางบวก (Positive moods) เขาจะรู้สึกตื่นเต้น กระตือรือร้น คล่องแคล่วแข็งแรง มีชีวิตชีวา ฮึกเหิม หรืออึดอ้อมใจ เมื่อพนักงานมีอารมณ์ในทางลบ (Negative moods) เขาจะรู้สึกเศร้า เกรงกลัว เต็มไปด้วยการดูถูก มีการต่อต้าน เครียด หรือหงุดหงิด บางครั้งความรู้สึกของพนักงานไม่เป็นทางบวกหรือเป็นลบ เขาอาจมีประสบการณ์ที่น้อยกว่าความรู้สึก เช่น เป็นคนครึ่งหลับครึ่งตื่น เชื่องช้า และขี้เกียจ เป็นคนเงิบสงบ และผ่อนคลาย อารมณ์ ขอบเขตนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของพนักงานว่าจะจะเป็นบวกหรือเป็นลบ และอารมณ์ในการทำงานเป็นตัวกำหนดทั้งบุคลิกภาพของเขาและสถานการณ์

2.5 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี

2.5.1 ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา

2.5.1.1 ประวัติของสถานศึกษา

วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี ประกาศจัดตั้งเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2522 พื้นที่ดำเนินการครั้งแรก 4,050 ไร่ ตั้งอยู่เลขที่ 1 หมู่ 5 ตำบลหนองหญ้า อำเภอมะเข็ญ จังหวัดกาญจนบุรี บนถนนลี้้นช้าง – บ้านเก่า ห่างจากตัวเมืองประมาณ 8 กิโลเมตร ต่อมาได้แบ่งพื้นที่ให้กับศูนย์สร้างทาง กรมวิชาการเกษตร กรมป่าไม้ และสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี คงเหลือพื้นที่ดำเนินการของวิทยาลัยฯ ในปัจจุบัน 2,114 ไร่ 2 งาน 7 ตารางวา สภาพพื้นที่ของวิทยาลัยฯ ส่วนมากตั้งอยู่ในบริเวณที่ลาดเชิงเขา มีความลาดเทประมาณ 1.86 เปอร์เซ็นต์ ระดับหน้าดินมีตั้งแต่เป็นหินโคลนบนพื้นที่ จนถึงมีหน้าดินประมาณ 1.2 เมตร แบ่งเป็น

3 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 เป็นหินโผล่ ชุดที่ 2 หน้าดินตื้น ไม่มีหน้าดิน ชุดที่ 3 เป็นดินที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้

วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี เริ่มจัดการเรียนการสอนในปี พ.ศ. 2527 เป็นปีแรก วิทยาลัยฯ มีเกียรติประวัติ โดยได้รับรางวัลสถานศึกษาดีเด่น คือ รางวัลสถานศึกษาพระราชทาน พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2557

2.5.1.2 ขนาดและที่ตั้ง

วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี ตั้งอยู่เลขที่ 1 หมู่ 5 ตำบลหนองหญ้า อำเภอมะนัง จังหวัดกาญจนบุรี บนถนนลี้้นช้าง – บ้านเก่า ห่างจากตัวเมืองประมาณ 8 กิโลเมตร

2.5.1.3 ปรัชญา

สร้างคนดี มีคุณธรรม ล้ำเลิศวิชา พัฒนาชีวิต

2.5.1.4 วิสัยทัศน์

เป็นองค์กรจัดการศึกษาอาชีวเกษตรที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล

2.5.1.5 อัตลักษณ์

ทักษะวิชาชีพดี มีคุณธรรม

2.5.1.6 เอกลักษณ์

ทักษะวิชาชีพดี มีคุณธรรม

2.5.1.7 พันธกิจ

- 1) จัดการศึกษาอาชีวเกษตรระดับ ปวช. และ ปวส. ให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพ
- 2) ให้บริการด้านการฝึกอบรมวิชาชีพ จัดการองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชน
- 3) วิจัย สร้างนวัตกรรม เผยแพร่ความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
- 4) สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
- 5) บริหารจัดการปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2.5.1.8 ยุทธศาสตร์

- 1) ส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบ ทวิภาคี ขยายโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- 3) ส่งเสริมสนับสนุนการผลิต การวิจัยและพัฒนาถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี
- 4) ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ
- 5) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการการจัดการศึกษา

2.5.1.9 หลักการบริหารจัดการและนโยบาย

วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยด้านต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการบริหารจัดการ ได้แก่ ข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชการที่ 9 นโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับ รวมทั้งใช้มาตรฐานข้อกำหนดและตัวชี้วัด ตลอดจนพิจารณาถึงสถานะทางเศรษฐกิจของสังคม ชุมชน และศักยภาพของสถานศึกษา ใช้เป็นข้อมูลเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และแผนกลยุทธ์ ของสถานศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

2.5.1.10 การจัดการเรียนการสอน

- 1) พัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายเน้นการฝึกปฏิบัติจริง เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและประเมินผลตามสภาพจริง
- 2) พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา ให้สามารถจัดการข้อมูล ข่าวสาร และการวิจัยเพื่อส่งเคราะห์องค์ความรู้ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) เพิ่มปริมาณผู้เรียน โดยเป็นหลักสูตรอย่างหลากหลาย ปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอบ และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน
- 4) จัดกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาด้วยการปฏิบัติจริง และประเมินผลตามสภาพจริงให้เป็นภาพที่สมบูรณ์ ของความสามารถ พัฒนาการความก้าวหน้าของนักศึกษา

รวบรวมความสามารถด้วยเพิ่มสะสมผลงาน และจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งภายในสถานศึกษา และระหว่างสถานศึกษา

5) จัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ มุ่งเน้นสมรรถนะอาชีพ โดยใช้กิจกรรมบริษัทขนาดย่อมและกิจกรรม ออกท. และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาให้นักเรียน นักศึกษา เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพและมีรายได้ระหว่างเรียน สามารถเป็นผู้ประกอบการรายใหม่และเป็นบุคคลที่มีคุณภาพเมื่อสำเร็จการศึกษา

6) จัดการศึกษาที่หลากหลายในทุกระดับ ทั้งภาคปกติ ทวิภาคี และภาคนอกระบบ เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) โดยจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ พัฒนาผู้เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

7) เพิ่มคุณภาพโดยยกระดับคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา ให้นักศึกษาสามารถแสวงหาข้อมูลวิเคราะห์การตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้ มีทักษะประสบการณ์ที่มั่นใจในการออกไปประกอบอาชีพ

8) ส่งเสริมให้นักศึกษาสร้างสิ่งประดิษฐ์คิดค้น นวัตกรรม การศึกษาเกษตรใหม่ๆ เพื่อให้ประกอบการศึกษาและอาชีพ

9) จัดการศึกษาให้สามารถลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษาทุกระดับชั้น

10) จัดโครงการและกิจกรรมต่างๆ ให้สามารถลดปัญหาของสิ่งเสพติด สู้ลามกอนาจาร การพนัน และการทะเลาะวิวาท ของนักเรียนและนักศึกษา

11) ส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา

12) บริหารจัดการหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

13) พัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู

14) วิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน

15) พัฒนาคุณลักษณะความรู้ ทักษะ และคุณธรรม จริยธรรม ให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน

16) ปลุกฝังค่านิยมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

17) พัฒนาทักษะประสบการณ์วิชาชีพให้มีศักยภาพในการสร้างรายได้และสร้างอาชีพ

2.6 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (Tourism Authority of Thailand, ชื่อย่อ: ททท., TAT) เป็นรัฐวิสาหกิจภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีภารกิจในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย

2.6.1 ประวัติ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย เกิดขึ้นโดยพระดำริของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ครั้งทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการรถไฟ ใน พ.ศ. 2467 ได้มีการจัดตั้งแผนกโฆษณาของการรถไฟขึ้น มีสำนักงานตั้งอยู่ที่กรมรถไฟ เชียงสะพานนพวงศ์ ต่อมาได้ย้ายมาตั้งที่สถานีรถไฟหัวลำโพง เมื่อพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ทรงย้ายไปดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม งานด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้ย้ายไปอยู่ที่กระทรวงพาณิชย์และคมนาคมด้วย

เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2492 คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นควรปรับปรุงหน่วยงานท่องเที่ยวขึ้นใหม่ จึงได้มีมติให้กรมโฆษณา การยกร่างโครงการปรับปรุงหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา ในการประชุมเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2492 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้กรมโฆษณาการพิจารณาส่งเสริมการท่องเที่ยว กรมโฆษณาการได้ทำความตกลงกับกระทรวงเศรษฐกิจ ซึ่งในสมัยนั้นมีชื่อว่า กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ขอโอนกิจการส่งเสริมการท่องเที่ยว จากกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม มาอยู่กับกรมโฆษณาการ สำนักนายกรัฐมนตรี และให้เรียกส่วนงานนี้ว่า สำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว

ต่อมากรมโฆษณาการ ได้พิจารณาเห็นว่ากิจการส่งเสริมการท่องเที่ยวกำลังตื่นตัวในประเทศไทยมาก จึงได้จัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีฐานะเทียบเท่ากอง เรียกว่า สำนักงานท่องเที่ยว โดยพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมโฆษณาการในสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2493

ใน พ.ศ. 2501 เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ไปพักรักษาตัวอยู่ ณ โรงพยาบาลวอลเตอร์ริด สหรัฐอเมริกา ได้ศึกษากิจการท่องเที่ยวด้วยความสนใจ และได้ดำริที่จะส่งเสริมอุตสาหกรรม

ท่องเที่ยวในประเทศไทยอย่างจริงจัง ในปีต่อมาเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดแบ่งส่วนราชการ กรมประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2502 โดยแยก "สำนักงานท่องเที่ยว" ออกแล้วจัดตั้งขึ้นเป็นองค์การอิสระ เรียกว่า องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีชื่อย่อว่า อ.ส.ท. โดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2502[2]

องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2502 นั้น มีหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ขยายตัวอย่างกว้างขวางรวดเร็ว จำเป็นต้องปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของ อ.ส.ท. ให้มีขอบเขตการปฏิบัติงานกว้างขวางยิ่งขึ้นทั้งในด้านการพัฒนา อนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และการส่งเสริมเผยแพร่ จึงได้มีการนำเสนอร่างพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ ร่างพระราชบัญญัติจัดระเบียบธุรกิจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อให้ หน่วยงานการท่องเที่ยวของรัฐ มีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบในการพัฒนาส่งเสริมเผยแพร่ และ ดำเนินกิจการเพื่อเป็นการริเริ่มให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนคุ้มครองให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวด้วย สภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งทำหน้าที่รัฐสภาในการประชุมครั้งที่ 41 วันศุกร์ที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2522 ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับ แล้วปรากฏว่า ร่างพระราชบัญญัติจัดระเบียบธุรกิจ เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่ผ่านการพิจารณา ส่วนพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ผ่านการพิจารณาประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 96 ตอนที่ 72 วันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2522 จัดตั้ง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ขึ้น มีชื่อย่อว่า ททท.[3]

2.6.2 ที่ตั้งและสำนักงานสาขา

สำนักงานใหญ่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตั้งอยู่เลขที่ 1600 ถนนเพชรบุรี แขวง มักกะสัน เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร 10400 โทร. 0 2250 5500 โทรสาร 0 2250 5511

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยังมีสำนักงานสาขาตามจังหวัดต่าง ๆ และสำนักงานสาขาในต่างประเทศอีกเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันสาขาในประเทศไทยแบ่งหน่วยงานรับผิดชอบดังนี้

2.6.2.1 ภาคเหนือ

- 1) สำนักงานแม่ฮ่องสอน (แม่ฮ่องสอน)
- 2) สำนักงานเชียงใหม่ (เชียงใหม่)
- 3) สำนักงานลำปาง (ลำปางและลำพูน)
- 4) สำนักงานเชียงราย (เชียงรายและพะเยา)

- 5) สำนักงานแพร่ (แพร่และน่าน)
- 6) สำนักงานสุโขทัย (สุโขทัยและอุตรดิตถ์)
- 7) สำนักงานตาก (ตาก)
- 8) สำนักงานพิษณุโลก (พิษณุโลกและเพชรบูรณ์)
- 9) สำนักงานอุทัยธานี (อุทัยธานีและกำแพงเพชร)
- 10) สำนักงานนครสวรรค์ (นครสวรรค์และพิจิตร)

2.6.2.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- 1) สำนักงานเลย (เลยและหนองบัวลำภู)
- 2) สำนักงานอุดรธานี (อุดรธานี หนองคาย และบึงกาฬ)
- 3) สำนักงานนครพนม (นครพนม มุกดาหาร และสกลนคร)
- 4) สำนักงานขอนแก่น (ขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม และร้อยเอ็ด)
- 5) สำนักงานอุบลราชธานี (อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ยโสธร และศรีสะเกษ)
- 6) สำนักงานสุรินทร์ (สุรินทร์และบุรีรัมย์)
- 7) สำนักงานนครราชสีมา (นครราชสีมาและชัยภูมิ)

2.6.2.3 ภาคตะวันออก

- 1) สำนักงานนครนายก (นครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว)
- 2) สำนักงานระยอง (ระยองและจันทบุรี)
- 3) สำนักงานตราด (ตราด)
- 4) สำนักงานพัทธา (ชลบุรี)

2.6.2.4 ภาคกลาง

- 1) สำนักงานฉะเชิงเทรา (ฉะเชิงเทราและสมุทรปราการ)
- 2) สำนักงานกรุงเทพฯ (กรุงเทพมหานคร)
- 3) สำนักงานพระนครศรีอยุธยา (พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี และสระบุรี)
- 4) สำนักงานลพบุรี (ลพบุรี อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท)
- 5) สำนักงานสุพรรณบุรี (สุพรรณบุรีและนครปฐม)
- 6) สำนักงานสมุทรสงคราม (สมุทรสงครามและสมุทรสาคร)
- 7) สำนักงานกาญจนบุรี (กาญจนบุรีและราชบุรี)

- 8) สำนักงานเพชรบุรี (เพชรบุรี)
- 9) สำนักงานประจวบคีรีขันธ์ (ประจวบคีรีขันธ์)

2.6.2.5 ภาคใต้

- 1) สำนักงานชุมพร (ชุมพร)
- 2) สำนักงานพังงา (พังงาและระนอง)
- 3) สำนักงานภูเก็ต (ภูเก็ต)
- 4) สำนักงานกระบี่ (กระบี่)
- 5) สำนักงานสุราษฎร์ธานี (สุราษฎร์ธานี ยกเว้นเกาะสมุย เกาะพะงัน และเกาะเต่า)
- 6) สำนักงานเกาะสมุย (สุราษฎร์ธานี เฉพาะเกาะสมุย เกาะพะงัน และเกาะเต่า)
- 7) สำนักงานนครศรีธรรมราช (นครศรีธรรมราชและพัทลุง)
- 8) สำนักงานตรัง (ตรัง)
- 9) สำนักงานหาดใหญ่ (สงขลาและสตูล)
- 10) สำนักงานนราธิวาส (นราธิวาส ปัตตานี และยะลา)

2.6.2.6 สำนักงานในต่างประเทศ

- 1) ทวีปเอเชีย
  - (1) กรุงปักกิ่ง ประเทศจีน
  - (2) นครคุนหมิง ประเทศจีน
  - (3) นครเฉิงตู ประเทศจีน
  - (4) นครกว่างโจว ประเทศจีน
  - (5) นครเซี่ยงไฮ้ ประเทศจีน
  - (6) เมืองฮอังกง ประเทศจีน
  - (7) กรุงไทเป ไต้หวัน
  - (8) กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น
  - (9) นครโอซากะ ประเทศญี่ปุ่น
  - (10) เมืองฟูกุโอะกะ ประเทศญี่ปุ่น
  - (11) กรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้
  - (12) กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย

- (13) เมืองมัมไบ ประเทศอินเดีย
- (14) เมืองดูไบ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์
- 2) ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
  - (1) กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย
  - (2) ประเทศสิงคโปร์
  - (3) นครโฮจิมินห์ ประเทศเวียดนาม
  - (4) กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย
- 3) ทวีปยุโรป
  - (1) กรุงลอนดอน สหราชอาณาจักร
  - (2) กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส
  - (3) กรุงโรม ประเทศอิตาลี
  - (4) กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน
  - (5) กรุงมอสโก ประเทศรัสเซีย
  - (6) นครแฟรงก์เฟิร์ต ประเทศเยอรมนี
  - (7) กรุงปราก ประเทศเช็กเกีย
- 4) ทวีปอเมริกาเหนือ
  - (1) นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา
  - (2) นครลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา
- 5) ทวีปออสเตรเลีย
  - นครซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย

2.6.3 อนุสาร อ.ส.ท.

อนุสาร อ.ส.ท. เป็นนิตยสารท่องเที่ยวขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท.) (ปัจจุบันเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) ออกวางตลาดเป็นปฐมฤกษ์ ในฉบับเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2503 โดยคำว่าอนุสาร หมายถึงสารฉบับเล็ก มียอดพิมพ์ครั้งแรก 50,000 ฉบับ เนื้อหานำเสนอเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย ทั้งในด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และแม้ว่าองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ท.ท.ท.) ในปี พ.ศ. 2522 อนุสาร อ.ส.ท. ก็ยังใช้ชื่อเดิม

มาจนถึงปัจจุบัน โดยในปี พ.ศ. 2551 มียอดพิมพ์สูงถึง 100,000 ฉบับต่อเดือน อันับเป็นนิตยสารท่องเที่ยวที่อายุยืนนานที่สุด และมียอดจำหน่ายสูงสุดของประเทศไทย

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งในประเทศและต่างประเทศสามารถสรุปได้ดังนี้

ศิริรัตน์ หอมนาน (2547) อ้างโดย วรณวีร์ บุญคุ้ม (2556) ได้กล่าวถึงการศึกษาศึกษาสภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพโดยทั่วไปของด้านบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ที่เอื้อต่อศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2) เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ตลอดจนปัญหาอุปสรรคของหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ฯ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 3) เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของหมู่บ้านบริเวณรอบศูนย์ฯ เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในหมู่บ้านรอบศูนย์รวม 10 หมู่บ้าน ในตำบลแม่โป่ง อำเภอต๋อยสะเก็ด จำนวน 165 คน โดยใช้แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม ผลจากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านรอบศูนย์พัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริมีความพร้อมในระดับมากในด้านการเข้าถึง มีความพร้อมในระดับปานกลางในด้านสิ่งดึงดูดใจ ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และพื้นที่ในการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว และมีความพร้อมในระดับน้อยในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผลจากการสนทนากลุ่ม พบว่า กิจกรรมด้านการเกษตรและกิจกรรมนอกการเกษตรเป็นกิจกรรมที่ทำกันโดยทั่วไปจากการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน พบจุดแข็งคือ เป็นหมู่บ้านที่มีกิจกรรมการส่งเสริมการเกษตรและนอกการเกษตร ส่วนจุดอ่อนคืออุปสรรคในการทำการเกษตร สำหรับข้อเสนอแนะคือ ควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และคนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตลอดจนประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

เกศณีย์ สัตตรัตน์ขจร (2550) อ้างโดย วรณวีร์ บุญคุ้ม (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษาหมู่บ้านปางมะ อำเภอมะทะ จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการของภาครัฐในการพัฒนาหมู่บ้านปางมะ

โอให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว และเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของหมู่บ้านปางมะโอ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารต่างๆ การสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหมู่บ้านปางมะโอ การสำรวจและการสังเกต ผลจากการศึกษา พบว่ากระบวนการพัฒนาหมู่บ้านปางมะโอให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเริ่มต้นจากนโยบายของรัฐที่ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น โดยการส่งเสริมโครงการสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการหมู่บ้านท่องเที่ยวและโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยมีกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบโครงการดังกล่าวและมอบนโยบาย พร้อมทั้งแนวทางปฏิบัติให้กับพัฒนาชุมชน อำเภอแม่ทะ ซึ่งทำให้หมู่บ้านปางมะโอถูกคัดเลือกให้เป็นพื้นที่ดำเนินการของโครงการดังกล่าว ผลการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของหมู่บ้านปางมะโอ พบว่า ในปัจจุบันหมู่บ้านปางมะโอไม่สามารถจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้แม้จะมีศักยภาพและปัจจัยพื้นฐานในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้งนี้เนื่องจากมีจุดอ่อนจากการที่ประชาชนในหมู่บ้านขาดความสนใจด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว การสนับสนุนของภาครัฐไม่มีความต่อเนื่อง รวมทั้งอุปสรรคจากการโยกย้ายเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานท้องถิ่นทำให้โครงการไม่มีความต่อเนื่อง ซึ่งหากมีการแก้ไขจุดอ่อนและอุปสรรคดังกล่าว อาจทำให้หมู่บ้านปางมะโอมีโอกาสพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร

พจนา บุญคุ้ม (2550) อ้างโดย วรรณวีร์ บุญคุ้ม (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อศึกษาศักยภาพของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อศึกษาปัญหา เสนอแนวทางแก้ปัญหาและเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจพื้นที่ศึกษา การสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 181 คน ประกอบไปด้วยประชาชน เจ้าอาวาสและเจ้าหน้าที่ของวัด พ่อค้าแม่ค้า นักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ ผู้เกี่ยวข้องภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น และประชาชน ผลจากการศึกษา พบว่า สภาพโดยทั่วไปของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเป็นทั้งแหล่งสร้างงานและเป็นสถานที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยศักยภาพด้านการเข้าถึงและแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสินค้า บริการ

การบริหารจัดการปลະการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาสำคัญที่พบคือ ประชาชนขาดความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และขาดการประชาสัมพันธ์ สำหรับข้อเสนอแนะในการพัฒนาตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ได้แก่ การเพิ่มการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ควรมีผู้รู้ทางด้านการท่องเที่ยวมาให้คำแนะนำ ให้มีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ล่องเรือชมแม่น้ำ ควรเพิ่มจำนวนร้านค้า และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

นิวัติ มาตะราช (2551) อ้างโดย วรณวีร์ บุญคุ้ม (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาแนวทางการพัฒนาตลาดกระท่อมแบบ เทศบาลเมืองกระท่อมแบบ จังหวัดสมุทรสาครให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาศักยภาพของตลาดกระท่อมแบบในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร 2) ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาในการพัฒนาตลาดกระท่อมแบบให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาตลาดกระท่อมแบบให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชน พ่อค้าแม่ค้า นักท่องเที่ยว ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 214 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการทรัพยากรท่องเที่ยวแบบสอบถามแนวทางในการพัฒนาตลาดกระท่อมแบบให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และประเด็นการสนทนากลุ่ม ผลจากการศึกษา พบว่า ศักยภาพของตลาดกระท่อมแบบในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านพื้นที่ การจัดการกิจกรรม และองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีจุดเด่นด้านพื้นที่ในเรื่องการมีที่ตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสมคือ ตั้งอยู่บริเวณแหล่งทรัพยากรธรรมชาติริมคลองภาษีเจริญ อยู่ใกล้บริเวณแหล่งผลิตสินค้าที่มีชื่อเสียงของจังหวัดคือ แหล่งผลิตเบญจรงค์ และตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนที่สามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวก ปัญหาการพัฒนาตลาดกระท่อมแบบให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านองค์กรที่รับผิดชอบและด้านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวสำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่เหมาะสมและเน้นการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิด ตัดสินใจและบริหารจัดการ รวมทั้งการให้การสนับสนุนและรับผิดชอบต่ออย่างจริงจังจากหน่วยงานภาครัฐ สำหรับแนวทางการพัฒนาตลาดกระท่อมแบบให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรม

ส่งเสริมการท่องเที่ยว การสร้างเอกลักษณ์ในเรื่องการท่องเที่ยวของจังหวัด และการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

กิติพจน์ แสณสิงห์ (2552) อ้างโดย วรรณวีร์ บุญคุ้ม (2556) ได้กล่าวไว้ว่า ศึกษาแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบ้านบัวเทิง ตำบลท่าช้าง อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อพัฒนาแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และศึกษาปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบัวเทิง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ศึกษาเอกสาร และใช้วิธีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แก่สมาชิกในชุมชนจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลจากการศึกษา พบว่า ปัญหาการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาคือรูปแบบการนำเที่ยวที่จัดไว้ยังไม่มีความยืดหยุ่น ไม่มีวิธีการต้อนรับนักท่องเที่ยว แต่มีการให้ความรู้ จึงทำให้การจัดการท่องเที่ยวไม่ประสบผลสำเร็จ ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นหลัก เมื่อชุมชนได้ทราบปัญหาและร่วมกันหาวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง จึงกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวขึ้นใหม่ โดยชุมชนใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นเครื่องมือในการฟื้นฟู อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้สามารถใช้ได้ชั่วลูกชั่วหลาน ลดการใช้ทรัพยากรชุมชนอย่างฟุ่มเฟือยที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อสิ่งแวดล้อม มีการกระจายรายได้ไปสู่กลุ่มต่างๆ ในชุมชนอย่างเป็นธรรม การให้ความรู้ด้านต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว เป็นการสร้างเครือข่ายเผยแพร่แนวคิดออกไปยังชุมชนอื่น ให้ชุมชนอื่นสามารถนำรูปแบบการท่องเที่ยวนี้ไปประยุกต์ใช้ได้

ปริญนันท์ สิทธิจินดาร (2553) อ้างโดย วรรณวีร์ บุญคุ้ม (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร วัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร วัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตะปอน และเพื่อใช้เงื่อนไขของการท่องเที่ยวเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการทรัพยากรภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชน ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลจากการศึกษา พบว่า ชุมชนตะปอนมีต้นทุนและศักยภาพที่จะนำมาจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งในด้านความโดดเด่นของวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น พื้นที่การเกษตร สวนผลไม้ ท่าเลที่อยู่ติดเส้นทางหลักในการสัญจรไปยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญระดับชาติ เช่น จังหวัดตาก และเกาะช้าง เป็นต้น ผลการศึกษายังพบว่า การนำต้นทุนและศักยภาพของชุมชนมาจัดการเพื่อให้เป็นประโยชน์ในการท่องเที่ยวของชุมชนจนได้รูปแบบเริ่มต้นที่

จัดการโดยกลุ่มท่องเที่ยวของชุมชน ส่วนความต้องการเสริมศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนตะปอนในโอกาสต่อไป คือ ต้องการการสนับสนุนจากภาคี ภาคส่วนต่างๆ เช่น องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สถาบันทางวิชาการ หน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งกลุ่มอาชีพอื่นๆ เช่น สภาวัฒนธรรมจังหวัด เป็นต้น

อำนวยการใหญ่ยิ่ง และเกษราพร (2553) อ้างโดย วรรณวีร์ บุญคุ้ม (2556) ได้กล่าวไว้ว่า ได้ศึกษาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนมลาบรีจังหวัดแพร่ โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถรองรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบนฐานการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอย่างมีความรับผิดชอบ และเพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการสื่อความหมายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชาวมลาบรี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว การสอบถาม และสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลคือ ประชาชนในพื้นที่ ผู้นำชุมชนรวม 30 คน ผลจากการศึกษา พบว่า วิถีวัฒนธรรม มลาบรี อาชีพการเกษตร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษามลาบรี งานหัตถกรรม และพื้นที่ป่าธรรมชาติ ซึ่งสามารถนำมาจัดทำเป็นกิจกรรมและการสื่อความหมายได้ และที่สำคัญคือ ประชาชนมลาบรีรุ่นใหม่ต้องการการเรียนรู้ การพัฒนาทุกด้าน และต้องการได้รับสิทธิประโยชน์เหมือนกับคนไทย จากการจัดประชุมและการพัฒนาร่วมกันของ นักวิจัยและประชาชนมลาบรีสามารถจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมมลาบรี และมีโครงสร้าง การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้ได้มีการฝึกทักษะกระบวนการทำงานและให้บริการ ในระดับที่เหมาะสม

เทพกร ณ สงขลา (2554) อ้างโดย วรรณวีร์ บุญคุ้ม (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการใช้ทรัพยากรเกษตรของชุมชนกรณีศึกษาท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจำแนกกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการใช้ทรัพยากรเกษตรของชุมชน เป็นการศึกษาแบบกรณีศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล 5 กลุ่มคือ 1) ผู้นำกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 9 แห่ง 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 แห่ง 3) สำนักงานเกษตรอำเภอช้างกลาง 4) ประชาชนที่เป็นผู้นำในการผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 5) เกษตรกรทั่วไปในอำเภอช้างกลางที่เป็นผู้มีส่วนได้

ส่วนเสียกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและอาชีพการเกษตร เลือกโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย จำนวน 10 คน โดยการสำรวจและสัมภาษณ์ ผลจากการศึกษา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของอำเภอข้างกลางมีกิจกรรมการเกษตร ได้แก่ ฟาร์มเพาะเห็ด ฟาร์มเลี้ยงผึ้ง ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ และแปรรูปอาหาร กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำแนกได้ 4 รูปแบบ คือ 1) สาธิตขั้นตอนการผลิต 2) ให้ความรู้การเกษตร 3) จำหน่ายสินค้าชุมชน และ 4) แนะนำธุรกิจการเกษตร ทั้งนี้ แต่ละแหล่งท่องเที่ยวจะเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใด ขึ้นอยู่กับประเภทของนักท่องเที่ยว และลักษณะกิจกรรมการเกษตรของแหล่งท่องเที่ยว

วารุณี เกตุสะอาด (2554) อ้างโดย วรณวีร์ บุญคุ้ม (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การทำการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของพื้นที่เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของพื้นที่เกษตรกรรมในเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร และเพื่อหาแนวทางในการเพิ่มศักยภาพพื้นที่เกษตรกรรมตามความเหมาะสมของแหล่งเกษตรกรรม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตร่วมกับการสัมภาษณ์เกษตรกร ประเมินศักยภาพโดยใช้รูปแบบการประชุมระดมความคิดเห็นจากเกษตรกร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลจากการศึกษา พบว่า แหล่งเกษตรกรรมร้อยละ 63 มีผลการประเมินศักยภาพในระดับสูง โดยมีศักยภาพสูงในด้านความเชื่อมโยง ความใกล้ชิดกับแหล่งท่องเที่ยวหลัก ด้านความปลอดภัยของแหล่งเกษตรกรรม และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ตามลำดับ ศักยภาพที่ต้องปรับปรุง คือ ด้านป้ายบอกทางเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และด้านการบริหารข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า ควรได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งด้านความรู้และงบประมาณจากภาครัฐในการจัดตั้งศูนย์ประสานงานและการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว การจัดหาพื้นที่ลานจอดรถ ห้องน้ำ การจัดทำป้ายบอกทาง และสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

สุวิมล ตั้งประเสริฐ (2554) อ้างโดย วรณวีร์ บุญคุ้ม (2556) ได้กล่าวได้ว่า การศึกษาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดนครราชสีมาอย่างยั่งยืนภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา โดยบูรณาการกับกลไกการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 2) เพื่อจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับอำเภอตามแนวทางของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วย

กระบวนการแบบมีส่วนร่วมกับภาคในพื้นที่ เพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัด นครราชสีมาตามแนวทางของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันนำไปสู่การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง เกษตรอย่างยั่งยืน และ 4) เพื่อจัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จและความล้มเหลวของการท่องเที่ยวเชิง เกษตรในจังหวัดนครราชสีมาในพื้นที่ 5 อำเภอ คือ อำเภอปากช่อง เมืองนครราชสีมา วังน้ำ เชียว โชคชัย และขามสะแกแสง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจภาคสนาม สัมภาษณ์เชิงลึก และจัดเวทีประชุมเพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา ผลจาก การศึกษา พบว่า 1) การจัดระบบฐานข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีจำนวน 5 แหล่ง ประกอบด้วยฐานข้อมูลการท่องเที่ยว จำนวน 8 ประเด็น คือ สถานที่ตั้ง ผู้ประกอบการ กิจกรรมการท่องเที่ยว ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการท่องเที่ยว สินค้าของฝากและของที่ระลึก สถานที่ ท่องเที่ยวใกล้เคียง แผนที่การเดินทาง และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค 2) ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่งมีกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับ อำเภอตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคในพื้นที่ ในด้าน ต่างๆ คือ การพัฒนาบุคลากร การเงิน การผลิต และการตลาด

ชัยณรงค์ รัตนนาวิกุล และคณะ (2555) อ้างโดย วรรณวีร์ บุญคุ้ม (2556) ได้กล่าว ไว้ว่า การศึกษาศักยภาพของศูนย์วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีเขาไชยราช จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของศูนย์วิจัยและ ถ่ายทอดเทคโนโลยีเขาไชยราชในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรควบคู่ไปกับการถ่ายทอด เทคโนโลยีด้านการปศุสัตว์ โดยการสำรวจข้อเท็จจริงในความพร้อมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เน้นสภาพ การที่ปรากฏ และบริบทสิ่งแวดล้อมเป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ผสมผสานกับการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้ทั้งแบบสอบถาม สัมภาษณ์และการสังเกต ผลการศึกษาพบว่า ศูนย์วิจัยและถ่ายทอด เทคโนโลยีเขาไชยราชมีลักษณะพื้นที่โดยรวมเป็นที่ราบสลับกับเนินดินจากร่องน้ำ พื้นที่บางส่วนมี สภาพเป็นป่า มีต้นไม้ขึ้นตามแนวลำห้วย และรอบๆ ภูเขา เป็นที่อาศัยและขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า ขนาดเล็กมีภูมิประเทศและบรรยากาศเหมาะที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีทิวทัศน์สวยงาม มีการ อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีภารกิจหลักในการสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการปศุสัตว์ มีแผนการที่จะจัดทำโครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เนื่องจากมีความสะดวกในการเดินทางสามารถ เชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ อยู่ใกล้แหล่งจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและของฝาก โดย การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยว แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความ

พร้อมของบุคลากรในการให้บริการ ความมีคุณค่าทางวิชาการและการเรียนรู้ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ร้านค้า ที่จอดรถ และห้องสุขา ทั้งนี้กรมปศุสัตว์ควรกำหนดเป็นนโยบายให้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีอยู่ โดยสนับสนุนให้มีการศึกษาและพัฒนา รวมทั้งจัดทำเป็นโครงการนำร่อง ซึ่งจะได้ประโยชน์ทั้งในด้านการท่องเที่ยว และเป็นแรงจูงใจให้ผู้คนเข้ามาใช้บริการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีด้านการเกษตร

นายเยาว์ พรหมประสิทธิ์ และคณะ (2556) อ้างโดย วรณวีร์ บุญคุ้ม (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาปัญหาของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือ ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ จำนวน 20 คน และนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำนวน 20 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์เชิงลึก ผลจากการศึกษาพบว่า ในอดีตเกาะยอเป็นเมืองปิด การคมนาคมทำให้เฉพาะทางน้ำเท่านั้น ต่อมาเมื่อมีการสร้างสะพานติณสูลานนท์เพื่อเชื่อมถนนระหว่างอำเภอสิงหนครกับอำเภอเมืองสงขลา ทำให้ได้รับความสะดวกด้านการคมนาคม มีถนนสายหลักผ่านตลาดเกาะยอ ซึ่งเป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ของที่ระลึก ทำให้มีลูกค้าจำนวนมาก ทั้งชายส่งและชายปลีก ประกอบกับมีร้านอาหารที่มีชื่อเสียงและมีความเป็นเอกลักษณ์ด้านอาหารทะเล เกาะยอจึงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก นิยมมาเที่ยวชมแวะซื้อของฝากและสินค้าพื้นเมือง แต่ผู้ที่ได้รับประโยชน์มีเพียงชาวบ้านบางกลุ่มโดยเฉพาะผู้ที่มีบ้านเรือนอยู่ริมถนน แต่ชาวบ้านหรือเกษตรกรผู้ผลิตได้รับประโยชน์ไม่มากนัก ดังนั้นเมื่อเกาะยอได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเปิดโอกาสให้ได้สัมผัสทรัพยากรธรรมชาติท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้เกาะยอเป็นที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของนักท่องเที่ยว ทำให้กลุ่มผู้ประกอบการในเกาะยอได้เพิ่มการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ๆ เพื่อสนองความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นความบันเทิง ส่งผลให้สภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรถูกทำลาย มีคฤหาสน์นำเที่ยวมีจำนวนน้อยมาก ทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านตลาดบริการ การถ่ายทอดความรู้ด้านการท่องเที่ยวยังไม่ชัดเจน ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และบริษัทนำเที่ยวไม่ได้นำข้อมูลประชาสัมพันธ์ลงโปรแกรมการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงควรเพิ่มการพัฒนาด้านภูมิทัศน์ให้เป็นระเบียบและสวยงาม ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยภาครัฐควรให้ความร่วมมือด้านการประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีต่างๆ และจัดทำเอกสารการท่องเที่ยวเชิง

เกษตรเกาะยอ โดยนำเสนอเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

โรเบิร์ต และฮอลล์ (2001) อ้างโดย วรรณวีร์ บุญคุ้ม (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย พบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยเกิดจากเกษตรกรครอบครัวเล็กๆ มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวการเกษตรในพื้นที่ชนบทและสร้างรายได้ให้กับครอบครัว นอกเหนือไปจากการทำฟาร์มเกษตร ลักษณะของการท่องเที่ยวเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มาเที่ยวได้พักผ่อนในวันหยุดในสิ่งแวดล้อมที่สงบ และได้เรียนรู้วิถีชีวิตชนบทรวมทั้งได้ใช้ชีวิตแบบฟาร์มได้เลือกซื้อสินค้าท้องถิ่นที่น่าสนใจ โดยมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริการการท่องเที่ยวให้กับครอบครัวที่เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้เกิดมาตรฐานในการบริการที่เหมือนกัน

ฮีม และซาลินัส (2002) อ้างโดย วรรณวีร์ บุญคุ้ม (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การวิเคราะห์ความชื่นชอบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในคอสตาริกา รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวในประเทศ จำนวน 171 คน นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 271 คน ที่มาท่องเที่ยวบริเวณภูเขาไฟบาร์วา (Barva volcana area) ในอุทยานแห่งชาติคาร์ลีโล (Carrilo national park) ผลจากการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มมีความชื่นชอบต่อการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงรถราง (Trams) ขึ้นขอบบริเวณที่ใช้เป็นจุดพักผ่อน (Picnic area) และชื่นชอบในเรื่องข้อมูลที่ใช้ประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว

แม็คคีย์ และคิม (2004) อ้างโดย วรรณวีร์ บุญคุ้ม (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาเรื่องแรงจูงใจของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษาครอบครัวที่ทำฟาร์มเมืองเวอร์จิเนีย (Virginia) ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจที่ทำให้เกิดผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกิดจากเหตุผลด้านเศรษฐกิจและความยั่งยืนของสังคมวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทำให้เกิดรายได้นอกเหนือจากผลิตผลทางการเกษตร โดยมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในฟาร์มที่น่าสนใจคือ การศึกษาชีวิตในการทำเกษตร เช่น การนำฟางข้าวมาให้ในกิจกรรมการเกษตร มีการจำหน่าย วางแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวดำเนินการโดยเกษตรกรเจ้าของพื้นที่ รวมทั้งมีการสร้างกิจกรรมต่างๆ ปัจจัยที่กล่าวมาทำให้เกษตรกรมีแรงจูงใจในการประกอบกิจการในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เฮิร์น และซานโตส (2005) อ้างโดย วรรณวีร์ บุญคุ้ม (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาความขึ้นชอบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ และประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบบริเวณเขตอนุรักษชีวะภพมายา (Maya biosphere reserve) ประเทศกัวเตมาลา เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 499 คน ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 532 คน ผลจากการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและประชาชนมีความขึ้นชอบในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเด็นที่คล้ายคลึงกันคือ การพัฒนาและบริหารจัดการสวนสาธารณะ

สตอนซา (2007) อ้างโดย วรรณวีร์ บุญคุ้ม (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในประเทศเปรู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของแหล่งท่องเที่ยวต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนและการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลจากครัวเรือนเปรู จำนวน 80 ครอบครั้ว โดยการลงพื้นที่สังเกตและสัมภาษณ์ ผลจากการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวให้ประโยชน์หลายประการต่อชุมชนและการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชน เช่น การเพิ่มผลผลิต การขยายตัวทางการค้า และการเพิ่มรายได้ของคนในชุมชน ผลจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมิได้เป็นเพียง “เครื่องมือ” ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเท่านั้น แต่ยังเป็นมูลเหตุของการสร้างคุณค่าใหม่ๆ และสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนอีกด้วย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการ

การศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืน (A' Maze 2017) มีวิธีการดำเนินการดังนี้

รูปแบบวิธีการศึกษา

1 ผู้ศึกษามีแหล่งที่มาของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา 2 แหล่ง ประกอบด้วย

1) การศึกษาจากข้อมูลเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาเอกสาร ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เช่น เอกสารและข้อมูล จากฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี ข้อมูลจากตำรา วิชาการ บทความรายงานวิจัย และสิ่งพิมพ์อื่นๆที่เกี่ยวข้อง

2) การศึกษาจากข้อมูลความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน 3 กลุ่ม คือ

(1) กลุ่มผู้ร่วมงาน คือ ผู้ที่ชื้อบัตรเข้าร่วมงาน วันที่ 18 – 19 และ 25 – 26 พฤศจิกายน 2560

(2) กลุ่มผู้ศึกษาดูงาน คือ ผู้ที่เข้าร่วมงานในวันที่ 20 – 23 พฤศจิกายน 2560

(3) กลุ่มผู้ดำเนินการจัดงาน คือ ผู้ที่จัดเตรียมงาน

2 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมงาน จำนวน 296 คน กลุ่มผู้ศึกษาดูงาน จำนวน 204 และกลุ่มผู้ดำเนินการจัดงาน จำนวน 96 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 596 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง

3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ใช้แบบการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืน (A' Maze 2017) จำนวน 596 ชุด สำหรับแจกให้ผู้ร่วมงาน ผู้ศึกษาดูงาน และผู้ดำเนินการจัดงานเป็นรายบุคคล โดยได้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

2) ระดับความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แบ่งเป็นด้านต่างๆ คือ ด้านสภาพทั่วไปของพื้นที่ ด้านสถานที่ ด้านกิจกรรม และสิ่งอำนวยความสะดวก และได้แบ่งระดับความคาดหวังและความพึงพอใจไว้ 5 ระดับ คือ

ระดับ	5	หมายถึง มีความคาดหวังและความพึงพอใจมากที่สุด
ระดับ	4	หมายถึง มีความคาดหวังและความพึงพอใจมาก
ระดับ	3	หมายถึง มีความคาดหวังและความพึงพอใจปานกลาง
ระดับ	2	หมายถึง มีความคาดหวังและความพึงพอใจน้อย
ระดับ	1	หมายถึง มีความคาดหวังและความพึงพอใจน้อยที่สุด

4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อนำมาวิเคราะห์จากกลุ่มต่างๆ คือ กลุ่มผู้ร่วมงาน กลุ่มผู้ศึกษาดูงาน และกลุ่มผู้ดำเนินการจัดงาน โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการแปลความหมาย สรุป และรายงานผลความคาดหวังและความพึงพอใจโดยใช้ตารางหรือแผนภูมิ

5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสอบถาม จำนวน 596 ชุด นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการทางสถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วจึงนำเสนอโดยใช้ตารางหรือแผนภูมิ ส่วนการประเมินผลจากค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินมีเกินการประเมินดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายถึง มีความคาดหวังและความพึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายถึง มีความคาดหวังและความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายถึง มีความคาดหวังและความพึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึง มีความคาดหวังและความพึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.50	หมายถึง มีความคาดหวังและความพึงพอใจน้อยที่สุด

6 สถานที่ศึกษา

วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี เลขที่ 1 ม. 5 ต.หนองหญ้า อ.เมือง จ.กาญจนบุรี

7 ระยะเวลาในการศึกษา

1 พฤศจิกายน 2560 ถึง 31 มกราคม 2561 รวมระยะเวลา 3 เดือน

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืน (Com A' Maze 2017) โดยแบ่งกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถามออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ร่วมงาน กลุ่มผู้ศึกษาดูงาน และกลุ่มผู้ดำเนินการจัดงาน ซึ่งสามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

4.1 ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืนของผู้ร่วมงาน

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้ร่วมงาน

จากผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามดังแสดงไว้ในตารางที่ 4.1 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้ร่วมงาน มีจำนวนทั้งสิ้น 296 คน พบว่า ผู้ร่วมงานเป็นผู้ที่จงบัตรมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.12 รองลงมาคือ ผู้ซื้อบัตรพนักงาน และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 40.20 และ 0.68 ตามลำดับ

ผู้ร่วมงานส่วนใหญ่จะมาร่วมงานเป็นแบบครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 67.23 รองลงมาคือ มากับเพื่อนๆ มาคนเดียว และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 24.32 7.43 และ 1.01 ตามลำดับ

เพศของผู้ร่วมงาน พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.05 รองลงมาคือ เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 45.95

ส่วนอายุของผู้ร่วมงาน พบว่า มีอายุระหว่าง 26 – 40 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.36 รองลงมาคือ อายุมากกว่า 40 ปี อายุ 19 – 25 ปี อายุ 12 – 18 ปี อายุ 6 – 12 ปี และอายุต่ำกว่า 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.24 16.55 9.80 2.36 และ 0.68 ตามลำดับ

ระดับการศึกษาของผู้ร่วมงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า คิดเป็นร้อยละ 51.01 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. ระดับอนุปริญญาหรือ ปวส. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20.61 17.91 7.09 และ 3.38 ตามลำดับ

และอาชีพของผู้ร่วมงาน พบว่า ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 39.86 รองลงมาคือ อาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา พนักงานเอกชน และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 32.43 15.54 10.14 และ 2.03 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้ร่วมงาน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประเภทผู้ร่วมงาน		
ผู้จองบัตร	175	59.12
ผู้ซื้อบัตรหน้างาน	119	40.20
อื่นๆ	2	0.68
รวม	296	100.00
การมาร่วมงานเป็นแบบ		
มาเป็นครอบครัว	199	67.23
มากับเพื่อนๆ	72	24.32
มาคนเดียว	22	7.43
อื่นๆ	3	1.01
รวม	296	100.00
เพศ		
ชาย	136	45.95
หญิง	160	54.05
รวม	296	100.00
อายุ		
ต่ำกว่า 6 ปี	2	0.68
6 – 12 ปี	7	2.36
12 – 18 ปี	29	9.80
19 – 25 ปี	49	16.55
26 – 40 ปี	155	52.36
มากกว่า 40 ปี	54	18.24
รวม	296	100.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	0	0.00
ประถมศึกษา	10	3.38
มัธยมศึกษาตอนต้น	21	7.09
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	61	20.61
อนุปริญญา / ปวส.	53	17.91
ปริญญาตรีขึ้นไป	151	51.01
รวม	296	100.00
อาชีพ		
ธุรกิจส่วนตัว	118	39.86
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	96	32.43
พนักงานเอกชน	30	10.14
นักเรียน/นักศึกษา	46	15.54
อื่นๆ	6	2.03
รวม	296	100.00

4.1.2 ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน

ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานดังแสดงไว้ในตารางที่ 4.2 พบว่าความคาดหวังโดยรวมเฉลี่ยของผู้ร่วมงานมีค่าเท่ากับ 4.12 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี และมีค่าความพึงพอใจเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.51 ระดับคุณภาพ ดีมาก ผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจสูงกว่าความคาดหวังก่อนการร่วมงาน

ผู้ร่วมงานให้ความคาดหวังในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.25 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม สภาพทั่วไป และสถานที่ มีค่าเท่ากับ 4.16 3.99 และ 3.92 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี ดี และ ดี ตามลำดับ ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ผู้ร่วมงานให้ความคาดหวังในภาพรวมทั้งหมดของการจัดงาน มีค่าเท่ากับ 4.35 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ ต้อนรับ/ลงทะเบียนเป็นอย่างดี เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกอย่างดีและไม่เลือกปฏิบัติ และเจ้าหน้าที่ตอบข้อซักถามและให้ข้อเสนอแนะได้อย่างเหมาะสม มีค่าเท่ากับ 4.31 4.25 และ 4.12 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี ดี และ ดี ตามลำดับ ด้านกิจกรรม

ผู้ร่วมงานให้ความคาดหวังเกี่ยวกับกิจกรรมเหมาะสมกับระยะเวลามากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.35 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี รองลงมาคือ กิจกรรมเหมาะสมกับผู้รับบริการ กิจกรรมน่าสนใจ มีประโยชน์ ได้ความรู้ การเปิดโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทั่วถึงและเป็นธรรม และวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อน มีค่าเท่ากับ 4.25 4.22 4.02 และ 3.96 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี ดี ดี และดี ตามลำดับ ด้านสภาพทั่วไปผู้ร่วมงานมีความคาดหวังในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมชัดเจนทั่วถึงและเหมาะสมกับระยะเวลา มากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.00 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี รองลงมาคือ วัสดุ / อุปกรณ์ / อาหารเหมาะสมและมีความพร้อม มีค่าเท่ากับ 3.99 อยู่ในระดับ ดี และด้านสุดท้ายคือด้านสถานที่ ผู้ร่วมงานมีความคาดหวังเกี่ยวกับบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเหมาะสม สะอาด และปลอดภัยมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 3.97 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี รองลงมาคือ สถานที่เหมาะสมกับจำนวนและวัยวุฒิของผู้รับบริการ มีค่าเท่ากับ 3.88 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี

ส่วนความพึงพอใจผู้ร่วมงานให้ความพึงพอใจโดยรวมเฉลี่ยในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก รองลงมาคือ ด้านสถานที่ กิจกรรม และสภาพทั่วไป มีค่าเท่ากับ 4.52 4.51 และ 4.39 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก ดีมาก และ ดี ตามลำดับ ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกผู้ร่วมงานให้ความพึงพอใจเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีและไม่เลือกปฏิบัติมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.64 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ ต้อนรับ/ลงทะเลียนเป็นอย่างดี โดยภาพรวมทั้งหมดผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจอยู่ในระดับใด และเจ้าหน้าที่ตอบข้อซักถามและให้ข้อเสนอแนะได้อย่างเหมาะสม มีค่าเท่ากับ 4.62 4.58 และ 4.44 อยู่ในระดับ ดีมาก ดีมาก และ ดี ตามลำดับ ด้านสถานที่ผู้ร่วมงานให้ความพึงพอใจในบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมเหมาะสม สะอาด และปลอดภัยมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.61 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก รองลงมาคือ สถานที่เหมาะสมกับจำนวน และวัยวุฒิของผู้รับบริการ มีค่าเท่ากับ 4.42 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี ด้านกิจกรรมผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในกิจกรรมเหมาะสมกับระยะเวลามากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.63 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก รองลงมาคือ กิจกรรมเหมาะสมกับผู้รับบริการ การเปิดโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทั่วถึงและเป็นธรรม วิธีการเข้าร่วมกิจกรรมไม่ยุ่งยากไม่ซับซ้อน และกิจกรรมน่าสนใจ มีประโยชน์ได้ความรู้ มีค่าเท่ากับ 4.57 4.52 4.49 และ 4.35 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก ดีมาก ดี และ ดี ตามลำดับ และด้านสภาพทั่วไปผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์กิจกรรมชัดเจน ทั่วถึงและ

เหมาะสมกับระยะเวลามากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.00 อยู่ในระดับ ดี รองลงมาคือ วัสดุ / อุปกรณ์ / อาหาร เหมาะสมและมีความพร้อม มีค่าเท่ากับ 3.99 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี

ตารางที่ 4.2 ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืนของผู้ร่วมงาน

รายการประเมิน	ความคาดหวัง			ความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ค่าSD	ระดับคุณภาพ	เฉลี่ย	ค่า SD	ระดับคุณภาพ
สภาพทั่วไป						
1. การประชาสัมพันธ์กิจกรรมชัดเจน ทั้งถึงและเหมาะสมกับระยะเวลา	4.00	1.08	ดี	4.33	0.86	ดี
2. วัสดุ / อุปกรณ์ / อาหาร เหมาะสมและมีความพร้อม	3.99	0.98	ดี	4.46	0.91	ดี
เฉลี่ย	3.99	1.03	ดี	4.39	0.88	ดี
สถานที่						
1. สถานที่เหมาะสมกับจำนวน และวัยวุฒิของผู้รับบริการ	3.88	0.99	ดี	4.42	0.92	ดี
2. บรรยากาศ และสภาพแวดล้อม เหมาะสม สะอาด และปลอดภัย	3.97	1.01	ดี	4.61	0.96	ดีมาก
เฉลี่ย	3.92	1.00	ดี	4.52	0.94	ดีมาก

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความคาดหวัง			ความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ค่าSD	ระดับคุณภาพ	ค่าเฉลี่ย	ค่า SD	ระดับคุณภาพ
กิจกรรม						
1. การเปิดโอกาส เข้าร่วมกิจกรรม ทัวถึง . และเป็นธรรม	4.02	0.99	ดี	4.52	0.97	ดีมาก
2. วิธีการเข้าร่วมกิจกรรมไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อน	3.96	0.97	ดี	4.49	0.96	ดี
3. กิจกรรมน่าสนใจ มีประโยชน์ ได้ความรู้	4.22	1.00	ดี	4.35	1.00	ดี
4. กิจกรรมเหมาะสมผู้กับผู้รับบริการ	4.25	0.96	ดี	4.57	1.00	ดีมาก
5. กิจกรรมเหมาะสมกับระยะเวลา	4.35	1.00	ดี	4.63	0.95	ดีมาก
เฉลี่ย	4.16	0.98	ดี	4.51	0.98	ดีมาก
สิ่งอำนวยความสะดวก						
1. เจ้าหน้าที่ มีมนุษยสัมพันธ์ ต้อนรับ/ ลงทะเบียน เป็นอย่างดี	4.31	1.05	ดี	4.62	0.95	ดีมาก
2. เจ้าหน้าที่ อำนวยความสะดวกอย่างดี และไม่เลือกปฏิบัติ	4.25	0.99	ดี	4.64	0.95	ดีมาก
3. เจ้าหน้าที่ตอบข้อซักถามและให้ ข้อเสนอแนะได้อย่างเหมาะสม	4.12	1.01	ดี	4.44	0.96	ดี
4. โดยภาพรวมทั้งหมดท่านมีความพึงพอใจอยู่ ระดับใด	4.35	0.98	ดี	4.58	0.96	ดีมาก
เฉลี่ย	4.25	1.01	ดี	4.57	0.95	ดีมาก
เฉลี่ยรวม	4.12	1.00	ดี	4.51	0.95	ดีมาก

4.2 ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืนของผู้ศึกษาดูงาน

4.2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้ศึกษาดูงาน

จากผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามดังแสดงไว้ในตารางที่ 4.3 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้ร่วมงาน มีจำนวนทั้งสิ้น 204 คน พบว่า ผู้ร่วมงานส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหรือนักศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.35 รองลงมาคือ บุคคลทั่วไป ครู – อาจารย์ และ อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 8.82 8.33 และ 0.49 ตามลำดับ

เพศของผู้ศึกษาดูงาน พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 55.88 รองลงมาคือ เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 44.12

ส่วนอายุของผู้ศึกษาดูงาน พบว่า มีอายุระหว่าง 12 – 18 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 74.51 รองลงมาคือ อายุ 26 – 40 ปี อายุ 6 – 12 ปี อายุมากกว่า 40 ปี และ อายุ 19 – 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.75 9.31 1.96 และ 1.47 ตามลำดับ

ระดับการศึกษาของผู้ศึกษาดูงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 78.92 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า อนุปริญญาหรือ ปวส. ประถมศึกษา และต่ำกว่าประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 9.80 8.33 1.47 0.98 และ 0.49 ตามลำดับ

และอาชีพของผู้ศึกษาดูงาน พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 76.96 รองลงมาคือ รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ พนักงานเอกชน อื่นๆ และธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 8.33 5.88 5.88 และ 2.94 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้ศึกษาดูงาน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทผู้เข้าร่วมงาน		
ครู – อาจารย์	17	8.33
นักเรียน / นักศึกษา	168	82.35
บุคคลทั่วไป	18	8.82
อื่นๆ	1	0.49
รวม	204	100.00
เพศ		
ชาย	114	55.88
หญิง	90	44.12
รวม	204	100.00
อายุ		
ต่ำกว่า 6 ปี	0	0.00
6 – 12 ปี	19	9.31
12 – 18 ปี	152	74.51
19 – 25 ปี	3	1.47
26 – 40 ปี	26	12.75
มากกว่า 40 ปี	4	1.96
รวม	204	100
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	1	0.49
ประถมศึกษา	2	0.98
มัธยมศึกษาตอนต้น	161	78.92
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	20	9.80
อนุปริญญา / ปวส.	3	1.47
ปริญญาตรีขึ้นไป	17	8.33
รวม	204	100.00

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ		
ธุรกิจส่วนตัว	6	2.94
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	17	8.33
พนักงานเอกชน	157	76.96
นักเรียน/นักศึกษา	157	76.96
อื่นๆ	12	5.88

4.2.2 ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ศึกษาดูงาน

ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ศึกษาดูงานดังแสดงไว้ในตารางที่ 4.4 พบว่าความคาดหวังโดยรวมเฉลี่ยของผู้ศึกษาดูงานมีค่าเท่ากับ 3.93 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี และมีค่าความพึงพอใจเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.63 ระดับคุณภาพ ดีมาก ผู้ศึกษาดูงานมีความพึงพอใจสูงกว่าความคาดหวังก่อนการศึกษาดูงาน

ผู้ศึกษาดูงานให้ความคาดหวังในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.03 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม สถานที่ และสภาพทั่วไป มีค่าเท่ากับ 4.02 3.92 และ 3.74 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี ดี และ ดี ตามลำดับ ผู้ศึกษาดูงานให้ความคาดหวังในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ ต้อนรับ / ลงทะเบียนเป็นอย่างดีมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.18 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีและไม่เลือกปฏิบัติ โดยภาพรวมทั้งหมดผู้ศึกษาดูงานมีความพึงพอใจในระดับดี และเจ้าหน้าที่ตอบข้อซักถามและให้ข้อเสนอแนะได้อย่างเหมาะสม มีค่าเท่ากับ 4.03 3.98 และ 3.95 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี ดี และดี ตามลำดับ ในด้านกิจกรรม ผู้ศึกษาดูงานให้ความคาดหวังเกี่ยวกับกิจกรรมเหมาะสมกับระยะเวลามากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.15 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี รองลงมาคือ กิจกรรมเหมาะสมกับผู้รับบริการ การเปิดโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทั่วถึงและเป็นธรรมเนียมวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมไม่ยุ่งยากไม่ซับซ้อน และ กิจกรรมน่าสนใจ มีประโยชน์ ได้ความรู้ มีค่าเท่ากับ 4.14 3.99 3.95 และ 3.87 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี ดี ดี และดี ตามลำดับ ด้านสถานที่ ผู้ศึกษาดูงานให้ความคาดหวังเกี่ยวกับสถานที่เหมาะสมกับจำนวนและวัยวุฒิของผู้รับบริการ

มากที่สุด มีค่าเท่ากับ 3.98 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี รองลงมาคือ บรรยากาศและสภาพแวดล้อม เหมาะสม สะอาด และปลอดภัย มีค่าเท่ากับ 3.87 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี และด้านสภาพทั่วไป ผู้ศึกษาดูงานให้ความคาดหวังเกี่ยวกับวัสดุ / อุปกรณ์ / อาหารเหมาะสมและมีความพร้อมมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 3.83 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี รองลงมาคือ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมชัดเจนทั่วถึง และเหมาะสมกับระยะเวลา มีค่าเท่ากับ 3.65 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี

ผู้ศึกษาดูงานมีความพึงพอใจในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม สถานที่ และสภาพทั่วไป มีค่าเท่ากับ 4.67 4.57 และ 4.56 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก ดีมาก และ ดีมาก ตามลำดับ ผู้ศึกษาดูงานมีความพึงพอใจในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีและไม่เลือกปฏิบัติ และภาพรวมทั้งหมดของการจัดงานอยู่ในระดับดีที่ดีที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.88 และ 4.88 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ตอบข้อซักถามและให้ข้อเสนอแนะได้อย่างเหมาะสม และเจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ ต้อนรับ/ลงทะเบียนเป็นอย่างดี มีค่าเท่ากับ 4.68 และ 4.59 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก และดีมาก ตามลำดับ ในด้านกิจกรรม ผู้ศึกษาดูงานมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการเปิดโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทั่วถึงและเป็นธรรมมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.87 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก รองลงมาคือ กิจกรรมน่าสนใจ มีประโยชน์ได้ความรู้ วิธีการเข้าร่วมกิจกรรมไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อน กิจกรรมเหมาะสมกับผู้รับบริการ และกิจกรรมเหมาะสมกับระยะเวลา มีค่าเท่ากับ 4.74 4.66 4.63 และ 4.45 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก ดีมาก ดีมาก และ ดี ตามลำดับ ในด้านสถานที่ ผู้ศึกษาดูงานมีความพึงพอใจเกี่ยวกับบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม เหมาะสม สะอาด และปลอดภัย มีค่าเท่ากับ 4.63 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก รองลงมาคือ สถานที่เหมาะสมกับจำนวน และวิสัยทัศน์ของผู้รับบริการ มีค่าเท่ากับ 4.51 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก .และในด้านสภาพทั่วไป ผู้ศึกษาดูงานมีความพึงพอใจเกี่ยวกับวัสดุ / อุปกรณ์ / อาหารเหมาะสมและมีความพร้อมมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.68 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก รองลงมาคือ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมชัดเจนทั่วถึง และเหมาะสมกับระยะเวลา มีค่าเท่ากับ 4.45 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี

ตารางที่ 4.4 ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยว
เพื่อเกษตรยั่งยืนของผู้ศึกษาดูงาน

รายการประเมิน	ความคาดหวัง			ความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ค่าSD	ระดับ คุณภาพ	ค่าเฉลี่ย	ค่าSD	ระดับ คุณภาพ
สภาพทั่วไป						
1. การประชาสัมพันธ์กิจกรรมชัดเจน ทั่วถึง และเหมาะสมกับระยะเวลา	3.65	0.94	ดี	4.45	0.89	ดี
2. วัสดุ / อุปกรณ์ / อาหาร เหมาะสม และมีความพร้อม	3.83	0.94	ดี	4.68	0.97	ดีมาก
เฉลี่ย	3.74	0.94	ดี	4.56	0.93	ดีมาก
สถานที่						
1. สถานที่เหมาะสมกับจำนวน และวัยวุฒิของ ผู้รับบริการ	3.98	0.98	ดี	4.51	0.91	ดีมาก
2. บรรยากาศ และสภาพแวดล้อม เหมาะสม สะอาด และปลอดภัย	3.87	0.95	ดี	4.63	0.98	ดีมาก
เฉลี่ย	3.92	0.96	ดี	4.57	0.94	ดีมาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความคาดหวัง			ความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ค่าSD	ระดับคุณภาพ	ค่าเฉลี่ย	ค่าSD	ระดับคุณภาพ
กิจกรรม						
1. การเปิดโอกาส เข้าร่วมกิจกรรม ทั่วถึง . และเป็นธรรม	3.99	0.88	ดี	4.87	0.91	ดีมาก
2. วิธีการเข้าร่วมกิจกรรมไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อน	3.95	0.91	ดี	4.66	0.92	ดีมาก
3. กิจกรรมน่าสนใจ มีประโยชน์ ได้ความรู้	3.87	0.92	ดี	4.74	0.89	ดีมาก
4. กิจกรรมเหมาะสมกับผู้รับบริการ	4.14	0.98	ดี	4.63	0.96	ดีมาก
5. กิจกรรมเหมาะสมกับระยะเวลา	4.15	0.99	ดี	4.45	0.97	ดี
เฉลี่ย	4.02	0.93	ดี	4.67	0.93	ดีมาก
สิ่งอำนวยความสะดวก						
1. เจ้าหน้าที่ มีมนุษยสัมพันธ์ ต้อนรับ/ ลงทะเบียน เป็นอย่างดี	4.18	0.96	ดี	4.59	0.97	ดีมาก
2. เจ้าหน้าที่ อำนวยความสะดวกอย่างดี และไม่เลือกปฏิบัติ	4.03	0.93	ดี	4.88	0.99	ดีมาก
3. เจ้าหน้าที่ตอบข้อซักถามและให้ ข้อเสนอแนะได้อย่างเหมาะสม	3.95	0.94	ดี	4.68	0.93	ดีมาก
4. โดยภาพรวมทั้งหมดท่านมีความพึงพอใจอยู่ระดับใด	3.98	0.90	ดี	4.88	0.91	ดีมาก
เฉลี่ย	4.03	0.93	ดี	4.75	0.95	ดีมาก
เฉลี่ยรวม	3.93	0.94	ดี	4.63	0.93	ดีมาก

4.3 ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืนของผู้ดำเนินการจัดงาน

4.3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้ดำเนินการจัดงาน

จากผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามดังแสดงไว้ในตารางที่ 4.5 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้ดำเนินการจัดงาน มีจำนวนทั้งสิ้น 96 คน พบว่า ผู้ดำเนินการจัดงานส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.04 รองลงมาคือ ครูผู้จัดงานเจ้าหน้าที่วิทยาลัย อื่นๆ และเจ้าหน้าที่ ททท. คิดเป็นร้อยละ 10.42 6.25 6.25 และ 1.04 ตามลำดับ

เพศของผู้ดำเนินการจัดงานส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.04 รองลงมาคือ เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 48.96

อายุของผู้ดำเนินการจัดงานส่วนใหญ่มีอายุ 12 – 18 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.04 รองลงมาคือ อายุ 19 – 25 ปี อายุ 26 – 40 ปี และ มากกว่า 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.92 14.58 และ 11.46 ตามลำดับ

และระดับการศึกษาของผู้ดำเนินการจัดงานส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. คิดเป็นร้อยละ 53.13 รองลงมาคือ อนุปริญญา/ ปวส. และ ปริญญาตรี / สูงกว่า คิดเป็นร้อยละ 26.04 และ 20.83 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้ดำเนินการจัดงาน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประเภทผู้เข้าดำเนินการจัดงาน		
เจ้าหน้าที่ ททท.	1	1.04
เจ้าหน้าที่จัดงาน	0	0.00
ครูผู้จัดงาน	10	10.42
เจ้าหน้าที่วิทยาลัยฯ	6	6.25
นักศึกษาวิทยาลัย	73	76.04
อื่นๆ	6	6.25
รวม	96	100.00
เพศ		
ชาย	47	48.96
หญิง	49	51.04
รวม	96	100.00
อายุ		
12 - 18 ปี	49	51.04
19 - 25 ปี	22	22.92
26 - 40 ปี	14	14.58
มากกว่า 40 ปี	11	11.46
รวม	96	100.00
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	51	53.13
อนุปริญญา / ปวส.	25	26.04
ปริญญาตรี / สูงกว่า	20	20.83
รวม	96	100.00

4.3.2 ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ดำเนินการจัดงาน

ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ดำเนินการงานดังแสดงไว้ในตารางที่ 4.6 พบว่า ความคาดหวังโดยรวมเฉลี่ยของผู้ดำเนินการจัดงานมีค่าเท่ากับ 4.60 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก และมีค่าความพึงพอใจเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.65 ระดับคุณภาพ ดีมาก ผู้ดำเนินการจัดงานมีความพึงพอใจสูงกว่าความคาดหวังก่อนการจัดงาน

ความคาดหวังผู้ดำเนินการจัดงานมีความคาดหวังเกี่ยวกับความพร้อมของบุคลากรมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.64 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก รองลงมาคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านสถานที่ มีค่าเท่ากับ 4.63 และ 4.54 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก และ ดีมาก ตามลำดับ ในด้านความพร้อมของบุคลากรผู้ดำเนินการจัดงานมีความคาดหวังเกี่ยวกับบุคลากรอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นอย่างดีมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.68 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก รองลงมาคือ บุคลากรมีความรู้ความสามารถ และบุคลากรมีมนุษยสัมพันธ์ มารยาท ไม่ตรี้อย่างดี มีค่าเท่ากับ 4.63 และ 4.54 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก และ ดีมาก ตามลำดับ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกผู้ดำเนินการจัดงานมีความคาดหวังโดยภาพรวมของงานทั้งหมดมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.66 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก รองลงมาคือ การเตรียมตัวและความพร้อมของวิทยาลัย และ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของวิทยาลัย มีค่าเท่ากับ 4.65 และ 4.59 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก และ ดีมาก ตามลำดับ และด้านสถานที่ผู้ดำเนินการจัดงานมีความคาดหวังเกี่ยวกับสถานที่ที่เหมาะสมกับจำนวนผู้รับบริการมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.57 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก รองลงมาคือ บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมเหมาะสม สะอาด และปลอดภัย มีค่าเท่ากับ 4.52 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก

ส่วนความพึงพอใจของผู้ดำเนินการจัดงานมีความพึงพอใจในด้านความพร้อมของบุคลากรมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.68 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก รองลงมาคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และ ด้านสถานที่ มีค่าเท่ากับ 4.65 และ 4.64 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก และ ดีมาก ตามลำดับ ในด้านความพร้อมของบุคลากรผู้ดำเนินการจัดงานมีความพึงพอใจเกี่ยวกับบุคลากรอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นอย่างดีมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 7.73 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก รองลงมาคือ บุคลากรมีความรู้ความสามารถ และ บุคลากรมีมนุษยสัมพันธ์ มารยาท ไม่ตรี้อย่างดี มีค่าเท่ากับ 7.71 และ 4.61 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกผู้ดำเนินการจัดงานมีความพึงพอใจเกี่ยวกับภาพรวมของการจัดงานมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.67 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก รองลงมาคือ การเตรียมตัวและความพร้อมของวิทยาลัย และ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของวิทยาลัย มีค่าเท่ากับ 4.66 และ 4.64 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก และ ดีมาก ตามลำดับ และด้านสถานที่ผู้ดำเนินการจัดงานมีความพึงพอใจเกี่ยวกับสถานที่ที่เหมาะสมกับจำนวนผู้รับบริการมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.65

อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก รองลงมาคือ บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมเหมาะสม สะอาด และปลอดภัย มีค่าเท่ากับ 4.63 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก

ตารางที่ 4.6 ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืนของผู้ดำเนินการจัดงาน

รายการประเมิน	ความคาดหวัง			ความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ค่าSD	ระดับคุณภาพ	ค่าเฉลี่ย	ค่าSD	ระดับคุณภาพ
สถานที่						
1. สถานที่เหมาะสมกับจำนวนผู้รับบริการ	4.57	0.69	ดีมาก	4.65	0.97	ดีมาก
2. บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมเหมาะสม สะอาด และปลอดภัย	4.52	0.78	ดีมาก	4.63	0.83	ดีมาก
เฉลี่ย	4.54	0.73	ดีมาก	4.64	0.90	ดีมาก
ความพร้อมของบุคลากร						
1. บุคลากรมีมนุษยสัมพันธ์ มารยาท ไม่ตรี้อย่างดี	4.59	0.66	ดีมาก	4.61	0.84	ดีมาก
2. บุคลากรอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นอย่างดี	4.68	0.89	ดีมาก	4.73	0.86	ดีมาก
3. บุคลากรมีความรู้ความสามารถ	4.66	0.83	ดีมาก	4.71	0.81	ดีมาก
เฉลี่ย	4.64	0.79	ดีมาก	4.68	0.83	ดีมาก
สิ่งอำนวยความสะดวก						
1. การเตรียมตัวและความพร้อมของวิทยาลัย	4.65	0.79	ดีมาก	4.66	0.98	ดีมาก
2. สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของวิทยาลัย	4.59	0.82	ดีมาก	4.64	0.85	ดีมาก
3. โดยภาพรวมทั้งหมดท่านมีความพึงพอใจระดับใด	4.66	0.87	ดีมาก	4.67	0.89	ดีมาก
เฉลี่ย	4.63	0.82	ดีมาก	4.65	0.90	ดีมาก
เฉลี่ยโดยรวม	4.60	0.78	ดีมาก	4.65	0.87	ดีมาก

บทที่ 5

วิจารณ์ผล สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืน (Com A' Maze 2017) สามารถวิจารณ์ผล สรุปผล และมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.1 วิจารณ์ผล

จากผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืน สามารถวิจารณ์ผลได้ดังนี้

5.1.1 การศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน

จากผลการศึกษา พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมงานส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่จบมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. โดยจะมาร่วมงานแบบครอบครัว เป็นเพศหญิง อายุอยู่ระหว่าง 26 – 40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป เนื่องจากการจัดงานในครั้งนี้มุ่งเน้นการทำกิจกรรมแบบครอบครัว ที่มี บิดา มารดา และบุตรหลาน หรือ สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมกัน เพื่อให้ผู้ร่วมงานได้สัมผัสกิจกรรมในด้านเกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้น และเศรษฐกิจของประเทศไทยที่มีรากฐานมาจากเกษตรกรรม และเป็นการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตรซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ประเทศไทยมุ่งสู่การเป็น Thailand 4.0 ต่อไป

ความคาดหวังของผู้ร่วมงานมีความคาดหวังในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุด โดยคาดหวังภาพรวมของการจัดงานอยู่ในระดับคุณภาพ ดี ส่วนด้านความพึงพอใจผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีและไม่เลือกปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจมากกว่าความคาดหวัง ที่ตั้งไว้ก่อนเข้าร่วมงาน เนื่องจากวิทยาลัยฯ ได้มีการวางแผน ร่วมกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานกาญจนบุรี อยู่เป็นระยะ และร่วมกันช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สามารถผ่านพ้นไปได้ด้วยดี จึงมีเวลาที่จะให้บุคคลที่เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับบุคคลต่างๆ ที่เข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่จัดงานอย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.2 การศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ศึกษาดูงาน

จากผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่มาศึกษาดูงานเป็นนักเรียน / นักศึกษามากที่สุด มีเพศชาย เป็นส่วนใหญ่ มีอายุอยู่ระหว่าง 12 – 18 ปี และส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากวิทยาลัยฯ ได้ประชาสัมพันธ์ให้โรงเรียนต่างๆ ในบริเวณใกล้เคียงได้มีโอกาสเข้ามาร่วมงานในกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น รวมทั้งวิทยาลัยฯ จึงใช้โอกาสในการจัดงานนี้ให้นักเรียน / นักศึกษากลุ่มเป้าหมายที่สามารถเรียนต่อในระดับ ปวช. หรือ ปวส. ของวิทยาลัยฯ เข้ามาศึกษาดูงานการเรียนการสอนได้อีกด้วย

ความคาดหวังผู้ศึกษาดูงานมีความคาดหวังด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุด โดยคาดหวังในการที่เจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ ตอนรับ/ลงทะเบียนเป็นอย่างดี อยู่ในระดับคุณภาพ ดี ส่วนความพึงพอใจผู้ศึกษาดูงานมีความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุดเช่นกัน โดยพึงพอใจเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี และไม่เลือกปฏิบัติ และในภาพรวมของการจัดงานอยู่ในระดับ ดีมาก เช่นกัน ซึ่งผู้ศึกษาดูงานพึงใจการจัดงานมากกว่าความคาดหวังก่อนเข้าร่วมงาน เนื่องจากวิทยาลัยฯ ได้มีการวางแผน ร่วมกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานกาญจนบุรี อยู่เป็นระยะ และร่วมกันช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สามารถผ่านพ้นไปได้ด้วยดี จึงมีเวลาที่จะให้บุคคลที่เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับบุคคลต่างๆ ที่เข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่จัดงานอย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.3 การศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ดำเนินการจัดงาน

จากผลการศึกษา พบว่า ผู้ดำเนินการจัดงานส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี มีเพศหญิงเป็นส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 12 – 18 ปี มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. เนื่องจากวิทยาลัยฯ ได้ให้นักศึกษาของวิทยาลัยฯ เป็นผู้รับจ้างในการจัดงาน เพื่อให้ นักศึกษามีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีประสบการณ์ในการทำงาน เป็นการสร้างประสบการณ์การทำงานให้กับนักศึกษา และนักศึกษาได้นำความรู้จากการเรียนมาปฏิบัติจริงสำหรับการจัดเตรียมงานได้อีกด้วย

ความคาดหวังผู้ดำเนินการจัดงานมีความคาดหวังเกี่ยวกับความพร้อมของบุคลากรมากที่สุด โดยคาดหวังเกี่ยวกับบุคลากรอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นอย่างดี อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก ส่วนความพอใจผู้ดำเนินการจัดงานมีความพึงพอใจเกี่ยวกับความพร้อมของบุคลากรมากที่สุด โดยคาดหวังเกี่ยวกับบุคลากรอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นอย่างดี อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก เช่นกัน

ซึ่งผู้ดำเนินการจัดงานมีความพึงพอใจมากกว่าความคาดหวัง เนื่องจากวิทยาลัยฯ ได้มีการวางแผนร่วมกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานกาญจนบุรี อยู่เป็นระยะ และร่วมกันช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สามารถผ่านพ้นไปได้ด้วยดี จึงมีเวลาที่จะให้บุคคลที่เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับบุคคลต่างๆ ที่เข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่จัดงานอย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืน (Com A' Maze 2017) สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.2.1 ผู้เข้าร่วมงานสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มผู้ร่วมงาน โดยเป็นกลุ่มที่จองบัตรผ่านทาง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือเดินทางมาและซื้อบัตรบริเวณหน้างาน

2) กลุ่มผู้ศึกษาดูงาน เป็นกลุ่มที่มาศึกษาดูงานโดยวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรีได้เป็นผู้ดำเนินการประสานงานเกี่ยวกับผู้ศึกษาดูงาน และเป็นนักเรียน / นักศึกษาที่อยู่ในกลุ่มเป้าหมายที่จะสามารถมาเรียนที่วิทยาลัยได้

3) กลุ่มผู้ดำเนินการจัดงาน เป็นกลุ่มที่จัดเตรียมงาน ความพร้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ก่อนการจัดงาน โดยมีบุคลากร พนักงาน และนักศึกษาของวิทยาลัยร่วมในการดังกล่าวด้วย

5.2.2 กลุ่มที่เข้าร่วมงานตามข้อ 5.2.1 มีความพึงพอใจในด้านต่างๆ มากกว่าความคาดหวังก่อนการร่วมงาน ซึ่งแสดงถึงความพร้อมในด้านต่างๆ เป็นอย่างยิ่ง

5.2.3 การจัดกิจกรรมต่างๆ เน้นการท่องเที่ยวโดยจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมกันในครอบครัว โดยมุ่งเน้นกลุ่มเยาวชนในการปลูกฝังการดำเนินชีวิตในแบบเกษตรกรรมให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

5.2.4 จากการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้ร่วมงานทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า วิทยาลัยมีศักยภาพในด้านต่างๆ เช่น ความพร้อมของสถานที่ บุคลากรมีความรู้ ความชำนาญ นักเรียน/ นักศึกษามีความรู้ที่สามารถนำมาปฏิบัติได้จริง ในการจัดเตรียมงานจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนได้เป็นอย่างดี

5.3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืน (Com A' Maze 2017) มีข้อเสนอแนะต่างๆ ดังนี้

5.3.1 ควรจัดงานในช่วงที่คาดว่าจะมีปริมาณฝนที่ตกลงมาน้อย เพราะทำให้พื้นที่ต่างๆ ในบริเวณงานค่อนข้างแฉะแฉะ ไม่สะดวกต่อการคมนาคมทั้งภายในและภายนอกสถานที่ ส่งผลต่อความคาดหวังและทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่ร่วมงาน

5.3.2 ควรจัดการให้งานอยู่ในช่วงฤดูหนาว ซึ่งจะทำงานมีประสิทธิภาพตามที่ตั้งไว้มากยิ่งขึ้น

5.3.3 ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงและหลากหลาย เช่น เพิ่มช่องทาง รูปแบบการประชาสัมพันธ์ ในระดับชุมชนใกล้เคียง และในระดับจังหวัด เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของการจัดงานมากยิ่งขึ้น และส่งเสริมความร่วมมือในระดับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร. 2561. เข้าถึงโดย
https://thai.tourismthailand.org/fileadmin/upload_img/Multimedia/Ebrochure/507/AGRO-tourism-BOOK-THAI.pdf เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2561
- ภูเก็ต. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร. 2561. เข้าถึงโดย
<https://sites.google.com/site/molljune54/khwam-hmay-kar-thxng-theiyw-cheing-kestr> เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2561
- ชัชฎกร พรภาณวิษญ์. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง. 2561.
เข้าถึงโดย www.novabizz.com/NovaAce/Behavior/Expectancy_Theory.htm
เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2561
- ณัฐพงษ์ ฉายแสงประทีป. รูปแบบและกระบวนการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร.
2561. เข้าถึงโดย
www.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/20478/23457
เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2561
- ไมตรี ผ่องสะพาน. แนวคิดความพึงพอใจ. 2561. เข้าถึงโดย
<http://maitree3.blogspot.com/2011/03/blog-post.html> เมื่อวันที่ 19 มกราคม
2561
- วรรณวีร์ บุญคุ้ม. การศึกษาศักยภาพในการพัฒนาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบุรีให้เป็น
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน. รายงานการวิจัย. 2556. คณะศึกษาศาสตร์,
มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี. การศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษาเพื่อลดปัญหาการ
ออกกลางคันของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา
2560. รายงานการวิจัย. 2560. ฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา, วิทยาลัยเกษตรและ
เทคโนโลยีกาญจนบุรี, กาญจนบุรี

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

แบบสอบถามความพึงพอใจ

การจัดงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืน (Amazing Green : A'Maze 2017)

ระหว่างวันที่ 18 - 19 และ 25 - 26 พฤศจิกายน 2560 ณ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

- 1.1 ประเภทผู้เข้าร่วมงาน ผู้จองบัตร ผู้ซื้อบัตรหน้างาน บุคคลทั่วไป อื่นๆ .....
- 1.2 การร่วมงานแบบ มาเป็นครอบครัว มากับเพื่อนๆ มาคนเดียว อื่นๆ .....
- 1.3 เพศ ชาย หญิง
- 1.4 อายุ ต่ำกว่า 6 ปี ..... คน 6 - 12 ปี .....คน 12 - 18 ปี .....คน
 19 - 25 ปี .....คน 26 - 40 ปี .....คน มากกว่า 40 ปี .....คน
- 1.5 ระดับการศึกษา ต่ำกว่าประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น
 มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. อนุปริญญา / ปวส. สูงกว่า ปริญญาตรี
- 1.6 อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ พนักงานเอกชน
 นักเรียน / นักศึกษา อื่นๆ .....

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจและความคาดหวังต่อการจัดโครงการ / กิจกรรมนี้

คำชี้แจง ขอความกรุณาแสดงความคิดเห็นตามแบบประเมินความพึงพอใจและความคาดหวังในการจัดกิจกรรม โดยทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ช่องระดับความพึงพอใจและความคาดหวัง

ระดับ 1 = น้อยมาก 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก และ 5 = มากที่สุด

ความคาดหวัง/ ต้องการ					รายการประเมิน	ความพึงพอใจ				
1	2	3	4	5		1	2	3	4	5
ด้านการประชาสัมพันธ์และการสมัครเข้าร่วมงาน										
					1. การประชาสัมพันธ์กิจกรรมชัดเจน ทัวถึง และ เหมาะสมกับระยะเวลา					
					2. การเปิดโอกาส เข้าร่วมกิจกรรม ทัวถึง และเป็นธรรม					
					3. วิธีการเข้าร่วมกิจกรรมไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อน					
ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก										
					1. สถานที่เหมาะสมกับจำนวน และวัยวุฒิของผู้รับบริการ					
					2. บรรยากาศ และสภาพแวดล้อม เหมาะสม สะอาด และปลอดภัย					
					3. วัสดุ / อุปกรณ์ / อาหาร เหมาะสม และมีความพร้อม					
ด้านกิจกรรม / เนื้อหาวิชาการ										
					1. กิจกรรมน่าสนใจ มีประโยชน์ ได้ความรู้					
					2. กิจกรรมเหมาะสมผู้รับบริการ					
					3. กิจกรรมเหมาะสมกับระยะเวลา					
ด้านเจ้าหน้าที่ / การให้บริการ										
					1. เจ้าหน้าที่ มีมนุษยสัมพันธ์ ต้อนรับ/ลงทະเบี่ยน เป็นอย่างดี					
					2. เจ้าหน้าที่ อำนวยความสะดวกอย่างดี และไม่เลือกปฏิบัติ					
					3. เจ้าหน้าที่ตอบข้อซักถามและให้ข้อเสนอแนะได้อย่างเหมาะสม					
					4. โดยภาพรวมทั้งหมดท่านมีความพึงพอใจอยู่ระดับใด					

ข้อเสนอแนะ

.....
 .....

แบบสอบถามความพึงพอใจ

การจัดงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืน (Amazing Green : A'Maze 2017)

ระหว่างวันที่ 20 - 23 พฤศจิกายน 2560 ณ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

- 1.1 ประเภทผู้เข้าร่วมงาน ครู - อาจารย์ นักเรียน/นักศึกษา บุคคลทั่วไป อื่นๆ .....
- 1.2 เพศ ชาย หญิง
- 1.4 อายุ ต่ำกว่า 6 ปี ..... คน 6 - 12 ปี .....คน 12 - 18 ปี .....คน
 19 - 25 ปี .....คน 26 - 40 ปี .....คน มากกว่า 40 ปี .....คน
- 1.5 ระดับการศึกษา ต่ำกว่าประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น
 มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. อนุปริญญา / ปวส. สูงกว่า ปริญญาตรี
- 1.6 อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ พนักงานเอกชน
 นักเรียน / นักศึกษา อื่นๆ .....

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจและความคาดหวังต่อการจัดโครงการ / กิจกรรมนี้

คำชี้แจง ขอความกรุณาแสดงความคิดเห็นตามแบบประเมินความพึงพอใจและความคาดหวังในการจัดกิจกรรม โดยทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ช่องระดับความพึงพอใจและความคาดหวัง

ระดับ 1 = น้อยมาก 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก และ 5 = มากที่สุด

ความคาดหวัง/ ต้องการ					รายการประเมิน	ความพึงพอใจ				
1	2	3	4	5		1	2	3	4	5
ด้านการประชาสัมพันธ์และการสมัครเข้าร่วมงาน										
					1. การประชาสัมพันธ์กิจกรรมชัดเจน ทัวถึง และ เหมาะสมกับระยะเวลา					
					2. การเปิดโอกาส เข้าร่วมกิจกรรม ทัวถึง					
					3. วิธีการเข้าร่วมกิจกรรมไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อน					
ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก										
					1. สถานที่เหมาะสมกับจำนวน และวัยวุฒิของผู้รับบริการ					
					2. บรรยากาศ และสภาพแวดล้อม เหมาะสม สะอาด และปลอดภัย					
					3. วัสดุ / อุปกรณ์ / อาหาร เหมาะสม และมีความพร้อม					
ด้านกิจกรรม / เนื้อหาวิชาการ										
					1. ความพร้อมของวิทยากร					
					2. กิจกรรมน่าสนใจ มีประโยชน์ ได้ความรู้					
					3. กิจกรรมเหมาะสมผู้รับบริการ					
					4. กิจกรรมเหมาะสมกับระยะเวลา					
ด้านเจ้าหน้าที่ / การให้บริการ										
					1. เจ้าหน้าที่ มีมนุษยสัมพันธ์ ต้อนรับ/ลงทေးเบี่ยน เป็นอย่างดี					
					2. เจ้าหน้าที่ อำนวยความสะดวกอย่างดี และไม่เลือกปฏิบัติ					
					3. เจ้าหน้าที่ตอบข้อซักถามและให้ข้อเสนอแนะได้อย่างเหมาะสม					
					4. โดยภาพรวมทั้งหมดท่านมีความพึงพอใจอยู่ระดับใด					

ข้อเสนอแนะ

.....

แบบสอบถามความพึงพอใจ

การจัดงานโครงการต้นแบบท่องเที่ยวเพื่อเกษตรยั่งยืน (Amazing Green : A'Maze 2017)

ระหว่างวันที่ 18 - 26 พฤศจิกายน 2560 ณ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกาญจนบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

- 1.1 ประเภทผู้เข้าร่วมงาน เจ้าหน้าที่ ททท. เจ้าหน้าที่จัดงาน ครูผู้จัดงาน
 เจ้าหน้าที่วิทยาลัยฯ นักศึกษาวิทยาลัย อื่นๆ .....
- 1.3 เพศ ชาย หญิง
- 1.4 อายุ 12 - 18 ปี 19 - 25 ปี
 26 - 40 ปี มากกว่า 40 ปี
- 1.5 ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. อนุปริญญา / ปวส. สูงกว่า
ปริญญาตรี

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจต่อการจัดโครงการ / กิจกรรมนี้

คำชี้แจง ขอความกรุณาแสดงความคิดเห็นตามแบบประเมินความพึงพอใจและความคาดหวังในการจัดกิจกรรม

โดยทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ช่องระดับความพึงพอใจและความคาดหวัง

ระดับ 1 = น้อยมาก 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก และ 5 = มากที่สุด

ความคาดหวัง/ ต้องการ					รายการประเมิน	ความพึงพอใจ				
1	2	3	4	5		1	2	3	4	5
ด้านการอำนวยความสะดวกของวิทยาลัยฯ										
					1. การเตรียมตัวและความพร้อมของวิทยาลัย					
					2. สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของวิทยาลัย					
ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก										
					1. สถานที่เหมาะสมกับจำนวนผู้รับบริการ					
					2. บรรยากาศ และสภาพแวดล้อม เหมาะสม สะอาด และปลอดภัย					
					3. วัสดุ / อุปกรณ์ เหมาะสม และมีความพร้อม					
ด้านกิจกรรม / เนื้อหาวิชาการ										
					1. มีกิจกรรมที่น่าสนใจ มีประโยชน์ ได้ความรู้					
					2. มีกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้รับบริการ					
					3. มีกิจกรรมเหมาะสมกับระยะเวลา					
ด้านเจ้าหน้าที่ / การให้บริการ										
					1. เจ้าหน้าที่ มีมนุษยสัมพันธ์ มารยาท ไม่ตรี้อย่างดี					
					2. เจ้าหน้าที่ อำนวยความสะดวกอย่างดี					
					3. เจ้าหน้าที่ตอบข้อซักถามและให้ข้อเสนอแนะได้อย่างเหมาะสม					
					4. โดยภาพรวมทั้งหมดท่านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับใด					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....